T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

THRAKIA ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİNDE MİMARİ BETİMLER

ÖMER FARUK GÖKER

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. IŞIK ŞAHİN

EDİRNE-2015

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖMER FARUK GÖKER tarafından hazırlanan **THRAKİA ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ SİKKELERİNDE MİMARİ BETİMLER** Konulu **Yüksek Lisans** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin 15.-16. Maddeleri uyarınca 03.12.2015 Perşembe günü saat 15.30'da yapılmış olup, tezin **KABUL EDİLMESİNE OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	**KANAAT**	**İMZA**
Doç. Dr. Ahmet YARAŞ	Kabul Edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Emre TAŞTEMUR	Kabul Edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Işık ŞAHİN (Danışman)	Kabul edilmesine	

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10095070
Yazar Adı / Soyadı	ÖMER FARUK GÖKER
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 43783569432
Telefon	5365102616
E-Posta	omergoker-630@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Thrakia Roma İmparatorluk Dönemi Sikkelerinde Mimari Betimler
Tezin Tercümesi	Architectural Representations on Roman Imperial Coinage of Thrace
Konu	Arkeoloji = Archeology
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Arkeoloji Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Arkeoloji Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2015
Sayfa	206
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. IŞIK ŞAHİN 10454591290
Dizin Terimleri	Klasik arkeoloji=Classic archaeoogy ; Antik mimari=Antique architecture
Önerilen Dizin Terimleri	Mimari = Architecture Roma Dönemi = Roman Period Roma İmparatorluğu = Roman Empire Sikke = Coins Trakya = Thrace Anıt Sütun=Monumental Column Kale/Kent Kapısı=Castle/Campgate Tapınak = Temple Nymphaeum = Nymphaeum Roma Dönemi = Roman Period Roma İmparatorluğu=Roman Empire Sikke=Coins Trakya=Thrace Anıt Sütun=Monumental Column Kale/Kent Kapısı=Castle/Campgate Tapınak =Temple Nymphaeum=Nymphaeum
Kısıtlama	36 ay süre ile kısıtlı

Tezimin,Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 07.12.2018 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.
NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

07.12.2015

İmza:.....

Başlık: Thrakia Roma İmparatorluk Dönemi Sikkelerinde Mimari Betimler

Hazırlayan: Ömer Faruk Göker

ÖZET

Antik Thrakia Bölgesinin tamamını kapsayan çalışmamızda sadece Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışmada Thrakia kentlerinden Anchialos (Ulpia Anchialos), Apollonia Pontica, Augusta Traiana, Bizye, Coela, Deultum, Hadrianopolis, Maroneia, Pautalia (Ulpia Pautalia), Perinthos/Herakleia, Philippopolis, Plotinopolis, Serdica (Ulpia Serdica) ve Topiros kentlerinin mimari betimli sikke bastığı tespit edilmiş ve 149 mimari betimli sikke tipi belirlenmiştir.

Sikke tipleri; Anıt Sütun, Kale/Kent Kapısı, Nymphaeum, Tapınak ve Kompleks Yapılar olarak sınıflandırılmış ve sikke tiplerindeki mimari yapı betimleri ile Thrakia kentlerindeki günümüze ulaşan mimari yapılar karşılaştırılmıştır. Thrakia kentlerindeki günümüze ulaşamayan mimari yapılar ise Roma İmparatorluğu'ndaki benzer mimari yapılar ile örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

1-Thrakia

2-Sikke

3-Anıt Sütun

4-Kale/Kent Kapısı

5-Tapınak

6-Nymphaeum

Title: Architectural Representations on Roman Emperial Coinage of Thrace

Prepared by: Ömer Faruk Göker

ABSTRACT

Our working which has involved all of the Ancient Thrakia Region, only interested in Roman Empire Period coins.

In this study, totally, has been designated 149 architectural represented coin type from Thrakia cities that Anchialos (Ulpia Anchialos), Apollonia Pontica, Augusta Traiana, Bizye, Coela, Deultum, Hadrianopolis, Maroneia, Pautalia (Ulpia Pautalia), Perinthos, Philippopolis, Plotinopolis, Serdica (Ulpia Serdica) and Topiros. Besides, it has determined that those cities were printed the architectural representation coins.

Coins Type; they have been categorised as Monument Column, Castle / City Gate, Nymphaeum, Temple and Complex Buildings and architectural buildings which have reached the present day in the Thrakia cities have compared with architectural representation on the coins types. Otherwise, even if some buildings could not reach the present day from Thrakia cities, they have been exemplified with similar constructions in Roman Empire.

Keywords

1-Thrakia

2-Coin

3-Monumental Column

4-Castle/Campgate

5-Temple

6-Nymphaeum

ÖNSÖZ

Antik dünyada sikkelerin alışveriş aracı olması ile birlikte aynı zamanda basıldıkları kentin, reklam ve propaganda araçları olduğu bilinmektedir. Kentler, yaşadıkları yerin özelliklerini, mimari yapılarını, önemli olaylarını, tapındıkları tanrıyı onur ve övünç duyarak sikkelerinde basmıştır. Bu açıdan bakıldığında kentler, sikkelerini özenle tasarlayıp kullanıma sunmuş ve bir güç göstergesi olan önemli veya gösterişli yapılarını sikkelerinde betimlemişlerdir.

Bu tezi yapmamın amacı tam olarak bu bakış açısıyla Thrakia'da sikkeler aracılığıyla mimariyi ve imparatorların dönemlerine göre sikkeleri değerlendirmek, hem o dönemin düşünce yapısı hem de mimari yapıları hakkında bir değerlendirme yapılıp yapılamayacağını görmektir.

Tüm bu çalışma sürecinde ve daha öncesinde akıl hocalığımı yapan ve sürekli desteğini arkamda hissettiğim hocam Yrd. Doç. Dr. Işık ŞAHİN'e teşekkürlerimi borç bilirim.

Ayrıca maddi ve manevi desteğini hiç esirgemeyen babam Y. Kudret GÖKER ve annem Ayşe GÖKER başta olmak üzere tüm ailem ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Edirne-2015 Ömer Faruk Göker

İÇİNDEKİLER

ÖZET……...…….i

ABSTRACT……...….ii

ÖNSÖZ…….....iii

ÇİZİM, GRAFİK, HARİTA, PLAN, RESİM VE TABLO LİSTESİ.....viii

KISALTMALAR LİSTESİ.....xii

GİRİŞ.....1

1. THRAKIA'NIN TARİHİ COĞRAFYASI.....4

1.1. COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ VE KONUMU.....4

1.2. TARİHSEL GELİŞİMİ.....5

2. THRAKIA'DA MİMARİ BETİMLİ SİKKE BASAN KENTLER VE SİKKELERİ.....10

2.1. ANCHIALOS (ULPIA ANCHIALOS)/Pomorie (Kat. No: 1-21).....10

2.1.1. Kale/Kent Kapısı.....11

2.1.2. Tapınak.....20

2.2. APOLLONIA PONTICA/Sozopol (Kat. No: 22-27).....22

2.2.1. Tapınak.....23

2.3. AUGUSTA TRAIANA/Stara Zagora (Kat. No: 28-49).....26

2.3.1. Kale/Kent Kapısı.....27

2.3.2. Tapınak.....35

2.4. BIZYE/Vize (Kat. No: 50-55).....38

2.4.1. Kale/Kent Kapısı.....39

2.5. COELA/Kilye (Kat. No: 56).....42

2.5.1. Tapınak.....42

2.6. DEULTUM/Debelt (Kat. No: 57-65).....43

2.6.1. Tapınak.....44

2.7. HADRIANOPOLIS/Edirne (Kat. No: 66-81).....49
2.7.1. Kale/Kent Kapısı.....50
2.7.2. Tapınak.....52
2.7.3. Nymphaeum.....57
2.8. MARONEIA/Maroneia (Kat. No: 82-83).....58
2.8.1. Tapınak.....59
2.9. PAUTALIA (ULPIA PAUTALIA)/Köstendil (Kat. No: 84-99).....60
2.9.1. Tapınak.....61
2.9.2. Kompleks Yapılar.....67
2.9.3. Anıt Sütun.....68
2.10. PERINTHOS-HERAKLEIA/Marmara Ereğlisi (Kat. No: 100-115).....69
2.10.1. Tapınak.....70
2.11. PHILIPPOPOLIS/Plovdiv (Kat. No: 116-139).....78
2.11.1. Tapınak.....79
2.11.2. Kompleks Yapılar.....88
2.11.3. Anıt Sütun.....89
2.12. PLOTINOPOLIS/Dimetoka (Kat. No: 140).....91
2.12.1. Kale/Kent Kapısı (Köprü ?).....91
2.13. SERDICA (ULPIA SERDICA)/Sofya (Kat. No: 141-147).....92
2.13.1. Tapınak.....93
2.14. TOPIROS/Topiros (Kat. No: 148-149).....97
2.14.1. Tapınak (Mezar Anıtı?).....97

3. SİKKELERDEKİ BETİMLERİN, KENTLERDEKİ BİLİNEN MİMARİ YAPILAR VE ROMA İMPARATORLUĞU'NDAKİ DİĞER ÖRNEKLER İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....99
3.1. ANIT SÜTUN.....99
3.1.1. Pautalia (Ulpia Pautalia) (Kat. No: 99).....101
3.1.2. Philippopolis (Kat. No: 137-139).....101
3.2. KALE/KENT KAPISI.....106
3.2.1. Augusta Traiana (Kat. No: 28-41).....108
3.2.2. Bizye (Kat. No: 50-55).....112

3.2.3. Hadrianopolis (Kat. No: 66-69).....119
3.3. NYMPHAEUM.....124
3.3.1. Hadrianopolis (Kat. No: 81).....124
3.4. TAPINAK.....132
3.4.1. Distyle Planlı Tapınaklar.....134
3.4.1.1. Augusta Traiana (Kat. No: 43).....135
3.4.1.2. Hadrianopolis (Kat. No: 71).....135
3.4.1.3. Pautalia (Ulpia Pautalia) (Kat. No: 89, 91).....136
3.4.2. Tetrastyle Planlı Tapınaklar.....137
3.4.2.1. Augusta Traiana (Kat. No: 42, 44-49).....138
3.4.2.2. Anchialos (Ulpia Anchialos) (Kat. No: 20, 21).....140
3.4.2.3. Apollonia Pontica (Kat. No: 22-27).....141
3.4.2.4. Coela (Kat. No: 56).....143
3.4.2.5. Deultum (Kat. No: 57, 59-65).....144
3.4.2.6. Hadrianopolis (Kat. No: 70, 72-80).....146
3.4.2.7. Pautalia (Ulpia Pautalia)
(Kat. No: 84-88, 90, 92-95).....149
3.4.2.8. Philippopolis (Kat. No: 116-125).....151
3.4.2.9. Serdica (Ulpia Serdica)
(Kat. No: 141, 142, 144-147).....156
3.4.3. Heksastyle Planlı Tapınaklar.....159
3.4.3.1. Anchialos (Ulpia Anchialos) (Kat. No: 19).....159
3.4.3.2. Deultum (Kat. No: 58).....160
3.4.3.3. Maroneia (Kat. No: 82, 83).....161
3.4.4. Tholos Planlı Tapınaklar.....163
3.4.4.1. Serdica (Ulpia Serdica) (Kat. No: 143)..... 163
3.4.4.2. Topiros (Kat. No: 148, 149).....165
3.4.5. Neokoros Sikkeleri
(Nonostyle/Oktostyle/Heksastyle/Tetrastyle).....165
3.4.5.1. Philippopolis (Kat. No: 126-134).....166
3.4.5.2. Perinthos/Herakleia (Kat. No: 100-115).....168

3.5. KOMPLEKS YAPILAR.....171
3.5.1. Pautalia (Ulpia Pautalia) (Kat. No: 96-98).....172
3.5.2. Philippopolis (Kat. No: 135, 136).....173

SONUÇ.....176

KAYNAKÇA.....183

HARİTALAR.....199

TABLOLAR.....201

GRAFİKLER.....206

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Hadrianopolis Kalesi, Doğu Sur Duvarı, (Karakaya, H., 2010, s. 72.)

Çizim 2: Hadrianopolis Kalesi, Kuzey Sur Duvarı, (Yıldırım, Ş., 2005, s. 237.)

Çizim 3: Hadrianopolis Nymphaeum Betimli Sikke, Arka Yüz Çizimi (Kat. No: 81), (Donaldson, T., L., 1859, s. 289.)

Çizim 4: Herodes Atticus Nymphaeum, (Gazda, E. K., 2002, s. 142.)

Çizim 5: Coela, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikke Çizimi, (Madden, F., W., Stevenson, S.W., 1889, s. 223.)

Çizim 6: Serdica, Tholos Planlı Yapı, (Bobcev S., 1964, s.131.)

Çizim 7: Philippopolis Kompleks Yapı Betimli Sikkeler Kat. No: 135-136, (Biernacka-Lubanska, M., 1973, s. 321-325, Fig. 7, Fig. 11.)

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Mimari Yapı Betimlerinin Dağılımı, (Ömer F. Göker).

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Thrakia, Mimari Betimli Sikke Basan Kentler, (Ömer F. Göker).

Harita 2: Thrakia Eyaleti, (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roman_provinces_of_Illyricum,_Macedonia,_Dacia,_Moesia,_Pannonia_and_Thracia.jpg, (20.11.2015.))

PLAN LİSTESİ

Plan 1: Augusta Traiana Kalesi, (Kamisheva, M., 2010, Kapak Fotoğrafı.)

Plan 2: Bizye Kalesi, (Dirimtekin, F., 1963, Envanter No: 39-08-495, Kurul Onay Tarihi: 10.07.1991.)

Plan 3: Hadrianopolis Kale Planı, (Karakaya, H., 2009, s. 122.)

Plan 4: Hadrianopolis, Nymphaeum Plan Önerisi, (Wiegand, Th., 1919, lev. 14.)

Plan 5: Gerasa Nymphaeum, (Erol, A., 1999, Levha 23.)

Plan 6: Apollonia Pontica, St. Kirik Kazı Planı, (Damyanov, M., 2012, s.15.)

Plan 7: Philippopolis Kenti Planı, (Biernacka-Lubanska, M., 1973, s. 323, fig. 8.)

Plan 8: Serdica Kenti, (De Sena, E. C., 2014, s. 23, fig. 3.)

Plan 9: Maroneia Kenti Planı, (Deoudi, M., Tsoka, A., 2012, s. 54.)

Plan 10: Maroneia, Dionysos Tapınağı, (Emin, B., 2014, s. 56-59.)

Plan 11: Perinthos/Herakleia Kenti Planı, (Sayar, M. H., 1998, Karte:1.)

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Traianus Anıt Sütunu,

(http://en.wikipedia.org/wiki/Trajan%27s_Column, 15.01.2015.)

Resim 2: Marcus Aurelius Anıt Sütunu,
(http://en.wikipedia.org/wiki/Column_of_Marcus_Aurelius, 15.01.2015.)

Resim 3: Anıt Sütun**,** Pautalia ve Philippopolis'deki Anıt Sütun Betimli Sikkeler ve Günümüze Ulaşan Anıt Sütun Örnekleri, (Ömer F. Göker).

Resim 4: Augusta Traiana, Batı Kale Kapısı,

(http://pitagorid.blog.bg/history/2014/04/06/antichniiat-istoricheski-kompleks-avgusta-traiana-grad-stara.1254520 , 27.11.2014.)

Resim 5: Augusta Traiana, Sur Duvarları,

(http://pitagorid.blog.bg/history/2014/04/06/antichniiat-istoricheski-kompleks-avgusta-traiana-grad-stara.1254520 , 27.11.2014.)

Resim 6: Bizye, İç Kale Kapısı ve Kulesi, (Fotoğraf: Ömer F. Göker.)

Resim 7: Bizye, Kuzey Kulesi, (Fotoğraf: Ömer F. Göker.)

Resim 8: Hadrianopolis, Kale Kapısı Gravürü, (Karakaya, H., 2009, s. 123.)

Resim 9: Geresa Nymphaeum,

(http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0c/Jerash25-nimpheum%28js%29.jpg, 15.11.2014.)

Resim 10: Leptis Magna, Nymphaeum,

(http://www.panoramio.com/photo/76356022, 17.11.2014.)

Resim 11: Leptis Magna, Nymphaeum Rekonstrüksiyonu,

(http://www.grezprod.com/usrecons-leptis.html, 17.11.2014.)

Resim 12: Herodes Atticus, Nymphaeum,

(http://www.stilus.nl/oudheid/wdo/GEO/O/PLAATJES/OLYMNYMP.html, 18.11.2014.)

Resim 13: Nymphaeum Betimli Sikke ile Roma İmparatorluğu'ndaki Benzer Nymphaeum Yapılarının Görsel Karşılaştırması, (Ömer F. Göker).

Resim 14: Alcantara Tapınağı,

(http://www.photaki.com/picture-alcantara-bridge-roman-temple-gaius-julius-lacer_799589.htm, 27.07.2015.)

Resim 15: Pula, Augustus Tapınağı,

(http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Augustus_temple_Pula.jpg, 22.11.2014.)

Resim 16: Roma, Portunus Tapınağı,

(http://www.livius.org/a/italy/rome/t_portunus/portunus3.JPG, 22.11.2014.)

Resim 17: Apollonia Pontica, Arkaik Tapınak, (Panayotova, K., Damyanov, M.,

Stoyanova D., Bogdanova T., 2010, s. 4)

Resim 18: Hadrianopolis Kenti Gravürü, (Ptolemy, s. 134.)

Resim 19: Philppopolis Kent Maketi,(Topalilov, İ., 2012, s. 308.)

Resim 20: Plovdiv Günümüz Fotoğrafı,

(http://umitdergisi.com/tr/wp-content/uploads/2011/01/tepe.jpg, 10.11.2015.)

Resim 21: Serdica, Serapis Tapınağı, Arşitrav Parçaları, (Bobcev S.,1964, s. 46-47.)

Resim 22: Kompleks Yapı Betimli Sikkelerdeki Yapıların, Diğer Philippopolis Sikkelerindeki Yapılar ile Karşılaştırılması, (Ömer F. Göker).

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İmparatorlar/İmparatoriçeler ve Mimari Betimli Sikke Basan Kentler, (Ömer F. Göker).

Tablo 2: İmparatorlar/İmparatoriçeler ve Dönemlerinde Sikkelerdeki Betimleri, (Ömer F. Göker).

Tablo 3: Sikkelerde Tapınak İçerisinde Betimlenen Kült Heykelleri ve Kentler, (Ömer F. Göker).

Tablo 4: Mimari Betimlerin Kentler ve İmparatorlara Göre Dağılımı, (Ömer F. Göker).

Tablo 5: Tezde Kullanılan Sikkelerin Kentlere Göre Sayısal Dağılımı, (Ömer F. Göker).

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
AE	Bronz
Bkz.	Bakınız
cm.	Santimetre
çev.	Çeviren
Env.	Envanter
Fig.	Figür
Gös.	Gösterilen
gr.	Gram
Kat. No.	Katalog Numarası
km.	Kilometre
m.	Metre
mm	Milimetre
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
s.	Sayfa
St.	Saint
Res.	Resim
y.y.	Yüzyıl

GİRİŞ

Bu çalışmada, Thrakia'da Roma İmparatorluk Dönemi mimari betimli sikkeler ele alınmaktadır. Önceliğimiz, Thrakia'da mimari betimli sikke basan kentler ve sikkelerinin belirlenmesi ve bu kentlerdeki günümüze ulaşan mimari yapıların sikkelerdeki betimler ile karşılaştırılması olmuştur. Ancak bazı kentlerde yapıların mimarisinin günümüzde ayakta olmamasından veya arkeolojik olarak bir bilgi olmamasından dolayı Roma İmparatorluğu'ndaki benzer mimari yapılar ile karşılaştırma yapılmıştır. Tezde, mimari betimli sikkelerin belirlenmeside müze çalışması yapılmamış sadece sikke katalogları ve yayınlarından yararlanılarak hazırlanmıştır. Ayrıca Thrakia sikkelerinde belirlenen Anıt Sütun, Kale/Kent Kapısı, Nymphaeum ve Tapınak yapılarının yayın taraması yapılmış ve mimari anlamda sikkelerdeki betimler ile karşılaştırma yapılmaya çalışılmıştır.[1]

Türkiye'de mimari betimli sikkeler hakkında çok fazla çalışma bulunmasa da bu konuda çok değerli ve bizlere yeni bir bakış açısı kazandıran 1949 yılında Prof. Dr. Mükerrem (Usman) Anabolu tarafından yapılan, *Küçük Asya Sikkeleri Üzerindeki Mimarlık Tasvirleri* adlı doktora tezi ülkemizde yapılan ilk çalışmadır. Dünyada ise mimari betimli sikkeler üzerine çalışmalar, 19. yüzyılda başlamıştır. İlk eser 1859 yılında, Thomas Leverton Donaldson'a ait *Architectura Numismatica: or, Architectural Medals of Classic Antiquity* adlı kitaptır. Bu kitapta Roma Dönemi'ne ait birçok sikkenin değerlendirmesi yapılmıştır. İçinde bazı sikkeler hakkında yanlış tanımlamalar yapılmış olsa da söz konusu kitap bize yol gösteren önemli yapıtlar arasındadır. Daha sonraları 1969 yılında, Günter Fuchs'e ait, *Architekturdarstellungen auf Römischen Münzen der Republik und der früher Kaiserzeit*, 1989'da Philip Hill'e ait *The Monumets of Ancient Rome as Coin Types*, 1999'da Marvin Tameanko'ya ait *Monumental Coins: Buildings & Structures on Ancient Coinage* ve en son olarak da 2015 yılında baımı gerçekleşmiş N.T. Elkins'e ait *Monuments in Miniature: Architecture on Roman Coinage* adlı eserler antik sikkeler üzerindeki yapıları oldukça detaylı incelemiş ve öneriler yapmış diğer önemli yapıtlardandır. Çalışmamızı hazırlarken, sikke betimlerine bakış açısı olarak

[1] Kentlerin mimarisi ile ilgili antik yazar taraması yapılmamıştır.

bu kaynaklardan yararlanılmıştır. Ayrıca Tezde sikke kataloğu oluşturulurken çok önemli kataloglardan da yararlanılmıştır. Bu kataloglardan çalışmamız için en önemlileri, *British Museum* ***(BMC)****, American Numismatic Society Museum Notes* ***(ANSMN)****, Sylloge Nummorum Graecorum* ***(SNG)****, Die antiken Münzen Nord-Griechenlands* ***(AMNG II)*** gibi farklı ciltleri ve yayınları bulunan müze kataloglarıdır. Bunların haricinde ise Thrakia sikkelerini çalışan birçok yabancı nümizmat bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri Nikola Moushmov, İvan Varbanov, Jordanka Jurukova, Edith Schönert-Geiss, Leon, Ruzicka, M. J. Price, B. L. Trell, A. Burnett- M. Amandry, T. E. Mionnet, David R. Sear, Friedrich Imhoof-Blumer, D. Draganov'dur. Birçok kitap ve makalesi bulunan bu nümizmatların yayınları, çalışmamızdaki en büyük referans kaynaklarıdır.

Çalışmamızda kullanılan sikkelerindeki ön yüz veya arka yüzdeki farklılıklar göz önüne alınarak tipler belirlenmiştir. Aynı arka yüz tipi kullanılan fakat ön yüzde başka bir imparator portresi bulunan sikkeler farklı tip olarak değerlendirilmiştir. Örneğin, kat. no: 137-139'daki sikke tiplerinde arka yüzde aynı betim bulunur fakat ön yüzdeki imparator portreleri, dolayısıyla sikkelerin tarihleri farklıdır. Aynı zamanda ön yüz veya arka yüzdeki benzer betimlerdeki küçük farklılıklar da sikkelerin farklı bir tip olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Örneğin, kat. no: 105-106'daki sikke tiplerinde betimler aynı gözükse de kat. no: 105'deki tipte diğerinden farklı olarak karşılıklı iki tapınaktan birisinde tapınağın planı Nonostyle'dir. Sikkelerde bu gibi ayrıntılara dikkat edilerek 149 sikke tipi tespit edilmiş ve tezde kullanılmıştır.

Tezde, Thrakia'da mimari betimli sikke basan toplam 14 kent belirlenmiştir. Bu kentlerdeki sikkelerde; Kale/Kent Kapısı, Tapınak, Nymphaeum ve Anıt Sütun yapı betimleri tespit edilmiştir. Ancak yapı betimlerini sınıflandırırken söz edilen yapı türlerinin dışında birden çok yapı türünü tasvir eden sikke tipleri de tespit edilmiş ve bu tipler de kompleks yapılar başlığı altında toplanmıştır. Tez kullanılan tiplerinin hangi imparator dönemine ait olduğu, üzerinde bulunan yapıların ne zamana tarihlendiği, sikke tiplerinin en çok hangi imparator döneminde basıldığı ve nümizmatik yayınlarında yanlış tanımlandığını düşündüğümüz yapı betimlerinin hangi yapı türüne ait olabileceği gibi sorulara cevap verilmeye çalışılmıştır. Tezde

yer alan kentlerdeki tapınakların hangi tanrı/tanrıçaya adanmış oldukları gibi birçok sonuç ve çıkarım yapılmaktadır. Ayrıca tezde en önemli sorulardan birisi olan, sikkedeki betimin gerçekliği sorusuna da sonuç kısmında cevap verilmeye çalışılmıştır.

1. bölümde kısa olarak Thrakia'nın coğrafi özelliklerine ve tarihsel gelişimine değinilmiştir. 2. bölümde, Thrakia'da "Mimari Betimli Sikke Basan Kentler ve Sikkeleri" başlığı adı altında tezde kullanılan sikke tiplerinin kataloğu oluşturulmuştur. Katalog, bu çalışma ile belirlenen Mimari Betimli Sikke Basan Kentler ve onların alt başlığı olarak Mimari Yapılar, alfabetik sıraya göre verilmiştir. Bu alfabetik başlıkların altında sikkeler kronolojik olarak sıralanmıştır. Mimari betimli sikke basan kentler hakkında kısa bilgiler, ilk kez ne zaman sikke basımı yaptıklar ve hangi imparatorlar döneminde sikke bastıkları gibi genel bilgiler de yer almaktadır. 3. bölümde sikkeler üzerinde belirlenen mimari yapıların, söz konusu kentte arkeolojik buluntu olarak belirlenip belirlenmediği ve eğer günümüze ulaşan mimarisi var ise sikkelerdeki tipler ile karşılaştırılması hedeflenmiştir. Günümüzde arkeolojik olarak bilgisi bulunmayan yapı betimlerinin ise Roma İmparatorluğu'ndaki diğer kentlerde bulunan ve mimari olarak benzer özelliklerini barındıran yapılar ile karşılaştırılması yapılmıştır. Bu sayede bir önceki paragrafta sorduğumuz sorulara cevaplar aranmıştır.

1. THRAKİA'NIN TARİHÎ COĞRAFYASI

1.1. COĞRAFÎ ÖZELLİKLERİ VE KONUMU

Bölge, adını Hint-Avrupa kökenli Thraklar'dan almıştır. Thrakia ülkesine ve halkına Thrake denilmiştir.[2] Homeros'un *Odysseia* [3] adlı eserinde, Threkendes olarak geçen bölge, bunların dışında Thrakia, Thrax, Thraeke, Thraix, Thratta, Thrassa, Thraus, Trakia gibi çok çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Kelimenin aslının Thrakes şeklinde olduğu kabul edilmektedir.[4]

Antik Trakya, doğusunda Pontus Euksinos (Karadeniz), Bosporos Thrakios (İstanbul Boğazı) ve Propontis (Marmara denizi), kuzeyinde ve batısında Istros (Tuna) ile Aksios (Vardar) ırmakları, güneyinde ise Aegean (Ege denizi) ve Hellespontos (Çanakkale Boğazı) ile çevrelenmiştir. Ancak kuzey sınırının zaman zaman Haimos Dağları (Balkan Dağları), batı sınırının ise Strymon (Struma) Irmağı tarafından çizildiği de kabul görülmektedir.[5]

Strabon[6], bölgenin sınırlarını anlatırken, *"...Strimon Irmağı'na kadar Makedonlar, Paionlar ve Thrakların kimi boyları, fakat bu sahanın ötesinde, kıyı hariç, Haimos'a dek Thraklar oturmaktadır..."* şeklinde yazmış ve Roma egemenliği zamanında, Makedonia'nın dört kısma ayrıldığını ve bölgenin batı sınırını ise Hebros (Meriç) Irmağı'nın çizdiğini dile getirmiştir.

Trakya'nın bugün üçte biri Türkiye topraklarındadır. Diğer kısımlar ise Bulgaristan ve Yunanistan'dadır ve buraya Batı Trakya denilmektedir. Bugün Türk sınırları içerisinde bulunan kısım ise Doğu Trakya veya Türkiye Trakya'sı olarak adlandırılmaktadır. Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli İlleri'nin tümünü, İstanbul ilinin avrupa yakasını, Çanakkale ilinin de Gelibolu Yarımadası'nı içine alarak Türkiye Trakya'sını oluşturur.

---

[2] Sevin, V., (2001): s. 15.; Erzen, A., (1994): s. 7.
[3] Homeros VII. 461.
[4] Erzen, A., (1994): s. 7.
[5] Sevin, V., (2001): s. 18.
[6] Strabon VII, 5.

Trakya, coğrafî açıdan kuzeyde ve güneyde dağlık kesimleri ve ortada geniş ovaları kapsar. Belli başlı yükseltilerini, Haimos (Balkanlar) ile güneydeki Rhodope (Rodop) oluşturur. Bu dağların arasında Ergene ovası yer alır. Bunların dışında Balkanlar'ın güneydoğusunda Karadeniz kıyısı boyunca Istranca dağları uzanmaktadır. Güneyde ise Ganos (Işıklar) Dağı yer almaktadır. Bölgede dağlık olan diğer bir saha ise Gelibolu Yarımadası'dır. Fazla yükseltisi olmayan Trakya bölgesinde ovalar ve platolar geniş yer tutar.[7]

Balkanlar ile Rhodoplar arasında kalan ve Trakya'nın en verimli kısmı olan Doğu Trakya havzası, Hebros (Meriç) tarafından sulanır. Hebros'un kollarından biri olan Tonzos (Tunca) Edirne civarında, dönüş noktasında ana nehre kavuşur. Daha aşağıda Hebros'a karışan Erginos (Ergene) Nehri ve Rhodoplar'dan Hebros'a karışan Ardeskos (Arda) Nehri, Hebros'un önemli kollarıdır.[8] Trakya'nın göl bakımından zengin olmadığı bilinmektedir. En önemli göllerden bazıları, doğu kesimde yer alan Delkos'da denilen Phileitinos (Terkos) ile Hebros'un ağzı yanındaki Stentoris (Gala Gölü)'tir.[9]

1.2. TARİHSEL GELİŞİMİ

Trakya bölgesi, coğrafi konumundan dolayı tarihsel süreçte büyük bir öneme sahiptir. Trakya bölgesinin de içinde bulunduğu Balkan Yarımadası, Avrupa-Asya ve Afrika kıtalarının birbiriyle kesiştiği yer olmasıyla birlikte 4. Jeolojik Dönem'den itibaren kesintisiz olarak iskân edilmiştir. Ancak söz konusu bu iskân, tarih boyunca aynı topluluklar tarafından değil, farklı zamanlarda farklı kültürler tarafından gerçekleşmiştir.[10]

Herodotos'a göre; Antik Çağ'da Trakya, Hintliler'den sonra yeryüzünde en çok nüfusa sahip ulustur.[11] M.Ö. 1000-800 yılları arasında Traklar'ın şefler yönetiminde kabileler oluşturduğu bilinmektedir. Genellikle köy ve mezra

[7] Sevin, V., (2001): s. 19-20.
[8] Erzen, A., (1994): s. 13.
[9] Sevin, V., (2001): s. 20.
[10] Erzen, A., (1994): s. 35.
[11] Herodotos V, 3.

niteliğindeki yerleşmelerde yaşayan Traklar'ın şehir olgusu ile tanışmaları, M.Ö. 8. yüzyılda kurulan kolonilerle olmuştur.[12]

Strabon'a göre dağlık bölgelerdeki Thrak halkı köylerde ve mezralarda; sahil kesiminde bulunanlar da koloni hareketlerinin etkisiyle daha büyük kentlerde yaşamaya başlarlar. [13]

Yunanlılar'ın kolonizasyon hareketleri M.Ö. 8. yüzyılda başlamıştır. Bu dönemde Akdeniz kıyılarında ve daha sonra Karadeniz'de çeşitli yerlerde Yunan kolonileri kurulmaya başlanmıştır. Bu kolonizasyon hareketleriyle birlikte Trakya bölgesinde de Yunan Şehir Devletleri görülmeye başlanmıştır. Yunan kolonizasyon hareketleriyle oluşturulan kentlerin başlıcaları; Ainos, Salmydessos, Abdera, Byzantion, Apollonia Pontica, Istros, Olbia, Perinthos/Herakleia, Selymbria sayılabilir. [14]

M.Ö. 513 yılında Pers Kralı Darius, İskit seferi sırasında Trakya'nın içinden geçmiş ve Trak kabilelerini silah kullanmadan boyunduruğu altına almıştır. Persler'in bölgeden atılmasından sonra, Doğu Trakya'da kabileler birleşti ve önderliği Kral Teres'in idaresi altında Odrysler kabilesi almıştır.[15] M.Ö. 383-360 yıllarında Kothys, Atinalılarla iyi ilişki kurmuş ve onlarında yardımıyla isyan etmiş birçok kabileyi tekrar yönetimi altına alarak büyük Odrys Devletini kurmayı başarmıştır.[16] M.Ö. 359'da Odrys Devleti dağılmış ve Thrak Kralları Kersopleptes, Berisades ve Amodokos arasında bölüşülmüştür. Kersopleptes Doğu Trakya'yı, Amadokos Maroneia'dan Phılippolis'e kadar uzanan Meriç vadisini, Berisades ise Strimon ile Nestos nehirleri arasında kalan bölgeyi almıştır. M.Ö. 342-341 yılında II. Philippus, Trakyalı yöneticilere boyun eğdirerek bütün Trakya'yı zapt etmiştir.[17]

M.Ö. 336 yılında Philippus'un ölümünden sonra yerine oğlu III. Alexandros (Büyük İskender) Makedonya tahtına geçmiştir. Büyük İskender M.Ö. 335 yılında

[12] Erzen, A., (1994): s. 39.
[13] Strabon VII, 47.
[14] Olivia, P., (1985): s. 88.
[15] Erzen, A., (1994): s. 88-91.
[16] Mansel, A. M., (1938): s. 28.
[17] Mansel, A. M., (1938): s. 29.

Trakya içlerine seferler yaparak buradaki iç karışıklıları sonlandırmıştır.[18] M.Ö. 323 yılında, Büyük İskender'in ölümünden sonra Trakya'nın idaresi generallerinden Lysimachos'a verilmiştir. Lysimachos, M.Ö. 309 yılında tüm Trakya'yı egemenliği altına almıştır. Lysimakhos kendi adını taşıyan bir şehir de kurmuştur. Gelibolu Yarımadası'ndaki bu şehir Lysimakheia (Bolayır) olarak anılmıştır.[19] Lysimakhos'un M.Ö. 281'de Lydia'da ki Kurupedion Savaşı'nda ölmesiyle birlikte tüm Trakya Seleukos'ların hâkimiyetine girmiştir. I. Seleukos ertesi yıl M.Ö. 280'de Ptolemaios Keraunos tarafından öldürülmüştür. Bundan sonra ise, Mısır'da Ptolemaios'lar, Ön Asya'da Seleukos'lar, Makedonya'da Antigonos'lar egemenlik sağlamışlardır.[20]

M.Ö. 168 yılında ise Roma, Makedonia Krallığı'na son vererek tüm Makedonia'ya sahip olmuşlardır. M.Ö. 146'da Makedonia'yı Roma Eyaleti yapmışlar ve Thrakia'yı da kontrol altında tutma şansı yakalamışlardır.[21] Roma, ilk olarak bir himaye politikası izlemiş ve zamanla Helenistik devletleri birbirinden ayırmıştır ve bunları birer birer ele geçirmiştir. M.S. 37-38 yılında İmparator Gaius Caligula'nın çocukluk arkadaşı da olan Rhoimetalkes adlı Doğu Thrakia hanedanına mensup bir prens, Caligula tarafından Thrakia Kralı ilan edilmiştir. Daha sonra Rhoimetalkhes öldürülmüş ve bu olaydan sonra isyan çıkmıştır. Bu isyanın M.S. 44-46 yılları arasında bastırılması üzerine Thrakia, İmparator Claudius tarafından M.S. 46'da bir Roma Eyaleti haline getirilerek Provincia Thracia adıyla Roma'ya dâhil edilmiştir**(Harita 2)**. Eyaletin başkenti ise Perinthos/Herakleia olmuştur.[22]

Daha sonra Trakya'da yeni kentler kurulmaya başlanmıştır. İmparator Claudius tarafından kurulan Apri, İmparator Vespasianus tarafından kurulan Deultum ve Traianus tarafından kurulan Plotinopolis ve Traianapolis gibi kentler sıfırdan inşa edilmiştir. Gelibolu Yarımadası'nda ise Roma şehri olarak Coela kenti bulunmaktadır.[23] Roma İmparatorluğu, Thrakia'da emekli askerlerin yerleştirildiği koloniler (Katoikia) de kurmuştur. Tekirdağ-Malkara, Kermeyan Köyü'nde lokalize

[18] Erzen, A., (1994): s. 99.
[19] Mansel, A. M., (1938): s. 31.
[20] Tekin, O., (2008): s. 236.
[21] Tekin, O., (2008): s. 236.
[22] Mansel, A. M., (1938): s. 37-38.
[23] Mansel, A. M., (1938): s. 38.

edilen Apri de bu tür kolonilere örnektir.[24] Bunların dışında İmparator Traianus Dönemi'nde Thrakia'daki bazı yerleşimlere kent statüsü verilmiş ve birçoğunun isimleri değiştirilmiştir.[25] Bunlara örnek olarak Serdica, Hadrianopolis ve Pautalia gösterilebilir.

Thrakia, M.S. 3. yüzyıla kadar sakin bir dönem geçirmiştir. İmparator Traianus ve Hadrianus, Thrakia için gerek teşkilat gerekse şehircilik bakımından yatırımlarda bulunmuşlardır. Thrakia kentlerindeki gösterişli yapıların birçoğu bu tarihlerde inşa edilmiştir. Ayrıca Thrakia'da Roma için stratejik öneme sahip yerleşimlerde kaleler ve yollar yapılmış, doğuya giden ve doğudan geri dönen Roma orduları için bir geçit yeri oluşturulmuştur.[26]

M.S. 240 yılında Gotlar'ın saldırılarıyla Tuna savunma hattı çöker ve Trakya, Gotlar'ın işgaline uğrayarak rahat ve huzurunu kaybeder. İmparator Diocletianus'un başarılı seferleri sonucunda Trakya, Büyük Constantinus'a kadar uzanan ikinci bir barış dönemine kavuşur. Daha sonra İmparator Diocletianus'un (M.S. 284-305) temelini attığı Roma İmparatorluğu topraklarının yeni bir idari/coğrafi yapılanmasına neden olan Dioecesis sisteminde *Thrakia Dioecesis*'i İmpararorluğun Doğu *Praefectus*'luğu içinde yer almakta olup altı bölgeyi kapsıyordu. Bu altı bölgeden bir tanesi olan Haemimontus Bölgesi'nin başkenti ise önemli bir Roma kalesi olan Hadrianopolis'ti.[27]

M.S. 313 yılında Licinius ve Constantinus'un ilan ettikleri Milano Fermanı'na göre imparatorluk içindeki Hristiyan ve Paganlar'a din özgürlüğü tanınmıştır. Licinius ile yaptığı savaştan sonra Roma'nın tek hâkimi olan Constantinus, M.S. 330'da eski Byzantion kentini "Constantinopolis" adıyla yeniden kurarak devletin başkenti yapmış ve Roma Senatosunu da buraya taşınmıştır.[28]

M.S. 378'de İmparator Flavius Lulius Valens (M.S. 364-378) döneminde, Hadrianopolis'in kuzeyinde Gotlar ile yapılan savaş Roma ordusunun yenilgisiyle bitmiştir. İmparator I. Theodosius (M.S. 379-395) Thrakia'daki karışıklıkları

[24] Tekin, O., (2008): s. 236-238.
[25] Güveloğlu, A., (2013): s. 36.
[26] Mansel, A. M., (1938): s. 39., Güveloğlu, A., (2013): s. 34-37.
[27] Mansel, A. M., (1938): s. 40-41, Tekin, O. (2011): s. 118.
[28] İplikçioğlu B., (1996): s. 80.

önlemek için bir antlaşma yaparak Gotları Aşağı Tuna Bölgesi'nin güneyine yerleştirerek bu tehlikeyi önlemek istemiştir. M.S. 380'de vaftiz edilen ve dindar bir Hıristiyan olan I. Theodosius, M.S. 391'de pagan kültlerini yasaklayarak, Hıristiyanlığı Roma Devleti'nin resmi dini haline getirmiş, diğer dinlere karşı da bir hoşgörüsüzlük dönemi başlatmıştır.[29] Theodosius, İmparatorluğun yönetimini ölümünden önce doğuda ve batıda olmak üzere iki oğluna vermiş, bu şekilde de ikili bir yönetimi tercih etmiştir.[30] İmparator Theodosius'un M.S. 395'te ölümünden sonra Roma İmparatorluğu kesin olarak ikiye ayrılmıştır. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra Thrakia, Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde kalmıştır.[31]

[29] İplikçioğlu B., (1996): s. 94.
[30] İplikçioğlu B., (1996): s. 80-81.
[31] İplikçioğlu B., (1996): s. 94-95.

2. THRAKİA'DA MİMARİ BETİMLİ SİKKE BASAN KENTLER VE SİKKELERİ

2.1. ANCHIALOS (ULPIA ANCHIALOS) / Pomorie (Kat. No: 1-21)

Kentin ismi Yunanca'da "Αγχίαλος", yakın deniz ya da yakın tuz anlamına gelmektedir.[32] Günümüzde Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısında, Pomorie şehrinde yer alan antik kent, küçük bir koloni kentidir. Batı Karadeniz'e kıyısı olan ve üç tarafı deniz ile çevrili bir yarımadada kurulmuş kent, fethi zor savunulması ise kolay bir yapıya sahiptir. Bu coğrafî özelliği ile deniz ticareti açısından da önemli bir yere sahiptir. En büyük gelir kaynağı kentin hemen kuzeyindeki tuz gölünden elde ettikleri tuz ve verimli topraklarından hasat edilen üzümlerden yapılan şaraptır.[33] Anchialos, M.Ö. 5.-4. y.y.'da Apollonia Pontica'nın kolonisi olarak kurulmuştur. M.Ö. 2. y.y.'da Mesembria kenti tarafından işgal edilmiş fakat tekrar Apollonia Pontica tarafından geri alınmıştır. Bu savaşlar sırasında kent surlarının yıkıldığı tahmin edilmektedir. M.Ö. 72-71 yıllarında surların tekrar inşa edildiği bilinmektedir. Fakat günümüzde surlardan herhangi bir mimari kalıntı kalmamıştır. M.S. 46 yılında Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altına giren kent, bu tarihten itibaren önemli bir liman kenti haline gelmiş ve ekonomik olarak gelişim yaşamıştır. Roma İmparatorluğu Dönemi'nde Anchialos, İmparator Antoninus Pius Dönemi'nden (M.S. 138-161), Gordianus III (M.S. 238-244) Dönemi'ne kadar sikke basımı yaptığı bilinmektedir.[34] Çalışmamızda belirlenen mimari betimli sikkeler ise İmparator Commodus (M.S. 180-192), Septimius Severus (M.S.193-211), Geta (M.S. 209-211), Caracalla (M.S. 212-217), Maximinus Thraks (M.S. 235-238) ve Gordianus III ve eşi Tranquillina (M.S. 238-244) dönemlerinde bastırıldığı tespit edilmiştir.

[32] Lazarov, M., (2000): s. 7-9.
[33] Gyuzelev, V. T., (2000): s. 1-8.
[34] http://kassiani.fhw.gr, (23.07.2015).

2.1.1. Kale/Kent Kapısı

Kat. No: 1

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Commodus	M.S. 180-192	AE	11,40 gr	26mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Moushmov, N., (1912): 2797		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	ΑΥ ΚΑΙ Λ ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		İki kule arası, üzerinde sütunlar yer alan sur duvarları ve tek portallı kale kapısı. Kale üzerinde sağa ve sola dönük iki Quadriga betimi.		
	ΗΓΕ ΙΟΥΛ ΚΑΣΤΟΥ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ				

Kat. No: 2

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Commodus	M.S. 180-192	AE	11,40 gr	28mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	AMNG II: 439		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	ΑΥ ΚΑΙ Λ ΑΥΡ ΚΟΜΟΔΟΣ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		İki kule arası, üzerinde sütunlar yer alan sur duvarları ve tek portallı kale kapısı.		
	ΗΓΕ ΙΟΥΛ ΚΑΣΤΟΥ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ				

Kat. No: 3

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	12,27 gr	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 211, Moushmov, N., (1912): 2811	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K L CEΠT CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki konik çatılı kule arasında mazgallı sur ve kale kapısı. Kalenin üzerinde sola dönük Poseidon betimi. Poseidon'un sol elinde Hippocampus, sağ elinde trident. Dikdörtgen kale kapısının ortasında Delta harfi vardır.
OYΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ	

Kat. No: 4

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	12,27 gr	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 201	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K L CEΠT CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki konik çatılı kule arasında mazgallı sur. Kulelerde pencere açıklığı var, kale kapısı yok.
OYΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ	

Kat. No: 5

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	10,28 gr	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
AMNG II: 485	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K L CEΠIT CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
	İki konik çatılı kule ve kemer şeklinde mazgallı sur. Kulelerde pencere açıklığı ve kale kapısı var.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 6

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 186	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K L CEΠIT CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
	İki kule arası üzerinde sütunlar yer alan sur duvarları ve tek portallı kale kapısı.
Arka Yüz Lejant	
HGEBAPBAPOY AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 7

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	12,4 gr	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 196	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K L CEΠT CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
	İki konik çatılı kule ve mazgallı sur. Kale kapısı yok.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 8

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 205	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K L CEΠT CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
	İki mazgal siperli kule ve kemer şeklinde mazgallı sur. Kulelerde pencere açıklığı ve kale kapısı var.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 9

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 328	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
ΑVTMΑVΠΙΗΛ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki konik çatılı kule ve arasında tek portallı kale kapısı. Kapının iki tarafında da sütunlar var. Kale üzerinde iki sütun ve kemer içerisinde Zeus betimi.
ΟVΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ	

Kat. No: 10

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912):2853	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVTM AVΠ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki mazgal siperli kule ve mazgallı sur. İki kulenin tam ortasında kale kapısı.
ΟVΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ	

Kat. No: 11

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 318	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K M AVR ANTΩNINO	**Arka Yüz Açıklama**
	İki konik çatılı kule ve kemer şeklinde mazgallı sur. Kulelerde pencere açıklığı ve kale kapısı var.
Arka Yüz Lejant	
OVΛ Π IANΩN AΓ XIA ΛEΩN	

Kat. No: 12

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta	M.S. 209-211	AE	15,26 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005):462	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVK Π CEΠ ΓETAC	**Arka Yüz Açıklama**
	İki konik çatılı kule arasında, sütunlu sur ve kale kapısı. Kalenin üzerinde sağa dönük Poseidon betimi. Poseidon sol elinde hippocamp, sağ elinde trident tutar. Poseidon betiminin yanında ise delta harfi bulunur.
Arka Yüz Lejant	
OVL Π IANΩN A Γ XIALEΩN	

Kat. No: 13

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Maximinus Thraks	M.S. 235-238	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 538	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT MAΞIMIEINO CEV CEBHC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
	İki kule arasında sütun sırası bulunan sur. Kulelerde pencere açıklığı ve kale kapısı var.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 14

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Maximinus Thraks	M.S. 235-238	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912):2905	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT MAΞIMIEINO CEV CEBHC AVN	**Arka Yüz Açıklama**
	İki kule arasında sütun sırası bulunan sur. Kulelerde pencere açıklığı ve kale kapısı var.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 15

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Maximinus Thraks	M.S. 235-238	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 603	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT MAΞIMIEINO CEV CEBHC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki konik çatılı, mazgallı kule arasında, sütun sırası bulunan sur ve kale kapısı. Kalenin üzerinde sağa dönük Poseidon, sol elinde hippocamp, sağ elinde trident.
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 16

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
AMNG II: 636, Moushmov, N., (1912): 2921	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KM ANT ΓORΔIANOC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki konik çatılı kule arasında, mazgallı sur ve kale kapısı. Kalenin üzerinde sola dönük Poseidon betimi. Poseidon'un sol elinde hippocamp, sağ elinde trident.
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 17

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III - Tranquillina	M.S. 238-244	AE	10,9	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 2940	Gordianus III ve Tranquillina birbirlerinde dönük olarak resmedilmiştir.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVG CE TPANKVΛEINA	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki konik çatılı kule arasında, mazgallı sur ve tek portallı kale kapısı.
ΟΥΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛ ΕΩΝ	

Kat. No: 18

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III - Tranquillina	M.S. 238-244	AE	10,9 gr.	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 679	Gordianus III ve Tranquillina birbirlerinde dönük olarak resmedilmiştir.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVG CE TPANKVΛEINA	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki konik çatılı kule arasında, kemer şeklinde mazgallı sur ve tek portallı kale kapısı.
ΟΥΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛ ΕΩΝ	

2.1.2. Tapınak

Kat. No: 19

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Maximinus Thraks	M.S. 235-238	AE	11,18 gr.	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): Woellner; 032113	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT MAΞIMIEINO CEV CEBHC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek kaideli heksastyle planlı tapınak. Tapınak içerisinde Apollon kült heykeli.
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛ EΩN	

Kat. No: 20

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III-Tranquillina	M.S. 238-244	AE	15,09 gr.	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 2965, Mionnet, T. E., (1837): suppl. II, s. 229	Gordianus III ve Tranquillina birbirlerinde dönük olarak resmedilmiştir.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M ANT ΓOPΔIANOC AVΓ CE TPANKVΛEINA	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki basamaklı kaide üzerinde tetrastyle planlı tapınak. Tapınak içerisinde ayakta patera ve cornucopiae tutan Tykhe.
OYΛΠIANΩN AΓXIAΛEΩN	

Kat. No: 21

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III-Tranquillina	M.S. 238-244	AE	12,11 gr.	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
AMNG II: 680, Moushmov, N., (1912): 2965, Varbanov (2005): 728	Gordianus III ve Tranquillina birbirlerinde dönük olarak resmedilmiştir.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ CE TPANKVΛEINA	**Arka Yüz Açıklama**
	İki basamaklı kaide üzerinde tetrastyle planlı tapınak. Tapınak içerisinde ağaç gövdesine yaslanmış Apollon.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠΙΑΝΩΝ ΑΓΧΙΑΛΕΩΝ	

2.2. APOLLONIA PONTICA / Sozopol (Kat. No: 22-27)

Günümüzde Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısında, Sozopol şehrinde yer alan antik kent, üç tarafı deniz ile çevrili bir yarımadada kurulmuş ve ismini tanrı Apollon'dan almıştır. M.Ö. 7. yüzyılın sonlarında miletoslu kolonistler tarafından Antheia ismi ile yunan kolonisi olarak kurulmuştur.[35] Daha sonraları kentin ismi Apollonia/Apollonia Pontica olarak değiştirilmiştir.[36] Güçlü donanması ve coğrafi olarak korunaklı bir limana sahip olması ile önemli bir ticaret yolu olan *Via Pontica*'yı kontrolü altında tutan kent, Phillippos II ve Aleksandros III döneminde bağımsızlığını korumuştur. M.Ö. 72 yılında Romalı General Marcus Lucullus tarafından fethedilmiş ve yağmalanmıştır. Bu yıkımdan sonra şehir tekrar inşa edilmiştir. Tekrar önemli ve politik bir güç haline gelen kent, coğrafi stratejik önemini lehine kullanarak Roma İmparatorluğu'nda "Büyük Apollonia" olarak anılmıştır. M.S. 4. y.y.'da kentin ismi Sozopol (Kurtuluş Kenti) olarak değiştirilmiştir. Apollonia Pontica'nın Geç Klasik ve Hellenistik Dönem'den itibaren sikke bastırdığı bilinmektedir. Roma İmparatorluğu'nda ise İmparator Antoninus Pius (M.S. 138-161) döneminden itibaren sikke basımı görülmektedir.[37] Mimari betimli sikkeler ise Marcus Aurelius (M.S. 161-180), Septimius Severus (M.S. 193-211) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde basıldığı tespit edilmiştir.

[35] Panayotova, K., (1998): s. 97.
[36] Damyanov, M., (2012):s.1-36.
[37] http://kassiani.fhw.gr ,(24.07.2015).

2.2.1. Tapınak

Kat. No: 22

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Marcus Aurelius	M.S. 161 – 180	AE	5,95 gr.	22mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 806	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(AY [KAI?] M AYPH ANTΩNEINO[C?])	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak.
ΑΠΟΛΛΟΝΙΗΤΕΩΝ, ΕΝ ΠΟΝΤΩ	

Kat. No: 23

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
SNG, (2004):0920	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(AU K L ?EP ?EUHRO? P)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli.
ΑΠΟΛΛΟΝΙΗΤΕΩΝ, ΕΝ ΠΟΝΤΩ	

Kat. No: 24

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 825	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K Λ CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli.
Arka Yüz Lejant	
ΑΠΟΛΛΩΝΙΗΤΕΩΝ ΕΝ ΠΟΝΤΩ	

Kat. No: 25

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 823, Moushmov, N., (1912):3184	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K Λ CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak.
Arka Yüz Lejant	
ΑΠΟΛΛΩΝΙΗΤΕΩΝ ΕΝ ΠΟΝΤΩ	

Kat. No: 26

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 829	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K Λ CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak. Tapınak içerisinde askeri elbise giymiş imparator heykeli.
Arka Yüz Lejant	
ΑΠΟΛΛΩΝΙΗΤΕΩΝ ΕΝ ΠΟΝΤΩ	

Kat. No: 27

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	21mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912):3191, Varbanov (2005): 838	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
M AVP ANTΩNEINOC	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak.
Arka Yüz Lejant	
ΑΠΟΛΛΩΝΙΗΤΕΩΝ ΕΝ ΠΟΝΤΩ	

2.3. AUGUSTA TRAIANA / Stara Zagora (Kat. No: 28-49)

Günümüzde Bulgaristan'ın iç kesimlerinde yer alan Stara Zagora şehrinde lokalize edilmiş antik kent, ismini İmparator Marcus Ulpius Traianus'dan almıştır. Augusta Traiana, Neolitik Dönem'den bu yana yerleşim gören önemli Thrakia kentlerinden birisidir. Traklar tarafından Baroe (demir) adıyla kurulan kent, daha sonra İmparator Traianus tarafından M.S. 2. y.y.'da tekrar inşa edilmiş ve ismi Augusta Traiana olarak değiştirilmiştir. Bu tarihten sonra ekonomik olarak gelişen kent Thrakia Eyaleti'nin ikinci büyük kenti haline gelmiştir. Güçlü kale duvarlarıyla çevrili kentin en önemli ticareti demir ve bakır madeniydi. Neolitik Dönem'den beri bakır ve demir madenlerini işleyen Augusta Traiana için bu durum önemli bir ekonomik güç anlamına gelmekteydi. Roma İmparatorluk Dönemi'nde kent, İmparator Marcus Aurelius (M.S. 161-169)'dan Gallienus (M.S. 253-268) dönemine kadar sikke basımı yapmıştır.[38] Mimari betimli sikkeler ise İmparator Marcus Aurelius (M.S. 161-169)'dan Caracalla (M.S. 212-217) dönemine kadar bastırıldığı tespit edilmiştir.

[38] Ivanov, R. T., (2006): s. 35-37.

2.3.1. Kale / Kent Kapısı

Kat. No: 28

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Marcus Aurelius	M.S. 161-169	AE	15,25 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912):2977	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AY K M AVP ANTΩNEINOS	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında tek portallı kale kapısı.
HΓE TOYΛ MAXIMOY AYΓOYCTHC TPAIANHC	

Kat. No:29

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Marcus Aurelius	M.S. 161-169	AE	15,25 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912):2980	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AY K M AVP ANTΩNEINOS	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur betimi altında nehir tanrısı sola uzanır şekilde betimlenmiş. Nehir tanrısının sağ elinde bitki, sol elinde ise sürahi tasviri.
HΓE TOYΛ MAXIMOY AYΓOYCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 30

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Marcus Aurelius	M.S. 161-169	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 864	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV KAI Λ AVPHΛIOC OVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında tek portallı kale kapısı. Kale kapısı kapalı ve iki kulede pencere açıklığı var.
HΓE TOYΛ MAXIMOY AYΓOYCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 31

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Lucius Verus	M.S. 161–169	AE	17,78 gr.	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 919, *AMNG II:* 79, Moushmov, N., (1912): 2988	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV KAI Λ AVPHΛIOC OVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında tek portallı kale kapısı. Kale kapısı kapalı ve iki kulede pencere açıklığı var.
HΓE TOYΛ MAXIMOY AYΓOYCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 32

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Commodus	M.S. 180-192	AE	?	20mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 934	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVTO KOMODOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında tek portallı kale kapısı. Kale kapısı kapalı, iki kulede de yukarıda ve aşağıda ikişer tane pencere açıklığı var.
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 33

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3005	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
?	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında kapalı kale kapısı.
HΓE CIKINNIOV KΛAΠOV AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 34

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3005	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K Λ CE CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında tek portallı ve açık kale kapısı.
Arka Yüz Lejant	
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 35

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	14,84 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Sear (1982): 2491v, Moushmov, N., (1912): 3045v.	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında kapalı kale kapısı. Orta kulenin altında iki katlı sütun sırası.
Arka Yüz Lejant	
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 36

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	16,13 gr.	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3067	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur betimi altında nehir tanrısı sola uzanır şekilde betimlenmiş. Nehir tanrısının sağ elinde bitki, sol elinde ise sürahi tasviri.
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 37

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	16,13 gr.	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Schönert: 295 Imhoof-Blumer (1908): 191	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur betimi altında nehir tanrısı sola uzanır şekilde betimlenmiş. Nehir tanrısının sağ elinde bitki, sol elinde ise sürahi tasviri.
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 38

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 1095	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında kapalı kale kapısı.
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 39

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 1097	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında kapalı kale kapısı.
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 40

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Caracalla and Plautilla	M.S. 212-217	AE	12.3 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912):3081	İmparatoriçe büstü. (Plautilla)
Ön Yüz Lejant	
ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ CEB	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında kapalı kale kapısı.
ΗΓ CIKINNIOV ΚΛΑΡΟV ΑVΓΟVCTEC TPAIANHC	

Kat. No: 41

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Geta	M.S. 209-211	AE	15,2 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3088	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K Π CEP ΓETAC CEB	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç mazgal siperli kule ve sur duvarları. İki kulenin tam ortasında kapalı kale kapısı.
AVΓOVCTEC TPAIAN	

2.3.2. Tapınak

Kat. No: 42

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 1009	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek podyumlu tetrastyle planlı tapınak. Piramidal çatılı tapınağın içerisinde kolosal ölçüde Artemis kült heykeli. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı.
AVΓOVCTHC TPAIANHC	

Kat. No: 43

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3075	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Distyle planlı tapınak. Kubbe çatılı tapınağın içerisinde Apollon kült heykeli.
AVΓOVCTEC TPAIANEC	

Kat. No: 44

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	16,49 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3076 Varbanov (2005): 360 Schönert Geiss (1991): 257 Mionnet, T. E., (1837): suppl. II, 1841	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek podyumlu tetrastyle planlı tapınak. Piramidal çatılı tapınağın içerisinde Artemis kült heykeli. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı.
AVΓOVCTEC TPAIANEC	

Kat. No: 45

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3078	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.
AVΓOVCTEC TPAIANEC	

Kat. No: 46

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	16,97 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Schönert-Geiss (1991): 371 Moushmov, N., (1912): 3079 Varbanov (2005): 1204	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	
	Arka Yüz Açıklama
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.
AVΓOVCTEC TPAIANEC	

Kat. No: 47

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Schönert-Geiss (1991): 261 Price, M.J., Trell, B.L., (1977): 75	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	
	Arka Yüz Açıklama
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde oturur vaziyette Hades. Hades'in yanında uzanmış Cerberus.
AVΓOVCTEC TPAIANEC	

Kat. No: 48

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 212 Schönert-Geiss (1991): 259	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek podyumlu tetrastyle planlı tapınak. Piramidal çatılı tapınağın içerisinde Artemis kült heykeli. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı.
AVΓOVCTEC TPAIANEC	

Kat. No: 49

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta - Caracalla	M.S. 211	AE	16,36 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 3115	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli.
AVΓOVCTEC TPAIANEC	

2.4. BIZYE / Vize (Kat. No: 50-55)

Günümüzde Kırklareli'nin Vize ilçesinde Istranca-Yıldız Dağları'nın kuzey batı yamaçlarında bulunan antik kent, ismini Trak kralı Byzas'dan almıştır.[39] M.Ö. 3000-2500 yıllarından itibaren yerleşim olduğu bilinen Bizye, Traklar tarafından kurulmuş ve bir Trak kolu olan Astlar tarafından merkez edinilmiştir. Bölgede birçok krallığın olduğu dönemde, Persler M.Ö. 513 yılında Thrakia'yı satraplık haline getirmiş ve Bizye'de bunun bir parçası olmuştur. Daha sonra Makedonya Krallığı egemenliği altına giren yerleşim, M.Ö. 190 yılında Roma hâkimiyeti altına girmiştir. M.Ö. 72 yılında ise Roma ile mücadeleleri sonucunda Roma'ya bağlı Trakya Krallığı kurulmuş ve başkenti Bizye olmuştur. Fakat M.S. 46'da Roma İmparatoru Claudius tarafından bu krallığa son verilmiştir.[40] İmparator Traianus (M.S. 98-117) döneminde, Bizye'de imar faaliyetleri artmış ve M.S. 2. y.y.'da kent statüsünü kazanmıştır.[41] Güçlü kale duvarlarıyla çevrili ve bir tepe üzerinde inşa edilmiş kent, Thrakia Eyaleti'nin önemli şehirlerinden birisidir. Roma İmparatorluğu'nda Bizye, sikkelerini İmparator Hadrianus (M.S. 117-138) döneminden Philippus II (M.S. 247-249) dönemine kadar bastırmıştır.[42] Çalışmamızda belirlenen mimari betimli sikkelerin ise İmparator Hadrianus (M.S. 117-138), Antoninus Pius (M.S. 138-161), Septimius Severus (M.S. 193-211), Caracalla (M.S. 212-217) ve Philippus I (M.S. 244-249) dönemlerinde basıldığı tespit edilmiştir.

[39] Arslan, M., (1999): s. 257-275.
[40] Yavuzoğlu, N. (1974): s. 121.
[41] Velkov, V. I., (1997): s. 176.
[42] Arslan, M., (1999): s. 259.

2.4.1. Kale/Kent Kapısı

Kat. No: 50

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Hadrianus	M.S. 117-138	AE	?	?
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Moushmov, N., (1912): 3450 Varbanov (2005): 1609 *BMC:* s. 88, Kat. No: 3		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
AYTO TPAIANOC AAPIANOC KAICAP CCB		**Arka Yüz Açıklama**		
Arka Yüz Lejant		İki mazgal siperli kule ve mazgallı sur. İki kulenin tam ortasında yarıya kadar açık demir parmaklı kale kapısı. Kalenin üzerinde Quadriga.		
ΕΠΙ ΜΑΙΝΕΠ Π ΡΕCΒ ΚΑΙΑΝ ΒΙΖΗΝΩΝ				

Kat. No: 51

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Antoninus Pius	M.S. 138-161	AE	5,92 gr.	21mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Moushmov, N., (1912): 3450 Varbanov (2005): 1609		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
Lejant yok		**Arka Yüz Açıklama**		
Arka Yüz Lejant		İki yuvarlak kule ve sur. İki kulenin tam ortasında yarıya kadar açık demir parmaklı kale kapısı. Kalenin üzerinde Quadriga.		
ΒΙΖΥΗΝΩΝ				

Kat. No: 52

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	10,11 gr.	31mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Varbanov (2005): 1452 Jurukova (1981): 30		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
AV K Λ CEΠ CEVHPOC Π		**Arka Yüz Açıklama**		
Arka Yüz Lejant		İki yuvarlak kule ve sur. İki kulenin ortasında ikişer sütun arasında kale kapısı. Kalenin üzerinde Quadriga. Qadriga'nın yanında iki figür bulunur. Kapının üzerinde, quadriganın altında ise yan yana kemerli pencere açıklıkları (nişler), bu pencerelerin (nişlerin) içerisinde insan figürleri ya da insan heykelleri.		
HΓE CTATI BAPBAPOY BIZYHNΩN				

Kat. No: 53

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	?
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Mionnet, T. E., (1837): Suppl. II, s. 234/5, 76 Thomas, E., (2007): s. 111, fig. 102		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
AVT K M AVPH ANTΩNINOC		**Arka Yüz Açıklama**		
Arka Yüz Lejant		İki yuvarlak kule ve sur. İki kulenin ortasında ikişer sütun arasında kale kapısı. Kalenin üzerinde quadriga. Qadriga'nın yanında iki figür. Kapının üzerinde, quadriganın altında ise yan yana kemerli pencere açıklıkları (nişler), bu pencerelerin (nişlerin) içerisinde insan figürleri.		
BIZYHNΩN				

Kat. No: 54

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Philippus I	M.S. 244-249	AE	12,79 gr.	?
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Jurukova (1981): 95A		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
AVT K M IOVΛ ΦIΛIΠΠOC AVG				
		Arka Yüz Açıklama		
Arka Yüz Lejant		İki yuvarlak kule ve sur. İki kulenin ortasında yarıya kadar açık demir parmaklı kale kapısı. Kale kapısının iki yanında nişler. Kalenin üzerinde Quadriga. Qadriga'nın yanında iki figür. Kapının üzerinde, quadriganın altında ise yan yana kemerli pencere açıklıkları (ya da nişler), bu pencerelerin (ya da nişlerin) içerisinde insan figürleri ya da heykelleri.		
BIZVHNΩN				

Kat. No: 55

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Philippus I	M.S. 244-249	AE	42,32 gr.	?
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Jurukova (1981): 135-2 Price, M.J., Trell, B.L., (1977): 24 Varbanov (2005): 1520		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
AVT K M IOVΛ ΦIΛIΠΠOC AVG				
		Arka Yüz Açıklama		
Arka Yüz Lejant		On adet burç ile çevrelenmiş kale/kent betimi. Kale girişi diğer Bizye sikkelerdeki aynı özellikleri taşır. Kale içerisinde iki küçük kule ve sur betimi (muhtemelen iç kale betimi). İçeride hangi yapı türüne ait olduğu anlaşılamayan yapı tasvirleri.		
BIZVHNΩN				

2.5. COELA / Kilye (Kat. No: 56)

Günümüzde Çanakkale il sınırlarında yer alan Gelibolu Yarımadası'nın doğusunda bulunan Kilye koyunda lokalize edilmiş antik kentin ilk defa ne zaman yerleşim gördüğü tam olarak bilinmemektedir. Fakat M.Ö. 1. y.y.'da bir liman yerleşimi olarak kurulduğu düşünülmektedir. Roma Dönemi'nde gelişim göstermiş fakat Madytos gibi diğer yakın kentlerin gölgesinde kalmıştır.[43] Coela sikkelerinde mimari betim sadece İmparator Gallienus (M.S. 253-268) döneminde görülmektedir.

2.5.1. Tapınak

Kat. No: 56

İmparator	**Tarihi**	**Cinsi**	**Ağırlık**	**Çap**
Gallienus	M.S. 253-268	AE	?	26mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Varbanov (2005): 2959		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
IMP GALLIENVS		**Arka Yüz Açıklama**		
		Suriye Tipi alınlıklı, Tetrastyle planlı tapınak. İçerisinde sağ elinde Nike tutan, sol elinde ise asa tutan kült heykeli.		
Arka Yüz Lejant				
AEL MVNICIP COLL				

[43] Tzvetkova, J., (2008): s. 274.

2.6. DEULTUM / Debelt (Kat. No: 57-65)

Günümüzde Bulgaristan'ın doğusunda yer alan Burgaz ve Sredets illeri arasında bulunan Debelt Köyü'nde lokalize edilmiş antik kentin, M.Ö. 2 binden itibaren yerleşim gördüğü bilinmektedir. Roma Dönemi'nde ise İmparator Vespasianus (M.S. 69-79) tarafından bir koloni kenti olarak kurulmuştur. Kent adını büyük olasılıkla iki bataklık anlamındaki Debelton'dan almaktadır. Antoninus Pius (M.S. 138-161) döneminden itibaren şehir gelişmeye başlamıştır. Roma'nın ikiye bölünmesinden sonra ise Deultum kenti kare şekilde 5000 m2'lik bir alanı kapsayan kale halini almıştır. Deultum'un hamam ve termal sistemleriyle ünlü bir sağlık kenti olduğu bilinmektedir. Ayrıca sağlıkla ilişkili olan tanrı Asklepios'a ait bir tapınağın olduğu da bilinmektedir.[44] Çalışmamızda Deultum'da mimari betimli sikkeler Severus Aleksander (M.S. 222-235) ile eşi Julia Mamaea ve Gordianus III (M.S. 238-244) ile eşi Tranquillina dönemlerinde basıldığı tespit edilmiştir.

[44] Kostova K., (2013):s. 58.

2.6.1. Tapınak

Kat. No: 57

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Severus Aleksander – Julia Mamaea	M.S. 222-235	AE	?	25mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 2376 Jurukova (1973): 175	Julia Mamaea büstü. (Severus Aleksander'in annesi)
Ön Yüz Lejant	
IVLIA MAMAEA AVG	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde sağ elinde asa tutan Tykhe kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.
COL FL PAC DEVLT	

Kat. No: 58

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Severus Aleksander	M.S. 222-235	AE	8,21 gr.	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
BMC: s. 111, Kat. No: 5 Varbanov (2005): 1966	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
IMP M AVR SE ALEXAND AVG	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Heksastyle planlı tapınak içerisinde Apollon ya da Herakles kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.
COL FL PAC DEVLT	

Kat. No: 59

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	8.96 gr.	24mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Jurukova (1973): 261 Price, M.J., Trell, B.L., (1977): 87		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG		**Arka Yüz Açıklama**		
Arka Yüz Lejant		Tetrastyle planlı tapınak içerisinde kült heykeli (Apollon?). Alınlıkta kalkan kabartması.		
COL F L P AC DEV LT				

Kat. No: 60

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	6,31 gr.	22mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Mionnet, T. E., (1837): Supp. II: pg. 292, 546 Jurukova (1973): 261 Varbanov (2005): 2816 Draganov (2007):1379		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG		**Arka Yüz Açıklama**		
Arka Yüz Lejant		Tetrastyle planlı 3/4 tapınak perspektifi. İçerisinde Tykhe kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.		
COL F L P AC DEV LT				

Kat. No: 61

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	5.9 gr.	22mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Moushmov, N., (1912): 3731		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG		**Arka Yüz Açıklama**		
		Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Tykhe kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.		
Arka Yüz Lejant				
COL F L P AC DEV LT				

Kat. No: 62

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	6,92 gr.	23mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Jurukova (1973): 264, Varbanov (2005): 2814, Draganov (2007): 1330-1332		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
IMP GORDIANVS PIVS AVG		**Arka Yüz Açıklama**		
		Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.		
Arka Yüz Lejant				
COL F L P AC DEV LT				

Kat. No: 63

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	8,63 gr.	25mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Jurukova (1973): 379		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG		**Arka Yüz Açıklama**		
		Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Tykhe kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.		
Arka Yüz Lejant				
COL F L P AC DEV LT				

Kat. No: 64

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III-Tranquillina	M.S. 238-244	AE	7,66 gr.	23mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Moushmov, N., (1912): 3761 Draganov (2007): 1524		Tranquillinabüstü. (Gordianus III ‘ün eşi)		
Ön Yüz Lejant				
SAB TRANQVILLINA AVG		**Arka Yüz Açıklama**		
		Tetrastyle planlı tapınak ve portikosunda Asklepios kült heykeli. Alınlıkta kalkan kabartması.		
Arka Yüz Lejant				
COL F L P AC DEV LT				

Kat. No: 65

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III-Tranquillina	M.S. 238-244	AE	3,99 gr.	18mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Jurukova (1973): 427 *SNG* (2005): 1537 Varbanov (2005): 2959	Tranquillina büstü. (Gordianus III 'ün eşi)
Ön Yüz Lejant	
SAB TRANQVILLINA AVG	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak. Küçük olarak betimlenen tapınağın arkasında büyük bir arı kovanı betimi.
CF PD	

2.7. HADRIANOPOLIS / Edirne (Kat. No: 66-81)

Günümüzde Edirne ilinde yer alan antik kent, M.Ö. 1. bin yılın başlarında, mitolojik Kral Agamemnon'un oğlu Orestes tarafından kurulduğu düşünülmektedir. Kentin ismi ilk olarak Oresta veya Orestias'tır.[45] M.S. 46 yılında Roma İmparatorluğu Thrakia bölgesini topraklarına kattıktan sonra İmparator Hadrianus (M.S. 117-138) döneminde kentin adı Hadrianopolis olarak değiştirilmiş, birçok bayındırlık ve imar faaliyetleri gerçekleşmiştir.[46] Adeta yeniden kurulan Hadrianopolis, Meriç, Tunca ve Arda nehirlerinin birleştiği yerde kurulmuş, Via Militaris yani Roma ordu yolu üzerinde yer alması ile Roma İmparatorluğu için önemli bir stratejik nokta haline gelmiştir.[47] M.S. 2.-3. yüzyıllarda diğer Thrakia kentleri gibi Hadrianopolis de en parlak dönemini yaşamış, güçlü kent surlarıyla çevrili önemli bir Roma kenti olmuştur. Diocletianus (M.S. 284-305) Dönemi'nde İmparatorluğun yeni idari/coğrafi yapısı oluşturulmuş ve bu sisteme göre Hadrianopolis, M.S. 297'de Thrakia eyaletinin altı ilinden birini oluşturan Haemmimontus'un başkenti olmuştur. Hadrianopolis, Roma İmparatorluğu'nun büyük sorular yaşadığı M.S. 4. y.y.'daki Got akınlarında karşı güçlü sur duvarlarıyla önemli bir stratejik nokta olmuştur. Roma İmparatorluğu'nun çöküşüyle Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde kalmıştır.[48] Hadrianopolis'de Roma İmparatorluk Dönemi sikkeleri İmparator Hadrianus (M.S. 117-138) döneminde başlar ve Gordianus III (M.S. 238-244) döneminde son bulur.[49] Çalışmamızda belirlenen mimari betimli sikkeler ise İmparator Marcus Aurelius (M.S. 161-180), Septimius Severus (M.S. 193-211), Geta (M.S. 209-211), Caracalla (M.S. 212-217) ve Gordianus III (M.S. 238-244) dönemlerinde basıldığı tespit edilmiştir.

[45] Mansel, A. M., (1965): s. 22.
[46] Tekin, O., (2011): s.118.
[47] İreçek, K. Y., (1990): s. 44.
[48] Yıldırım, Ş., (2007): s. 53-54.
[49] Tekin, O., (2011): s.118.

2.7.1. Kale/Kent Kapısı

Kat. No:66

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III	M.S. 238-244	AE	9,33 gr.	26mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	BMC: s. 121, Kat. No: 43		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		İki konik çatılı kule arasında, mazgallı sur ve tek portallı açık kale kapısı.		
	ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ				

Kat. No: 67

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III	M.S. 238-244	AE	10,12 gr.	26mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Sear (1982): 3652v Moushmov, N., (1912): 2701		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		İki konik çatılı kule arasında, mazgallı sur ve tek portallı kale kapısı. Kale kapısı demir parmaklı ve yarıya kadar açık. Kapının üzerinde kemerli pencere açıklıkları var.		
	ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ				

Kat. No: 68

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III	M.S. 238-244	AE	?	23mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Moushmov, N., (1912): 2701v Varbanov (2005): 3756		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		İki konik çatılı kule arasında, mazgallı sur ve üç portallı açık kale kapısı.		
	ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ				

Kat. No: 69

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III	M.S. 238-244	AE	?	26mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	BMC: s. 121, 44		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		İki konik çatılı kule arasında, mazgallı sur ve tek portallı açık kale kapısı.		
	ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ				

2.7.2. Tapınak

Kat. No: 70

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Marcus Aurelius	M.S. 161-180	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 2520	İmparator büstü. Sol alt köşede Nike kontrmarkı yer alır.
Ön Yüz Lejant	
ΥΡΗΛΙ ΑΝΤ	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Athena kült heykeli.
Arka Yüz Lejant	
ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛ	

Kat. No: 71

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	8,41 gr.	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Jurukova (1987):175, Varbanov (2005): 3408	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV Λ CEΠT CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
	Distyle planlı ve piramidal çatılı tapınak içerisinde Artemis kült heykeli.
Arka Yüz Lejant	
HΓE T CTA BAPBAPOY ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛ	

Kat. No: 72

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	9,82 gr.	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Jurukova (1987): 188v	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV Λ CEΠT CEVHPOCΠIOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde oturan Zeus kült heykeli.
HΓE T CTA BAPBAPOY AΔPIANOΠOΛ	

Kat. No: 73

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 2660	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP EΛ ANTΩNEINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek podyumlu tetrastyle planlı tapınak. Piramidal çatılı tapınağın içerisinde Artemis kült heykeli. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı.
AΔPIANOΠOΛEITΩN	

Kat. No: 74

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	9,87 gr.	26.9mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 2260 Jurukova (1987): 260	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(AVT M (.....) ANTΩNEINOC)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek podyumlu tetrastyle planlı tapınak. Piramidal çatılı tapınağın içerisinde Artemis kült heykeli. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı.
ADPIANOΠOΛEITΩN	

Kat. No: 75

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta	M.S. 209-211	AE	12,79 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Jurukova (1976): 431 Price, M.J., Trell, B.L., (1977): s. 248, 97	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K Π CEΠT MIOC ΓETAC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek podyumlu tetrastyle planlı tapınak. Piramidal çatılı tapınağın içerisinde Artemis kült heykeli. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı.
ADPIANOΠOΛEITΩ N	

Kat. No: 76

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III	M.S. 238-244	AE	?	26mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Varbanov (2005): 3851		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Artemis kült heykeli.		
	ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ				

Kat. No: 77

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Gordianus III	M.S. 238-244	AE	?	27mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Moushmov, N., (1912): 2757 *SNG* (1942-1979): 390 Varbanov (2005): 3850		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Artemis kült heykeli.		
	ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ				

Kat. No: 78

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	8.97 gr.	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
SNG (1942-1979): 590 BMC: s.121, Kat. No: 41 Mionnet, T. E., (1837): Supp. II: 789 Moushmov, N., (1912): 2758	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Tykhe kült heykeli.
Arka Yüz Lejant	
ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ	

Kat. No: 79

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	10,45 gr.	26mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Mionnet, T. E., (1837): Supp. II: 803 Moushmov, N., (1912): 2759	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde oturan Tykhe kült heykeli.
Arka Yüz Lejant	
ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ	

Kat. No: 80

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	7,65 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 2761	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC AVΓ	
	Arka Yüz Açıklama
	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli. Alınlıkta kalkan ve mızrak kabartması.
Arka Yüz Lejant	
ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ	

2.7.3. Nymphaeum

Kat. No: 81

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
Price, M.J., Trell, B.L., (1977): 69	Ön yüz fotoğrafına ulaşılamadı.
Ön Yüz Lejant	
	Arka Yüz Açıklama
	Üç katlı Nymphaeum. Sütunlar ve arasındaki nişlerin içerisinde heykeller. Nymphaeum'un her iki yanında da atlı (asker ?) heykeli. Ortada uzanmış, elinde yaba ve içerisinden su akan kap tutan nehir tanrısı heykeli.
Arka Yüz Lejant	
ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ	

2.8. MARONEIA / Maroneia (Kat. No: 82-83)

Günümüzde Yunanistan'ın Kuzey Ege sahilinde yer alan antik kentte, M.Ö. 3. binyıldan beri yerleşimin olduğu düşünülmektedir. Fakat günümüze ulaşabilen kentin tarihi M.Ö. 7. y.y.'a dayanmaktadır. Kentin mitolojik kurucusunun Dionysos'un oğlu Maron olduğu söylenir. Bir diğer efsane ise, Maroneia'nın doğusunda bulunan İsmaros/İsmara'da Tanrı Apollon'a ait kutsal koruda yaşayan Euanthis ve Apollon rahibinin oğlu Maron'un kentin kurucusu olduğudur.[50] Roma İmparatorluğu, M.S. 46 yılında Thrakia'yı eyalet haline getirdiğinde, Maroneia ekonomik olarak gelişmeye başlamıştır. Şarap üretimi ve zeytin bahçeleri ile meşhur olan kentte, gemiler ile şarap ve zeytin ticareti yaptığı bilinmektedir.[51] Hellenistik dönemden itibaren sikke bastıran Maroneia, Roma Dönemi'nde ise İmparator Nero (M.S. 54-68) döneminden itibaren sikke bastırmıştır. Mimari betimli sikkeler ise İmparator Caracalla (M.S. 212-217) ve Trebonianus Gallus (M.S. 251-253) döneminde basıldığı tespit edilmiştir.

[50] Triandaphyllos, D., (2000):s.72.
[51] Deoudi, M., Tsoka, A., (2012): s. 46-54.

2.8.1. Tapınak

Kat. No: 82

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Caracalla	M.S. 212-217	AE	13,21 gr.	26mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Schönert-Geiss (1987): 1715		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	(AVT M (.....) ANTΩNEINOC)		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		Heksastyle planlı tapınak içerisinde Dionysos kült heykeli.		
	ΜΑΡΩΝ ΕΙΤΩΝ				

Kat. No: 83

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Trebonianus Gallus	M.S. 251-253	AE	11.05 gr.	25mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Mionnet, T. E., (1837): suppl. II: 843 Price, M.J., Trell, B.L., (1977): 383		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	((.....) ΓΑΛΛΟC)		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		Heksastyle planlı tapınak içerisinde Dionysos kült heykeli.		
	ΜΑΡΩΝ ΕΙΤΩΝ				

2.9. PAUTALIA (ULPIA PAUTALIA) / Köstendil (Kat. No: 84-99)

Günümüzde Bulgaristan'ın batısında yer alan Köstendil şehrinde bulunan antik kentte, Neolitik dönemden itibaren yerleşim olduğu bilinmektedir. Günümüze ulaşan kentin ise M.Ö. 5.-4. y.y.'da kurulduğu düşünülmektedir. M.S. 45 yılında Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetine giren Pautalia'ya, İmparator Traianus döneminde kent statüsü verilmiştir. Ayrıca yine bu dönemde kentin ismine Traianus'un babasının isminden (Marcus Ulpius Traianus) kaynaklanarak "Ulpia" eklenmiş ve Ulpia Pautalia ismini almıştır.[52] İmparator Traianus döneminde (M.S. 98-117) önemli ekonomik atılımlar gerçekleştirmiş kentte kaplıca tesisi, kale, tapınak yapıları bu dönemden itibaren tamir görmüş ve yeniden inşa edilmiştir. Pautalia antik kenti, Serdica ve Philippopolis kentleri arasında yer alan önemli bir kavşak olmuştur. Maden suyu ve kaplıcalar gibi önemli olanaklara sahip kent, sağlık açısından bir merkez durumundaydı.[53] Pautalia, sikke basımına İmparator Antoninus Pius (M.S. 138-161) döneminde başlamıştır. Mimari betimli sikkeler ise İmparator Antoninus Pius (M.S. 138-161), Lucius Verus (M.S. 161-169), Marcus Aurelius (M.S. 161-180), Commodus (M.S. 180-192), Septimius Severus (M.S. 193-211), Julia Domna (M.S. 193-217) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde bastırıldığı tespit edilmiştir.

[52] Prokopov, I., Filipova, S., Paunov, E.(2009): s. 9-11.
[53] Ivanov, R. T., (2006): s. 47-48.

2.9.1. Tapınak

Kat. No: 84

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Marcus Aurelius	M.S. 161-180	AE	20,59 gr.	32mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4101 Ruzicka (1933): 46 Varbanov (2005): 4422	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KAI M AVP ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli.
H K TOYΛ MAΞIMOY ΠAYTAΛIΩTΩN	

Kat. No: 85

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Marcus Aurelius	M.S. 161-180	AE	22,29 gr.	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Ruzicka (1933): 47	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios ve Hygeia kült heykelleri.
(?)	

Kat. No: 86

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Lucius Verus	M.S. 160-169	AE	19,67 gr.	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Ruzicka (1933): 171 Price, M.J., Trell, B.L., (1977): 104	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios ve Hygeia kült heykelleri.
Arka Yüz Lejant	
(?)	

Kat. No: 87

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Commodus	M.S. 180-192	AE	4,32 gr.	18mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Ruzicka (1933): 258-9 Moushmov, N., (1912): 4147 Price, M.J., Trell, B.L., (1977): 102	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
ΑΥ ΚΑΙ ΚΟΜΟΔΟΣ	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı 3/4 tapınak perspektifi. İçerisinde Asklepios kült heykeli. Tapınağın sağında ve solunda defne ağacı.
Arka Yüz Lejant	
ΟΥΛΠΙΑC ΠΑΥΤΑΛΙΑC	

Kat. No: 88

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	15,53 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 4822	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
ΑΥΤ Λ CΕΠΤ CΕΥΗΡΟC Π	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle tapınak içerisinde üzerinde yılan bulunan sunak. Tapınağın sağında ve solunda defne ağacı. Alınlığında kalkan motifi.
Arka Yüz Lejant	
ΟΥΛΠΙΑC ΠΑΥΤΑΛΙΑC	

Kat. No: 89

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	14,47 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Ruzicka (1933): 264 Varbanov (2005): 4653	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
ΑΥΤ Κ Λ CΕΠΤΙ CΕΥΗΡΟC ΠΕΡ CΕΒ	**Arka Yüz Açıklama**
	Distyle planlı 3/4 tapınak perspektifi içerisinde tanrı-tanrıça kült heykeli (?). Tapınağın sağında ve solunda defne ağacı.
Arka Yüz Lejant	
ΗΓΕ Κ ΑΙΛΙΟΥ ΟΝΕΡΑΤΟΥ ΟΥΛΠΙΑC ΠΑΥΤΑΛΙΑC	

Kat. No: 90

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	3,21 gr.	18mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4207cf	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
SEVERVS PIVS AVG	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde tanrı-tanrıça kült heykeli (?). Alınlığında kalkan motifi.
ΟΛΠΙΑ ΠΑVΤ	

Kat. No: 91

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Julia Domna	M.S. 193-217	AE	(?)	22mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 4931	İmparatoriçe büstü. (Septimius Severus'un eşi Caracalla'nın annesidir.)
Ön Yüz Lejant	
ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ CEB	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Distyle planlı 3/4 tapınak perspektifi içerisinde Asklepios kült heykeli.
ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ	

Kat. No: 92

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	14,49 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4327 Ruzicka (1933): 619	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios ve Hygeia arasında sunak. Alınlıkta yılan motifi. Sütunların arasında ise süslemeler.
OVΛΠIAC ΠAVTAΛIAC	

Kat. No: 93

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	16,09 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 5249 Ruzicka (1933): 707 Moushmov, N., (1912): 4309	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AYT K M AVP CEV ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle tapınak içerisinde Apollon kült heykeli. Alınlığında kalkan motifi.
OVΠIANΩN ΠAYTAΛIAC	

Kat. No: 94

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 5252	Sola dönük İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNEINOC	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli. Alınlığında kartal motifi.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠIAC ΠAVTAΛIAC	

Kat. No: 95

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 5254	Sola dönük İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNEINOC	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli. Alınlığında yılan motifi. Tapınağın önünde iki sunak ve arasında büyük bir ağaç.
Arka Yüz Lejant	
OYΛΠIAC ΠAVTAΛIAC	

2.9.2. Kompleks Yapılar

Kat. No: 96

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	13,89 gr.	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 4833	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT Λ CEΠT CEVHPOC ΠEP	
	Arka Yüz Açıklama
Arka Yüz Lejant	Ağaçlarla çevrili kutsal alan perspektifi. 6 farklı yapı betimi. Bunlardan 3 tanesinin girişinde kült heykeli var. Sağ alt köşede uzanmış nehir tanrısı.
OVΛΠIAC ΠAVTAΛIAC	

Kat. No: 97

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4243	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT M AVPH ANTΩNINOC	
	Arka Yüz Açıklama
Arka Yüz Lejant	Ağaçlarla çevrili kutsal alan perspektifi. 5 farklı yapı betimi. Ortadaki tapınakta Asklepios kült heykeli. Sol üst köşede kemerli bir yapı ve içerisinde bir figür. Sağ alt köşede ise 3 kadın figürü.
OVΠIANΩN ΠAYTAΛIAC	

Kat. No: 98

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2005): 5256	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNEINOC	
	Arka Yüz Açıklama
Arka Yüz Lejant	Ağaçlarla çevrili kutsal alan perspektifi. 6 farklı yapı betimi. Ortadaki tapınakta Asklepios kült heykeli. Bunlardan 3 tanesinin girişinde kült heykeli var. Sağ alt köşede uzanmış nehir tanrısı.
OYΛΠIAC ΠAVTAΛIAC	

2.9.3. Anıt Sütun

Kat. No: 99

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Antoninus Pius	M.S. 138-161	AE	64,32 gr.	40mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Valentina Grigorova (1998): s. 29	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KAI T AI ΑΔPI ANTΩNEINOC	
	Arka Yüz Açıklama
Arka Yüz Lejant	Ellerinde sopa tutan Herakles'in önünde ve arkasında küçük yaratık betimleri. Solda anıt sütun ve üzerinde Demeter heykeli.
HΓEM ΠOMΠΠEI OVOΠEI CKOV	

2.10. PERINTHOS-HERAKLEIA / Marmara Ereğlisi

(Kat. No: 100-115)

Günümüzde Tekirdağ ili, Marmara Ereğlisi ilçesinde bulunan kent, üç tarafı deniz ile çevrili bir yarımadada lokalize edilmiştir. M.Ö. 6. y.y.'da Samoslular tarafından bir koloni kenti olarak kurulmuştur.[54] Persler M.Ö.514-513 yıllarında Tuna'nın kuzeyinde İskitler'e karşı yaptığı sefer öncesi Trakya'yı ve Perinthos'u egemenliği altına almıştır. Persler'in Trakya'dan çekilmesinden sonra Perinthos kenti bağımsızlığını kazanmış, ardından Makedonya Kralı II. Philippos bölgeyi ele geçirmiştir.[55] Perinthos'ta III. Aleksandors Dönemi'nde (M.Ö. 336-323) darphane kurulmuş ve III. Aleksandors bu darphanede kendi adına sikke bastırmıştır. III. Aleksandors'un ölümünden sonra Roma döneminde Perinthos bağımsızlığını kazanmıştır. Roma İmparatorluğu Thrakia'yı M.S. 46 yılında ele geçirdiğinde Perinthos'un başkent olduğu Thrakia Eyaleti'ni kurmuşlardır. Bu dönemde kentin ticareti gelişmiş, liman kenti olmasından ötürü de önem kazanmıştır. M.S. 3. y.y.'da kentin ismi Herakleia olarak değiştirilmiştir.[56] Hellenistik dönemden itibaren sikke bastırdığını bildiğimiz Perinthos/Herakleia'da, mimari betimli sikkeler ise İmparator Septimius Severus (M.S. 193-211), Geta (M.S. 209-211), Caracalla (M.S.212-217), Elagabalus (M.S. 218-222), Severus Aleksander (M.S. 222-235) ve Gordianus III (M.S. 238-244) dönemlerinde bastırıldığı tespit edilmiştir.

[54] Sayar, M., H., (1998): s. 71.
[55] Sayar, M., H., (1998): s. 72-73.
[56] Arslan, M., (1999): s. 261-262; Sayar, M., H., (1998): s. 74.

2.10.1. Tapınak

Kat. No: 100

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	20mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4524	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVK Λ CEΠT CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
	Oktostyle planlı tapınak.
Arka Yüz Lejant	
ΠΕΡΙΝΘΙΟΝ ΝΕΟΚΟΡ	

Kat. No: 101

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	13,5 gr.	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
SNG (1947): 1751	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVK Λ CEΠT CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
	Oktostyle planlı tapınak. Alınlıkta kalkan motifi.
Arka Yüz Lejant	
ΠΕ ΡΙΝ/ΘΙ ΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 102

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	41,26 gr.	40mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Schönert-Geiss (1965): 519, Mionnet, T. E., (1837): II Suppl.:1259	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVK Λ CEΠT CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki tane karşılıklı tetrastyle planlı tapınak. Tapınaklar kaide üzerinde yükseltilmiş ve her ikisinin de üzerinde agonistik kap bulunur.
AKTIA ΠYΘIA ΦIΛAΔEΛΦEIA ΠEPINΘIΩN NEΩKORΩ	

Kat. No: 103

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 148 Sear (1979): 2131 *BMC:* 33	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVK Λ CEΠT -CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Gemi pruvası ve gemi içerisinde insan figürleri, en önde ise ayakta duran bir insan figürü. Gemi pruvasının hemen üstünde ise oktostyle planlı tapınak.
EΠI ΔHMIA B CEVHPOV ΠEPINΘIΩN NEΩKORΩN	

Kat. No: 104

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	15,09 gr	31mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 173 Schönert-Geiss (1965): 474	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVK Λ CEΠTI - CEVHPOC ΠE	**Arka Yüz Açıklama**
	Ayakta Tykhe, sağ elinde oktostyle planlı tapınak, sol elinde ise Cornucopia (bereketi simgeleyen boynuz biçiminde kap) tutmakta. Önünde sunak bulunur.
Arka Yüz Lejant	
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 105

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	39,53 gr.	42mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4541 Schönert-Geiss (1965): 601 *BMC:* s. 153; 43 *SNG* (1942-1979): 746 Varbanov (2007): 3887	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEOVHP ANTΩNINOC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
	İki tane karşılıklı tapınak, solda nonostyle, sağda tetrastyle planlı. Tapınaklar üç basamaklı kaide üzerinde yükseltilmiş. Üstte iki tane agonistik kap bulunur.
Arka Yüz Lejant	
ΠΕΡΙΝΘΕΩΝ ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 106

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	40,18 gr.	42mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
BMC: s. 153; 42 Moushmov, N., (1912): 4541.1	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEOVHP ANTΩNINOC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki tane karşılıklı tetrastyle planlı tapınak. Tapınaklar üç basamaklı kaide üzerinde yükseltilmiş. Üstte iki tane agonistik kap bulunur.
ΠΕΡΙΝΘΕΩΝ ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 107

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	30,05 gr.	39mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Schönert-Geiss (1965): 596 Varbanov (2007): 235 *BMC:* s. 153; 41	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEOVHP ANTΩNINOC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Ayakta Tanrıça Tykhe, sağ ve sol elinde heksastyle planlı tapınak tutar. Önünde sunak bulunur.
ΠΕΡΙΝΘΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 108

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	43mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4559	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Solda İmparator ellerini havaya kaldırmış önünde bir çocuk bulunur. Sağda tetrastyle planlı bir tapınak ve içerisinde kült heykeli, tapınağın altında ise yaban domuzu tasviri.
(..... ΝΕΩΚΟΡΩΝ)	

Kat. No: 109

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta	M.S. 209-211	AE	3,42 gr.	18mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
SNG (1942-1979): 1755	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç basamaklı kaide üzerinde heksastyle planlı tapınak.
(.....ΝΕΩΚΟΡΩΝ)	

Kat. No: 110

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta	M.S. 209-211	AE	14,77 gr.	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
Schönert-Geiss (1965): 653	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KΡΛΠ CEΠ ΓETAC CEB	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Ayakta Tykhe, sağ elinde oktostyle planlı tapınak, sol elinde ise Cornucopia (bereketi simgeleyen boynuz biçiminde kap) tutar. Tykhe'nin hemen arkasında bir tane daha oktostyle planlı tapınak bulunur.
ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 111

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	?	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
Barbara B. (2004): s. 240; 19	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP ANTΩNINOC AVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Ayakta Tanrıça Tykhe, sağ elinde oktostyle planlı tapınak, sol elinde ise Cornucopia (bereketi simgeleyen boynuz biçiminde kap) tutar.
(ΠΕΡΙΝΘΙ (ΩΝ ΔΙC) ΝΕΩΚΟΡΩΝ)	

Kat. No: 112

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	?	41 mm.

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4603 Barbara B. (2004): s. 239; 17	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPH ANTΩNINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki tane karşılıklı oktostyle planlı tapınak. Tapınağın üzerinde yan yana iki tane agonistik kap.
ΠΕΡΙΝΘΕΩΝ ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 113

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Severus Aleksander	M.S. 222-235	AE	?	25mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Barbara B. (2004): s. 240; 21	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İki tane karşılıklı heksastyle planlı tapınak. Tapınakların alınlıklarında kalkan motifi bulunur.
ΠΕΡΙΝΘΙ ΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 114

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Severus Aleksander	M.S. 222-235	AE	14,51 gr.	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Barbara B. (2004): s. 240-241; 22 *SNG* (1947): 1757	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEV ΑΛΕΞΑΝΔΡΟC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı 3/4 tapınak perspektifi.
ΠΕΡΙΝΘΙ ΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ	

Kat. No: 115

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gordianus III	M.S. 238-244	AE	33,9 gr.	39mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4682 Schönert-Geiss (1965): 861 *SNG* (1947): 1758	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KM ANT ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΑVΓ	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Ayakta Tanrıça Tykhe, sağ elinde heksastyle, sol elinde oktostyle planlı tapınak tutar. Altta iki tane agonistik kap bulunur.
ΠΕΡΙΝΘΕΩΝ ΙΩΝΩΝ Β ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΑΚΤΙΑ	

2.11. PHILIPPOPOLIS / Plovdiv (Kat. No: 116-139)

Günümüzde Bulgaristan'ın Plovdiv şehrinde lokalize edilmiş kentine ait en erken buluntuları Neolitik dönemden itibaren bilinmektedir.[57] Antik kentin bilinen ilk ismi Kendrisia'dır.[58] M.Ö. 342 yılında Makedonya Kralı II. Philippos tarafından kontrol altına alınmış ve II. Philippos onuruna adı değiştirilip Philippopolis olmuştur. Daha sonra antik kent, M.Ö. 72 yılında Romalı General Marcus Lucullus tarafından kontrol altına alınmış. M.S. 46 yılında Claudius Thrakia'yı Roma İmparatorluğu Eyaleti yaptıktan sonra, kent tamamen Roma hâkimiyetine girmiştir. Bu tarihten sonra yüzölçümü bakımından Thrakia'nın en büyük kenti haline gelmiştir.[59] Philippopolis, Hellenistik Dönem'den itibaren sikke bastırdığı bilinmektedir. Mimari betimli sikkeler ise İmparator Antoninus Pius (M.S. 138-161), Commodus (M.S. 180-192), Septimius Severus (M.S. 193-211), Geta (M.S. 209-211), Caracalla (M.S. 212-217), Elagabalus (M.S. 218-222), Julia Paula (M.S. 219-220) dönemlerinde basıldığı tespit edilmiştir.

[57] Pizhev, A., (2005): s. 3
[58] Romanoff, D., (1982): s. 9-10.
[59] Haas, W., (1979): s. 245-257.

2.11.1. Tapınak

Kat. No: 116

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Commodus	M.S. 180-192	AE	4,39 gr	20mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Varbanov (2007): 1069-1070 Topalilov, I., (2012): fig. 73		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AVT KAI Λ AVP KOMOΔOC		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		Kayalık ve ağaçlık bir tepe üzerinde ya da kayalık tepeye oyulmuş tetrastyle planlı tapınak ve içerisinde kült heykeli. Tapınak üzerinde ise sola dönük Apollon.		
	ΦIΛIΠΠOΠOΛEITΩN				

Kat. No: 117

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Commodus	M.S. 180-192	AE	?	?
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Varbanov (2007): 959		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	AV KAI M AV KOMOΔOC		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		Ayakta, sola dönük askeri elbiseli imparator. İmparatorun önünde sunak bulunur. Arka planda ise kayalık bir tepe üzerinde, içerisinde kült heykeli bulunan 3/4 tapınak perspektifi.		
	HΓ KAI MATEPNOY ΦIΛIΠΠOΠOΛEITΩN				

Kat. No: 118

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	32mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1172	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVK Λ CEΠ CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli. Alınlıkta kalkan motifi bulunur.
HΓ CTA BAPBAPOV ΦIΛIΠΠOΠOΛEITΩN	

Kat. No: 119

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	16,15 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 5294	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K Λ CEΠT CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli. Alınlıkta kalkan ve mızrak motifi bulunur.
MHTΦIΛIΠΠOΠOΛEΩC	

Kat. No: 120

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?.	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
İvo Topalilov (2012): fig. 81	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K Λ CEΠT CEVHPOC Π	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Dionysos kült heykeli.
ΜΗΤΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩC	

Kat. No: 121

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1295	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K Λ C CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Ağaçlar ile çevrili bir tepe üzerinde, içerisinde kült heykeli bulunan 3/4 tapınak perspektifi.
ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩC	

Kat. No: 122

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	15,05 gr.	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
İvo Topalilov (2012): fig. 83	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AV K Λ CE CEVHPOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Solda ağaçlar ile çevrili kayalık bir tepe üzerinde, içerisinde kült heykeli bulunan 3/4 tapınak perspektifi. Sağ tarafta ise yine kayalık bir tepe üzerinde Herakles.
ΗΓ CTA ΒΑΡΒΑΡΟΥΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ	

Kat. No: 123

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	3,81 gr.	19mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1567-1377 İvo Topalilov (2012): fig. 77	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
M AVP KAI ANTΩNEINO	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Önünde üç ağaç bulunan tepe ve üzerinde 3/4 tapınak perspektifi.
ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΙΤΩΝ	

Kat. No: 124

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
İvo Topalilov (2012): fig. 74	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
M AVP KAI ANTΩNEINO	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli.
ΦIΛIΠΠOΠOΛEITΩN	

Kat. No: 125

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta	M.S. 209-211	AE	12,30 gr.	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1617	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT KΠCEΠTI MIOC ΓETAC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Apollon kült heykeli.
MHTPO ΦIΛIΠΠOΛOΛEΩC	

Kat. No: 126

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	21,54 gr.	37mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Mionnet, T. E., (1837): Supp. II: s. 478, 1630 Varbanov (2007): 1667 İvo Topalilov (2012): fig. 86	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPHΛ ANTΩNEINOC CE	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı tapınak. Alınlıkta kalkan motifi bulunur.
ΚΕΝΔΡΕΙCΕΙΛΠΟΥΙΑΕΝ ΦΙΛΙΠΠ ΠΟΛΙ ΝΕΩΚΟΡΟ	

Kat. No: 127

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	21,21 gr.	36mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 5435 Varbanov (2007): 1446	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPHΛ ANTΩNEINOC CE	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı tapınak. Alınlıkta kalkan motifi bulunur.
ΚΕΝΔΡΕΙCΕΙΛΠΟΥΙΑΕΝ ΦΙΛΙΠΠ ΠΟΛΙ ΝΕΩΚΟΡΟ	

Kat. No: 128

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	24,78 gr.	36mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1659	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPHΛ ANTΩNEINOC CE	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı 3/4 tapınak perspektifi.
ΚΕΝΔΡΕΙCΕΙΛΠΟΥΙΑΕΝ ΦΙΛΙΠΠ ΠΟΛΙ ΝΕΩΚΟΡΟ	

Kat. No: 129

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	36,91 gr.	41mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 5436	Sola dönük imparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(..... AVPNΛ ANTΩNEINOC CEB)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı tapınak içerisinde Hermes kült heykeli. Alınlıkta kalkan ve mızrak motifi bulunur.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟC ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩC ΝΕΩΚΟΡΟV	

Kat. No: 130

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	21,80 gr.	35mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 5434 İvo Topalilov (2012): fig. 85 Varbanov (2007): 1662	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVPHΛIOC ANTΩNEINOC CEB	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı 3/4 tapınak perspektifi. Alınlıkta kalkan ve mızrak motifi bulunur.
ΚΕΝΔΡΕΙCΕΙΛΠΟΥΙΑΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟ ΠΟΛΙ ΝΕΩΚΟΡΩ	

Kat. No: 131

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	?	39mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 5396 İvo Topalilov (2012): fig. 90	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Sağ elinde tapınak, sol elinde ise asasını tutan ve oturan tanrı (?) betimi.
(.....ΝΕΩΚΟΡΩV)	

Kat. No: 132

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Elagabalus	M.S. 218-222	AE	?	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
İvo Topalilov (2012): fig. 89	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Hermes ve İmparator Elagabalus arasında, arka planda bulunan oktostyle planlı tapınak.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΟϹ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕΩϹ ΝΕΩΚΟΡΟV	

Kat. No: 133

İmparatoriçe	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Julia Paula	M.S. 219-220	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 5441 Varbanov (2007): 1809	İmparatoriçe (Elagabalus' un ilk eşi) büstü.
Ön Yüz Lejant	
ΙΟΥΛ ΚΟΡΝ ΠΑΥΛΑ CEB	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı 3/4 tapınak perspektifi. Alınlıkta kalkan ve mızrak motifi bulunur.
ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΩϹ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕ ΩϹ ΝΕΩΚΟ ΡΟV	

Kat. No: 134

İmparatoriçe	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Julia Paula	M.S. 219-220	AE	14,24 gr.	30mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1808	İmparatoriçe (Elagabalus' un ilk eşi) büstü.
Ön Yüz Lejant	
ΙΟΥΛ ΚΟΡΝ ΠΑΥΛΑ CEB	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Oktostyle planlı tapınak. Alınlıkta kalkan ve mızrak motifi bulunur.
ΜΕΤΡΟΠΟΛΕΩC ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΕ ΩC ΝΕΩΚΟ POV	

2.11.2. Kompleks Yapılar

Kat. No: 135

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Antoninus Pius	M.S. 138-161	AE	?	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
Biernacka-Lubanska, M., (1973): Fig. 7	Ön yüz fotoğrafına ulaşılamadı.
Ön Yüz Lejant	
(?)	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Kayalık üç tepe altında uzanmış iki figür. Sağ ve sol tepede tapınak betimi, ortadaki tepede tanrı-tanrıça heykeli. İki figür arasında bulunan yapı kesin olmamakla beraber Asklepios ya da İmparator kültü tapınağı.
(?)	

Kat. No: 136

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Caracalla	M.S. 212-217	AE	17,55 gr.	31mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Varbanov (2007): 1325 Biernacka-Lubanska, M., (1973): Fig. 11 İvo Topalilov (2012): fig. 79		Sola dönük imparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	M AVPH ANTΩNINOC		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		Ağaçlar ile çevrili bir tepe üzerinde, içerisinde Apollon kült heykeli bulunan tapınak ve önünde sütun sırası (?) perspektifi. Altta Asklepios veya İmparator kültü tapınağı.		
	ΜΗΤΡΟΠΟ ΦΙΛΙΠΠΟΛΟΛΕΩC				

2.11.3. Anıt Sütun

Kat. No: 137

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	16,80 gr.	29mm
	Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
	Varbanov (2007): 1197		İmparator büstü.		
	Ön Yüz Lejant				
	(?)		**Arka Yüz Açıklama**		
	Arka Yüz Lejant		İmparator ayakta sağ elini uzatmış şekilde, solda ise kurban olarak getirilen bir boğa betimlenmiş. İmparator'un önünde altar. Tam ortada ise anıt sütun üzerinde Apollon heykeli bulunur.		
	(?)				

Kat. No: 138

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	18,18 gr.	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1552	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M ANTΩNEINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İmparator ayakta sağ elini uzatmış şekilde, solda ise kurban olarak getirilen bir boğa betimlenmiş. İmparator'un önünde altar. Tam ortada ise anıt sütun üzerinde Apollon heykeli bulunur.
Φ IΛ I ΠΠO ΠOΛEITΩN	

Kat. No: 139

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta	M.S. 209-211	AE	?	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 5380	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K Π CEΠTI M ΓETAC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	İmparator ayakta sağ elini uzatmış şekilde, solda ise kurban olarak getirilen bir boğa betimlenmiş. İmparator'un önünde altar. Tam ortada ise anıt sütun üzerinde Apollon heykeli bulunur.
ΦIΛ I ΠOΠΠO ΛEITΩN	

2.12. PLOTINOPOLIS / Dimetoka (Kat. No: 140)

Günümüzde Yunanistan'ın kuzeydoğusunda yeralan antik kent, M.S. 2. y.y.'da İmparator Traianus tarafından inşa edilmiştir. Kent ismini, Traianus'un eşi Pompeia Plotina'dan almaktadır. Güçlü kale duvarlarıyla çevrili kent büyük bir yerleşim olmasa da fetih edilmesi zor bir şehir olarak bilinmekteydi.[60] Plotinopolis hakkında maalesef pek bir bilgi yoktur. Sikkelerini Hellenistik Dönem'den itibaren gördüğümüz kentin, çalışmamıza dâhil olan mimari betimli sikkeleri ise sadece Septimius Severus döneminde (M.S. 193-211) basıldığı tespit edilmiştir.

2.12.1. Kale / Kent Kapısı (Kemerli Yapı ?)

Kat. No: 140

	İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
	Septimius Severus	M.S. 193-211	AE	11,29 gr	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 1840	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
ΑΥ Κ Λ CЄΠ CЄΥΗΡΟC Π	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Üç portallı kale kapısı ya da kemerli yapı (?). Yapı üzerinde Quadriga betimi.
ΗΓЄΜ ΚΑΙ ΛΑΡΓΟΥ ΠΛΩΤΕΙΝΟΠΟ ΛЄΙΤΩΝ	

[60] Koutsoumanis, M., (2010): s. 37.

2.13. SERDICA (ULPIA SERDICA) / Sofya (Kat. No: 141-147)

Günümüzde Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da bulunan antik kent, M.Ö. 7. y.y.'da kurulmuştur. Yerleşim ismini popüler bir Kelt ismi olan Serdi'den almıştır. M.Ö. 4. y.y.'da Makedonya Krallığı tarafından kontrol altına alınan Serdica, M.Ö. 29 yılında Romalı General Marcus L. Crassus tarafından ele geçirilmiştir. Kentin gelişimi ise İmparator Traianus döneminde başlamıştır. Bayındırlık faaliyetleri artmış, kamusal ve anıtsal yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Daha sonraları kentin isminin başına "Ulpia" getirilerek kentin ismi Ulpia Serdica olarak değiştirilmiştir. İmparator Diocletianus döneminde, Roma İmparatorluğu'nda eyalet yapısının değişmesiyle Dacia Mediterranea'nın başkenti olmuştur.[61] Serdica, Hellenistik Dönem'den itibaren sikke bastırmıştır. Mimari betimli sikkelerin ise Julia Domna döneminden (M.S. 193-217), Geta (M.S. 209-211), Caracalla (M.S. 212-217) ve Gallianus (M.S. 253-268) dönemlerinde bastırıldığı tespit edilmiştir.

[61] Ivanov, R. T., (2006): s.10-12.

2.13.1. Tapınak

Kat. No: 141

İmparatoriçe	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Julia Domna	M.S. 193-217	AE	(?)	28mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 2040 Ruzicka (1915): 69	İmparatoriçe büstü. (Septimius Severus' un eşi, Caracalla' nın annesidir.)
Ön Yüz Lejant	
ΙΟΥΛΙΑ ΔΟΜΝΑ CE	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle tapınak girişinde Asklepios kült heykeli. Alınlığında yılan motifi bulunur.
Arka Yüz Lejant	
OVΛΠIAC CEPΔIKHC	

Kat. No: 142

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	15,73 gr.	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4918 Ruzicka (1915): 365-367 *BMC:* s. 174; 22	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
(AVT K M AV....ANTΩNEINOC)	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli. Alınlığında yılan motifi bulunur.
Arka Yüz Lejant	
OVΛΠIAC CEPΔIKHC	

Kat. No: 143

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	17,81 gr.	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Ruzicka (1915): 368 Varbanov (2007): 2456	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEV ANTΩNEINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Yüksek podyumlu, tholos planlı ve konik çatılı tapınak içerisinde Asklepios ve Apollon Latros. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı betimi.
OVΛΠIAC CEPΔIKHC	

Kat. No: 144

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	?	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 2463	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEV ANTΩNEINOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli.
OVΛΠIAC CEPΔIKHC	

Kat. No: 145

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Geta	M.S. 209-211	AE	16,91 gr.	29mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 2596	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K Π CEΠTI ΓETAC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli.
OVΛΠIAC CEPΔIKHC	

Kat. No: 146

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gallienus	M.S. 253-268	AE	17,88 gr.	?

Referans	Ön Yüz Açıklama
Varbanov (2007): 2946	Sola dönük imparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K ΓAΛΛIHNOC	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde sağ elinin altında Kerberus, sol elinde ise asa tutan Serapis kült heykeli.
OVΛΠIAC CEPΔIKHC	

Kat. No: 147

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Gallienus	M.S. 253-268	AE	?	25mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Ruzicka (1915): 484 Varbanov (2007): 2646	Sola dönük imparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K ΓAΛΛIHNOC	**Arka Yüz Açıklama**
	Tetrastyle planlı tapınak içerisinde Asklepios kült heykeli.
Arka Yüz Lejant	
OVΛΠIAC CEPΔIKHC	

2.14. TOPIROS / Topiros (Kat. No: 148-149)

Günümüzde kuzeydoğu Yunanistan'da bulunan antik kent, M.Ö. 1. y.y.'da kurulmuştur. Roma'nın Thrakia'yı eyalet yapmasından sonra gelişmeye başlayan kent M.S. 2.y.y.'da sikkelerini basmaya başlamıştır.[62] Mimari betimli sikkeler ise Antoninus Pius (M.S. 138-161) ve Caracalla (M.S. 212-217) döneminde basıldığı tespit edilmiştir.

2.14.1. Tapınak (Mezar Anıtı ?)

Kat. No: 148

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Antoninus Pius	M.S. 138-161	AE	18,32 gr.	32mm
Referans		**Ön Yüz Açıklama**		
Varbanov (2007): 2683		İmparator büstü.		
Ön Yüz Lejant				
AVT KAI T AIΛ ΑΔΡΙΑΝΟC ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC		**Arka Yüz Açıklama**		
		Dört sütunlu tholos planlı tapınak ya da konik çatılı mezar anıtı.		
Arka Yüz Lejant				
ΕΠΙ ΦΑΒ ΑΓΡΙΠΠΕΙΝΟΥ ΤΟΠΕΙΡΕΙΤΩΝ				

[62] http://www.varbanovbooks.com/Thrace.html, 06/03/2015.

Kat. No: 149

İmparator	Tarihi	Cinsi	Ağırlık	Çap
Caracalla	M.S. 212-217	AE	16,95 gr.	27mm

Referans	Ön Yüz Açıklama
Moushmov, N., (1912): 4980 *BMC:* s. 175; 5	İmparator büstü.
Ön Yüz Lejant	
AVT K M AVP CEV ANTΩNEINOCV	**Arka Yüz Açıklama**
Arka Yüz Lejant	Dört sütunlu tholos planlı tapınak ya da konik çatılı mezar anıtı. Her iki tarafta da atlı asker heykeli bulunur.
OVΛΠIAC TOΠIPOV	

3. SİKKELERDEKİ BETİMLERİN, KENTLERDEKİ BİLİNEN MİMARİ YAPILAR VE ROMA İMPARATORLUĞU'NDAKİ DİĞER ÖRNEKLER İLE KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. ANIT SÜTUN

Anıt sütunlar, Antik Yunan'da ve Roma İmparatorluğu'nda, önemli kişileri ve onların başarılarını onurlandırmak için yapıldılar. İlk olarak Antik Yunan'da mezarlarda kullanılmaya başlanılan anıt sütunlar, genellikle ölen kişi hakkında yazıt içerirler ve Roma'daki örneklerinden daha küçük boyuta sahiptirler. Bu kullanımın dışında, tanrılara adak gibi nedenlerle de yapılmış olup sütunların üzerinde genellikle tanrı/tanrıça heykelleri bulunmaktadır. Genellikle üzerlerinde yazıt bulunan bu anıtlarda, oyunlarda elde edilen zaferler gibi önemli olaylardan da bahsedilebilmektedir.[63]

Roma İmparatorluğu döneminde, anıt sütunların üzerinde heykel yapılması standart bir form haline gelmiştir. Özellikle askeri zaferleri anmak ve İmparatoru onurlandırmak için kullanılan bu anıtlar, güç ve gösteriş aracı olmuştur. Roma'da ilk örneği, Roma antik kenti sikkelerinde de gördüğümüz Minucia Sütunu'dur. Ayrıca Roma'da bu anıtlar çok daha büyük boyutlarda inşa edilip yapının kaidesini mezar olarak da kullanmışlardır.[64] Traianus Sütunu **(Resim 1)** bu duruma örnek verilebilir.

Tezde, toplam 4 adet Anıt Sütun betimli sikke tipi yer almaktadır. 3 sikke tipi Philippopolis, 1 sikke tipi ise Pautalia'ya aittir. Philippopolis sikkeleri Septimius Severus, Geta ve Caracalla dönemlerinde basılmışlardır. Pautalia sikkesi ise Antoninus Pius döneminde basılmıştır.

[63] Gagarin, M., Fantham E., (2010): s. 266.
[64] Gagarin, M., Fantham E., (2010): s. 267.

Bu anıt sütunların kentlerdeki varlıklarının arkeolojik veri olarak bilinmemesi sebebi ile Roma İmparatorluğu Dönemi'nde birçok antik kentte yer alan anıt sütunlardan iki tanesi hakkında genel bilgiler verilerek, sikke betimlerinde yer alan anıt sütun ile görsel karşılaştırma yapılmıştır. Bunlar sırasıyla; Traianus Anıt Sütunu **(Resim 1)** ve Marcus Aurelius Anıt Sütunu'dur **(Resim 2)**. Her iki anıt sütunun sikkedeki betim ile karşılaştırılması amacıyla, örnek olarak çalışmamızda yer almasının sebebi, sikkelerin basım tarihleri ile anıt sütunların yapılış tarihlerinin oldukça yakın olması ve görsel olarak benzerlik taşımasıdır. Bunların haricinde ise; Roma antik kentindeki Phocas, Constantinopolis antik kentindeki Marcianus, I. Constantinus ve Gotlar anıt sütunları **(Resim 3)** hakkında sadece resim üzerinde görsel karşılaştırma yapmak için resimleri kullanılmış fakat bilgi verilmemiştir. Bu örneklerin kullanılmasındaki amaç ise farklı tarihlerde ve daha küçük boyutlarda da örneklerinin olduğu ve bu anıt sütunların da sikkedeki betim ile benzerlik gösterebileceğidir. Bu anıt sütunlar sadece görsel benzerlik ölçüt alınarak çalışmamızda kullanılmışlardır.

3.1.1. Pautalia (Ulpia Pautalia) (Kat. No: 99)

Pautalia sikkelerinde yer alan anıt sütun betimleri İmparator Antoninus Pius Dönemi'nde (M.S. 138-161) basılmıştır. Sadece 1 tipte, ayakta Herakles sağa dönük şekilde tasvir edilmiştir. Her iki elinde sopası (clava) bulunan Herakles'in sağında ve solunda küçük yaratık figürleri yer alır. Bu sahnenin arkasında ise üzerinde Demeter Heykeli bulunan bir anıt sütun yer alır. Günümüzde Pautalia'daki bu yapı hakkında arkeolojik veri olarak bir bilgi yoktur.

Kat. No: 99

Pautalia, Anıt Sütun Betimli Sikke

3.1.2. Philippopolis (Kat. No: 137-139)

Günümüzde, kentte yeri bilinmeyen bu yapı hakkında yorum yapılmamış ancak yapılan kazılarda birçok sütun başlığı, sütun kaidesi ve sütun gövdesi bulunmuştur. Kazı çalışmalarında bulunan birçok heykel de Plovdiv Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir. Ancak bunların anıt sütuna ait olup olmadıkları bilinmemektedir. Philippopolis sikkelerinde yer alan anıt sütun betimleri, bu mimari yapının Philippopolis antik kentinde yer alması gerektiği görüşünü güçlendirmektedir.

Aynı tip bu üç sikkeyi sırasıyla, Septimius Severus, Caracalla ve Geta bastırmıştır. Yayınlarda, sikkedeki anıt sütun üzerindeki betimin, Tanrı Apollon olduğu yazmaktadır.[65]Ancak arka yüzdeki ayakta betimlenen imparatorun hangi imparatora ait olduğu hakkında bir yorum yapılmamıştır. Fakat ilk önce Septimius Severus Dönemi'nde basılması ve imparatorun özellikle baş kısmının Septimius Severus ile benzerlik göstermesi, imparator betiminin olasılıkla Septimius Severus'a ait olabileceğini göstermektedir. Yani bu sikke betimi Septimius Severus'un, Tanrı Apollon heykelinin bulunduğu anıt sütünün önünde zaferi için şükretmek amacıyla, boğayı (solda) kurban ediyor olmasını betimlemektedir. Ayrıca bu üç imparator döneminde, aynı tip sikkenin basılması, bize Septimius Severus'un **(Kat. No: 137)** bir zafer sonucu onurlandırılmasını gösterirken, daha sonra Caracalla **(Kat. No: 138)** ve Geta **(Kat. No: 139)** dönemlerinde sadece sikkenin ön yüzünü değiştirip arka yüzdeki betimin aynısının bastırılması, babalarının hatırasını devam ettirmesi ve onu onurlandırmasını göstermektedir.

Kat. No. 138

Philippopolis, Anıt Sütun Betimli Sikke

(Septimius Severus ve Geta Dönemi sikkelerinde de (Kat. No: 137 ve 139) aynı arka yüz tipi kullanılmıştır.)

[65] Rowan, C., (2012): s.155.

Traianus Anıt sütunu

Resim 1

Roma antik kenti forumunda bulunan Traianus Anıt Sütunu; İmparator Traianus tarafından yaptırılmıştır. M.S. 106-113 tarihinde, mermerden yapılan anıtın yüksekliği kaidesiyle beraber 38.4 metredir. Yapıldığı dönemde üzerinde kartal heykeli bulunan anıtın, imparatorun ölümünden sonra Traianus'un heykeli konulmuştur. M.S. 1588'de imparator heykelinin yerine Aziz Pietro'nun heykeli konulmuştur. Anıtın üzerinde sarmal şeklinde kabartma bulunur, toplam 244 m. uzunluğunda aşağıdan yukarıya doğru sahneler yer alır. [66]

[66] Trajan's Column , http://en.wikipedia.org/wiki/Trajan%27s_Column, (15.01.2015)

Roma antik kenti, Piazza Colonna'da bulunan Marcus Aurelius Anıt Sütunu; İmparator Marcus Aurelius'un askeri zaferlerinin anısına yaptırılmıştır. M.S. 193 tarihinde yapımı biten ve mermerden yapılan anıtın yüksekliği kaidesiyle beraber 39.72 metredir. Traianus Sütunu'nu model alan anıt üzerinde, İmparatorun gerçekleştirdiği zaferlerin hikâyesi anlatılmaktadır. Yapıldığında üzerinde Marcus Aurelius'un heykeli bulunurken daha sonra M.S. 1588' de St. Peter'in heykeli konulmuştur.[67]

Marcus Aurelius Anıt Sütunu

Resim 2

[67] Column of Marcus Aurelius, http://en.wikipedia.org/wiki/Column_of_Marcus_Aurelius, (15.01.2015)

Pautalia ve Philippopolis'deki Anıt Sütun Betimli Sikkeler ve

Günümüze Ulaşan Anıt Sütun Örnekleri

Resim 3

3.2. KALE/KENT KAPISI

Kale/Kent kapısı betimleri, Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerinde sıkça karşımıza çıkan tasvirlerden birisidir. Kentler; gücünü, zenginliğini ve askeri açıdan zorlu bir rakip olabileceğinin göstergesi olarak sikkelerinde kale betimlerini kullanmışlardır. Ayrıca betimlerde kale ya da kent kapısını bazen açık bazen ise kapalı olarak tasvir ederler. Sikkenin basıldığı dönemde bunun bir anlam ifade edip etmeğini söylemek oldukça zor, ancak ilgi çekici bir durumdur. Kentler, kalelerinin belli başlı özelliklerini alıp sikkeye yansıtmıştır. Bazen bunu ayrıntılı bir işçilikle, bazen ise çok sade olarak yapmışlardır. Örneğin, Bizye'ye ait bir sikkede **(Kat. No: 55)**, kalenin her bir kulesini, anıtsal girişini, girişin üzerindeki quadriga heykelini ve kale içerisindeki yapıları dahi en ince ayrıntısıyla sikkeye işlendiği görülmektedir. Bu sikkenin basım tarihinden sadece 30 yıl (M.S. 244-249) sonra ise Anchialos**,** çok daha basit olarak sadece kule ve giriş kapısını sikkelerine **(Kat. No: 10)** yansıtmıştır. Belki de Bizye kenti, gücünü simgelemek ve o dönemde bir propaganda aracı olarak da kullanılan sikkelerde bunu yansıtmak istemiş olabilir. Bunlar tabi ki bizim varsayımlarımız ancak bizim o dönemdeki düşünceyi anlamamızı kolaylaştıran yaklaşımlar olduğunu düşünmekteyim. Asıl bizi ilgilendiren kısım ise sikkeye yansıtılan bu yapıların günümüze ulaşmış olan yapılar ile ne tür benzerlikler taşıdığı ve sikkedeki gerçekliliği konusudur.

Tezde, toplam 42 adet kale/kent kapısı betimli sikke tipi yer almaktadır. [68] Bu sikke tiplerini sırasıyla, Anchialos, Augusta Traiana, Bizye ve Hadrianopolis kentleri bastırmıştır. Kale/Kent kapısı betimleri sikkelerde, İmparator Hadrianus döneminden (M.S. 117-138), Philippus I dönemine (M.S. 244-249) kadar gözlenmektedir.

[68] Constantinapolis, Perinthos/Herakleia ve Ulpia Serdica kentlerinde basılan bir diğer farklı arka yüz tipleri ise kuleleri bulunmayan onun yerine taret bulunan ve sadece duvar örgüsü ve üzerinde kapısı olan sikke tipleridir. Yabancı kaynaklarda, "Campgate" olarak geçen sikke tiplerine tezde yer verilmemiştir. Bunun sebebi ise bu yapıların kale yapılarından farklı olarak kentteki konumlarının nerede olup olmadığı sorusudur. Çünkü bu yapıların geçici ve basit karakollar olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kentler önemli yapılarını sikkelerine basarken ve sikkelerinde farklı özellikler olmasını göz önünde bulundururlar. Fakat bu tip sikkelerde yapının belirgin özelliklerinin bulunmaması, neredeyse bütün sikkelerde yapının aynı tipde tasvir edilmiş olması, imparatorluğun baskısıyla kentte böyle kalıcı bir yapı olmasına bakılmaksızın sembolik olarak betimlenmiş olabilecekleri düşünülmüştür (Elkins, N. T., (2013): s. 283-294; Smith, E. B. (1956): s. 42-44.). Bu nedenden tezde bu tip sikkelere yer verilmemiştir.

Anchialos kentindeki kale yapısının günümüzde ayakta kalmamasından dolayı ayrı bir alt başlık altında değerlendirilmemiştir. Bu konuda yapabileceğimiz tek belirleme; Anchialos sikkelerinde **(Kat. No: 3, 12, 15, 16)** kale betiminin üzerindeki Poseidon ile Berlin Kent Müzesi'nde[69] sergilenen Anchialos kentine ait Poseidon heykelinin birbirleri ile ilişkili olabileceğidir. Üç tarafı deniz ile çevrili bir yarım ada da kurulmuş kent, fethi zor savunulması ise kolay bir yapıya sahiptir. Bu coğrafi özelliği ile deniz ticareti açısından da önemli bir yere sahiptir. Bu coğrafi ve stratejik özelliklerini, sikkeler üzerine kalelerini yansıtarak göstermişlerdir.

Bizye ve Hadrianopolis kentlerinde sikke tipleri, iki kuleli ve ortasında kapı bulunan büyük bir kale şeklinde betimlenmiştir. Augusta Traiana'daki betimlerde ise iki kulenin tam ortasında bir kule daha bulunur. Bu özelliği ile diğer Thrakia kentlerindeki sikke tiplerinden ayrılırlar.

Plotinopolis kentinde, 1 adet mimari betimli sikke tipi **(Kat. No: 140)** tespit edilmiştir. Fakat bu sikke tipinin arka yüzünde yer alan betimin, kale/kent kapısı mı yoksa köprümü olduğu belirlenememiştir. Bu sebeple Plotinopolis Kalesi hakkında bilgi verilmemiş ve sikkedeki betim ile karşılaştırma yapılmamıştır.

Augusta Traiana, Bizye ve Hadrianopolis antik kentlerinin kale yapıları hakkında detaylı incelemeler yapıldıktan sonra günümüze ulaşan mimari kalıntılarıyla sikkeleri arasında karşılaştırma yapılmıştır. Bu kentlerdeki sikke tiplerinin sadece arka yüzleri göz önüne alınarak benzer arka yüz tipleri gruplandırılmıştır. Sikke tiplerini tek tek ele almak yerine, bu sikke grupları değerlendirilmiştir. Augusta Traiana'da 3, Bizye'de 4, Hadrianopolis'de ise 3 grup belirlenmiştir.

[69] Staatliche Museen zu Berlin.

3.2.1. Augusta Traiana (Kat. No: 28-41)

Kentte kazı çalışmaları, Sava Silov caddesinde bulunan forum-kalenin batısında iç sur duvarında, 2005 yılında Dimitr Yankov ve Maria Kamisheva tarafından yapılmıştır. Buradaki kazılardan elde edilen en önemli buluntu, "*İşbu forumu-kalesi, Cihan hâkimi zatları Yüce Roma İmparatorları Konstantin ve İrina tarafından onarılmıştır. Bu şekilde Yüce İsa'nın şehrin birincil koruyucusu olmasını sağladılar*" yazısı bulunan taş kitabedir.[70]

Bir diğer kazı çalışması olan ve günümüzde, Hacı Dimtr Asenov caddesinde bulunan ve yine forum-kalenin batı yüzündeki kalenin dış duvarlarındaki çalışmalar, 2005 yılında Dimitr Yankov ve Maria Kamisheva tarafından yapılmıştır.[71]

Şimdiye kadar kalede yapılan kazılarda toplam 60 m. uzunluğunda sur duvarı tespit edilmiştir. Bunun yanında ise 8 m. genişliğinde kalenin batı kapısı bulunur. Dış ve iç kale surları bulunan kalenin ikisinin arasında ayrıca derin bir hendek tespit edilmiştir. İç kale surları 3.60 m. kalınlığında ve 8 m. yüksekliğinde, dış kale surları ise 2.50 m. kalınlığında ve 12 m. yüksekliğindedir. Batı kapısı büyük taş bloklar ile inşa edilmiştir. Batı kapısının üzerinde bir adet 12 m. yüksekliğinde kule bulunur. Bu kule bize, sikkelerde betimlenen üç kuleli kaleyi açıklamaktadır. Ayrıca batı kapısının etrafında yüksek ve yuvarlak formlu iki adet daha kule tespit edilmiştir.[72]

[70] Kamisheva, M., (2009): s. 41-42
[71] Kamisheva, M., (2009): s. 42-43.
[72] Kamisheva, M., (2010): s. 2-37.

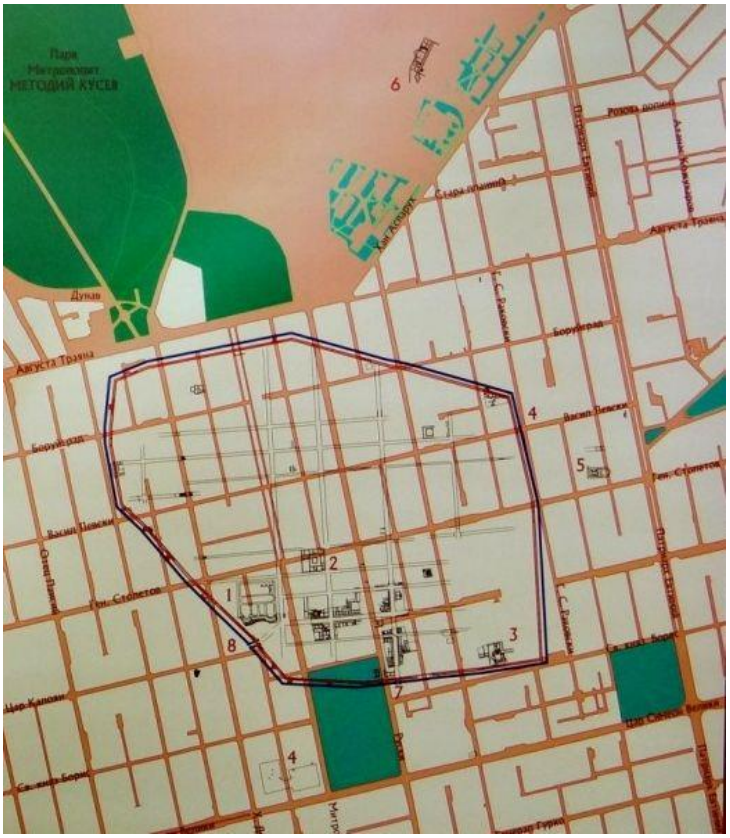
Augusta Traiana Batı Kale Kapısı

Resim 4

Augusta Traiana Sur Duvarları

Resim 5

Augusta Traiana Kalesi

Plan 1

Augusta Traiana'da en erken kale betimi Marcus Aurelius döneminde (M.S. 161-169) basılmıştır. Daha sonra ise Lucius Verus, Commodus, Septimius Severus, Geta ve Caracalla dönemlerinde basılmıştır. Çalışmada, Augusta Traiana'da kale/kent kapısı betimli 14 sikke tipi belirlenmiştir. Bu sikkeler arka yüzlerdeki benzerlikler göz önüne alınarak oluşturulan 3 farklı gruba ayrılmıştır.

1. Grup: Üç kuleli kale ve kemerli giriş kapısı **(Kat. No: 28, 30-32, 34, 39).**

Bu sikkeler, günümüze ulaşan ve batı kale kapısına en yakın olan tiptir. Tek portallı ve kemerli kale kapısı genellikle kapalı olarak betimlenmiştir. Ortadaki kulede pencere açıklığı gösterilmiştir. Kuleler üzerinde mazgallar bulunur. 1. Grup sikkeler Marcus Aurelius, Lucius Verus, Commodus, Septimius Severus ve Caracalla dönemlerinde bastırılmıştır.

Augusta Traiana Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 1. Grup

Kat. No: 31

2. Grup: Üç kuleli kale ve dikdörtgen formlu giriş kapısı **(Kat. No: 33, 35, 38, 40, 41).**

Bu sikkelerde kale kapısı dikdörtgen olarak betimlenmiştir. Kapı bütün sikke betimlerinde kapalı olarak resmedilmiştir. Yapılan kazılarda bu tür bir kapıya henüz rastlanmamıştır. 2. Grup sikkeler, Septimius Severus, Caracalla ve Geta dönemlerinde basılmıştır.

Augusta Traiana Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 2. Grup

Kat. No: 38

3. Grup: Surlar ve üç kuleli kale, giriş kapısı bulunmaz. Bu tipte sikkenin alt kısmında nehir tanrısı yer alır **(Kat. No: 29, 36, 37).**

Bu sikkeler ise, uzaktan görünüm vermek amacıyla sadece üç kuleli surları, bir tepe arkasındaymış gibi tasvir eder ve aşağıda Nehir Tanrısını resmeder. 3. Grup sikkeler, Marcus Aurelius ve Caracalla dönemlerinde bastırılmıştır.

Augusta Traiana Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 3. Grup

Kat. No: 36

3.2.2. Bizye (Kat. No: 50-55)

Bizye Kalesi'nin tam olarak ilk ne zaman inşa edildiği bilinmemektedir. Fakat günümüzde Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesinde yer alan sur onarım kitabesindeki ifade; *"Aulus Pores oğlu Firmus ile Kenthes oğlu Rytes oğlu Aulus Kenthes ve Hyakinthus oğlu Rabdus idaresi altında kale burçları inşa edilmiştir."* şeklindedir. Buna göre kalenin yapılış tarihi M.S. 2. yüzyıl olduğu düşünülmektedir.[73]

Bizans döneminde çeşitli onarımlar ve ilaveler yapıldığı anlaşılan Bizye Kalesi, Hisartepe'de yer almaktadır. Akropolde surlarla desteklenmiş kale, tepenin eteklerine kadar surlarla çevrilmiştir. Bu surların aralarında eksik kalan bölümler sayılmazsa tam olarak tepeyi sardığı kabul edilebilir bir görüntüdedir. Kale, iç ve dış kale olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Günümüzde ayakta olan kale kapısı ve

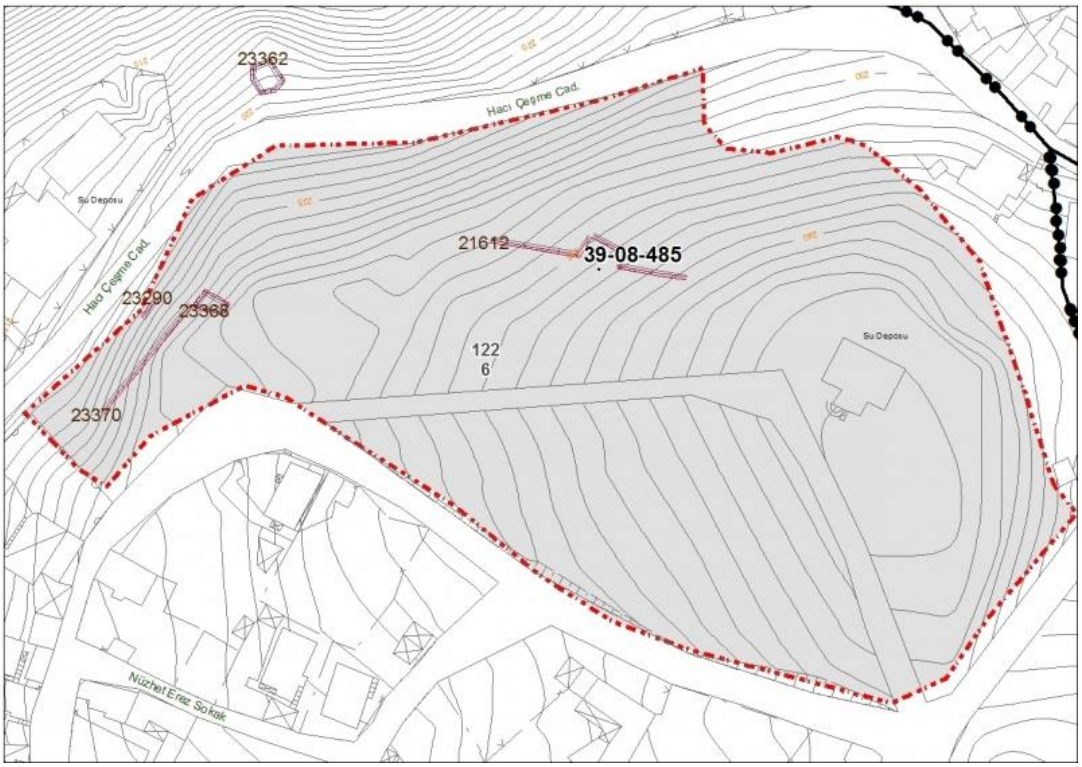
[73] Ertuğrul, Ö., (1995): s. 9-10.

kule iç kaleye aittir. Günümüzde, kaymakamlık binasının neredeyse yanlarına değin ulaşan dış surlar içinde zaman zaman yapılan inşaatlar sırasında bol miktarda kalıntılar da çıkmaktadır. İç surlar ise Ayasofya Kilisesi'nin biraz aşağısında, Atatürk İlkokulu'nun arkasında sonlanmaktadır.[74]

Surların toplam uzunluğu yaklaşık 1420 m. olarak düşünülmektedir.[75] Güney yönündeki surlar yaklaşık 3-4 m. yüksekliğindedir ve büyük taş bloklardan yapılmıştır. Biri hamam binasının kuzeybatı köşesinin hemen gerisinde ve diğeri bunun 30 m. kuzeybatısında olmak üzere surlara dikey olmayan biraz güneye çevrilmiş iki burç görülür. Güneyde yer alan beşgen burcun yüksekliği 5 m. olup, ön cephesinde bir mazgal pencere görülmektedir. Kuzeydeki dikdörtgen burç 5.7x4.47 m. ölçülerinde, 6 m. yüksekliğindedir. Bu burç üzerinde de mazgallar bulunur. Biraz ileride, 37.6 m. uzunluğunda oldukça iyi korunmuş surların bir kısmı vardır. Bu sur'un yüksekliği 5 m., kalınlığı altta 2.1 m., 1.5 m.'dir. Surlar 1.53x0.4 m. veya 1.47x0.6 m. büyüklüğünde taş bloklardan yapılmıştır. Bu şekilde 37.6 m. devam ettikten sonra doğuya yönelirler ve bundan sonra kaplama taşları alınmış bir bölüm başlar. Burada 0.35 m. kalınlığında ve 0.28 m. uzunluğunda tuğlalardan yapılmış beş sıra tuğla hatıl görülür. Yolun kuzeybatısında kısmen yıkılmış yuvarlak bir burç vardır. Çapı içeriden 4 m. ve duvarlarının kalınlığı da 1.7 m.'dir. Burcun ön ve arka cepheye açılan birer kapısı vardır. Sokağa doğru açılan kapı tamamen yıkılmıştır. Surlar bu burcun karşı tarafından itibaren doğuya dönerler, ilk 40 m.'de arazi üzerinde hiçbir şey görmek mümkün değildir. Bundan sonra 18 m. uzunluğunda bir sur parçası, daha sonra iç ölçüsü 8.6x9 m boyutlarında bir burç kalıntısı ve en doğuda 6.5 m. uzunluğunda yine bir sur parçası görülür. 1.7 m. kalınlığındaki bu son sur kalıntısından sonra kale duvarları tamamıyla kaybolur. Günümüzde surların güneydoğusunda yuvarlak kemerli bir giriş bulunmaktadır. Kapının kuzeybatısında Roma dönemine ait yaprak motifi friz devşirme olarak kullanılmıştır. Bu kapının güneybatısında ve kuzeyinde yarısı yıkılmış iki burç vardır. Burcun doğusunda duvarlar devam etmektedir ve yıkılmış bloklar vardır. Bu burcun doğu tarafında, yaklaşık 40 m. uzaklıkta, 18 m. uzunluğunda bir duvar görülmektedir. Aynı

[74] Ceylan, M., A., (2011): s. 56-58; Ertuğrul, Ö., (1995): s.11-13.
[75] Ceylan, M., A., (2011): s. 60

doğrultuda yer yer yıkılmış olarak devam eden 41 m. uzunluğunda duvarlar bulunmaktadır. Batı yönündeki sur duvarı yapılaşma nedeniyle büyük zarar görmüştür ve kısmen izlenebilmektedir.[76]

Bizye Kalesi

Plan 2

Bizye'de kale/kent kapısı betimli sikkeler ilk olarak İmparator Hadrianus (M.S. 117-138) tarafından bastırılmıştır. Daha sonra ise Antoninus Pius, Septimius Severus, Caracalla ve Philippus I dönemlerinde bastırılmıştır. Bizye'de kale/kent kapısı betimli 6 sikke tipi belirlenmiştir. Bu sikkeler, arka yüzlerindeki benzerlikleri göz önüne alınarak oluşturulan 4 farklı gruba ayrılmıştır.

[76] Dirimtekin, F., (1963): s.15-25.

1. Grup: İki kuleli kale ve tek portallı kale girişi, kale üzerinde quadriga yer alır **(Kat. No: 50).**

İki mazgallı kule arasında orantısız bir kale kapısı betimlenmiştir. Kalenin üzerinde ise quadriga heykeli bulunur. Kalenin kapısı demir parmaklıklı ve yarıya kadar indirilmiş şekilde görülmektedir. 1. Grup sikkeler, İmparator Hadrianus döneminde bastırılmıştır.

Bizye Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 1. Grup

Kat. No: 50

2. Grup: İki kuleli kale ve tek portallı kale girişi, kale üzerinde quadriga ve iki insan figürü yer alır **(Kat. No: 51-53).**

Açık olarak tasvir edilen kale kapısının her iki yanında da ikişer sütun görülmektedir. Bu sütunlar ve kapının üzerinde iki katlı nişler ve kemerli mazgallar yer alır. Birinci kattaki nişlerin içerisinde heykeller betimlenmiştir. Kale burçlarında pencere açıklıkları verilmiştir. Kale üzerinde quadriga heykeli bulunur ve bu heykelin her iki yanında da insan figürü yer alır. 2. Grup sikkeler, Antoninus Pius, Septimius Severus ve Caracalla dönemlerinde bastırılmıştır.

Bizye Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 2. Grup

Kat. No: 51-53

3. Grup: İki kuleli kale ve tek portallı kale girişi, kale üzerinde quadriga ve iki insan figürü yer alır **(Kat. No: 54).**

3. Grup sikkelerde, 2. gruptan farklı olarak giriş kapısının yanlarında bulunan sütunlar yerine bir niş içerisinde heykel ya da mermer kabartmalar bulunmaktadır. Ayrıca kale kapısının üzeri iki değil, tek kat olarak betimlenip üzerinde nişler ve içerilerinde heykeller tasvir edilmiştir. Kalenin üzerinde 2. grupta görülen heykeller 3. grupta da tekrar etmektedir. Bu sikkeler, Philippus I döneminde bastırılmıştır.

Bizye Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 3. Grup

Kat. No: 54

4. Grup: Bizye Kalesi perspektifi **(Kat. No: 55)**

4. grup, Bizye kalesini en detaylı tasvir eden sikke tipinden oluşmaktadır. Kalenin tamamını tasvir eden sikkedeki ayrıntılar dikkat çekmektedir. Toplam 10 adet kulesi bulunan kalenin giriş kapısı 3. grup ile benzerlik gösterir, tek farkı 2. gruptaki gibi iki katlı olarak tasvir edilmesidir. Bir diğer ilginç ayrıntı ise kalenin içerisinde yapıların tasvir edilmiş olmasıdır. İçeride bir tapınak (?) ve tam arkasında iç kale olduğunu düşündüğüm duvar ve küçük iki tane kule betimlenmiştir. Bunların yanı sıra kalenin sağ tarafında üç kırma çatılı bir yapı daha tasvir edilmiştir. Bu tip, Philippus I döneminde bastırılmıştır.

Bizye Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 4. Grup

Kat. No: 55

Sikkelerdeki kale betimleri, günümüzde ayakta olan iç kalenin, sur duvarlarının ve kulelerin dış kaleye oranla çok daha küçük olduğunu göstermektedir. Betimlerin dış surları betimlediği aşikârdır. Günümüzde sadece küçük kısmının kalıntıları bulunan dış surlar hakkında görsel bilgiyi en iyi bu sikkeler vermektedir. Günümüzde ayakta olan kalenin bazı kalıntılarının görselleri aşağıda verilmiştir.

Bizye, İç Kale Kapısı ve Kulesi

Resim 6

Bizye, Kuzey Kulesi

Resim 7

3.2.3. Hadrianopolis (Kat. No: 66-68)

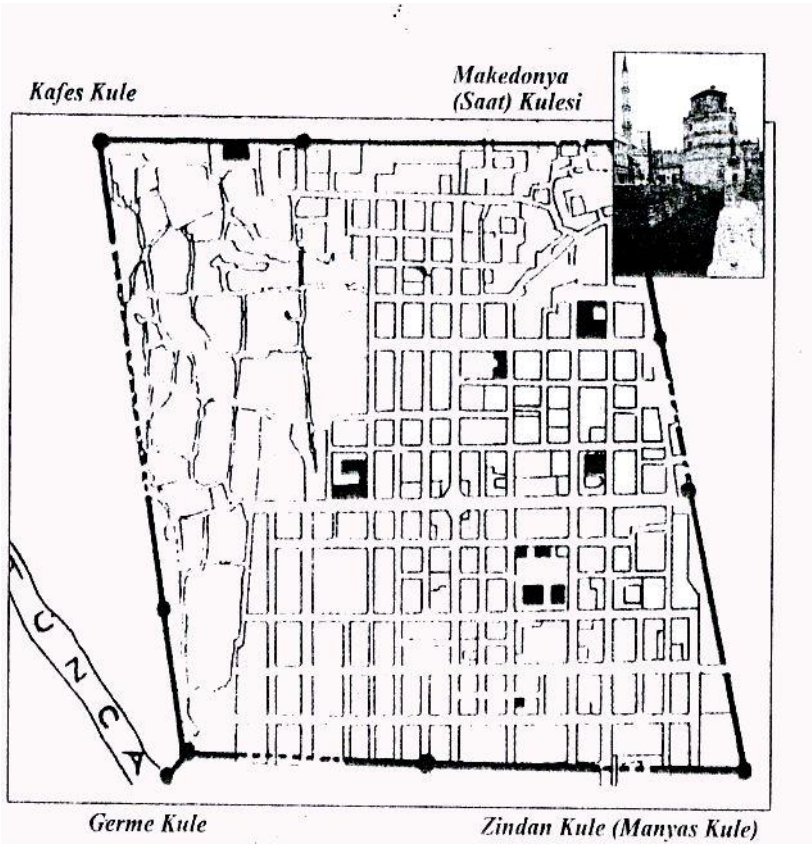
Kentin ismi, Roma İmparatoru Hadrianus'un M.S. 123–124 yıllarındaki Doğu seyahati sırasında gelişi ile birlikte Hadrianopolis olarak değiştirilmiştir. İmparator oldukça büyük ve muntazam bir sur inşa ettirmiş ve yerleşimi castrum (ordugâh) haline dönüştürmüştür.[77] Dikdörtgene yakın kare bir plana sahip kale, çağlar boyunca Edirne savunmasında oldukça önemli bir rol oynamıştır. Diocletianus (M.S. 284-305) döneminde imparatorluğun yeni idari/coğrafi yapısı oluşturulmuş ve bu sisteme göre Hadrianopolis, M.S. 297'de Thrakia Eyaleti'nin altı ilinden birini oluşturan Haemmimontus'un başkenti olmuştur. Hadrianopolis, Roma İmparatorluğu'nun büyük sorular yaşadığı M.S. 4. y.y.'daki Got akınlarında karşı güçlü sur duvarlarıyla önemli bir stratejik yerleşim olarak tarihe geçmiştir. Kale, Bizans ve Osmanlı dönemlerinde çeşitli tamirler ve eklentilerle, 19. yüzyıla kadar korunmuştur.[78] Hadrianopolis Kalesi, 1866–1870 yıllarında Vali Hurşit Paşa tarafından, gelirinden resmi yapılar yapılması amacıyla yıktırılmıştır. Bu yıkımdan sadece Makedonya Kulesi adıyla bilinen kule ve belli belirsiz kent içine dağılmış bazı küçük parçalar kurtulabilmiştir.[79]

Hadrianopolis Kalesi, kare planda yapılmıştır. Dört köşesinde büyük yuvarlak kule, aralarında kare planlı daha küçük kuleler bulanan kalede toplam 16 kule vardır. Günümüzde kaleye ait sadece Makedonya/Saat Kulesi olarak adlandırılan kule ayakta kalmıştır. Sur duvarları ise yapılan kazılarda yer yer görülmektedir. Ayrıca Zindanaltı kurtarma kazısında kare planlı kule temeli bulunmuştur. Kaleye ait toplam 9 adet kapının olduğu bilinmektedir.[80]

Yapılan kazılarda Hadrianopolis Kalesi hakkında önemli bilgiler elde edilmiştir. Kalenin, İsodomos tipinde örgüye sahip olan surlarında malzeme olarak temelde iki sıra küfeki taşı ile temel üstü yerel kireç taşlarından oluşan büyük blokların kullanıldığı, yapılış tekniğine göre; surların dört metrede bir; sur duvarını

[77] Yıldırım, Ş., (2003): s. 16.
[78] Dağlı, G., (2008): s.6.
[79] Yıldırım, Ş., (2005): s. 233.
[80] Karakaya, H., (2010):s. 105.

kesen 4 m. uzunluğunda, 60 cm. genişliğinde atkı duvarları ile desteklendiği, sur'un en altında yer alan harç ve moloz taşlardan oluşturulmuş euthynteria üzerine, iki sıra küfeki taşı, temel taşı olarak yerleştirildiği, sur cephesinde bulunan tüm taşların bosajlı olduğu, surun iç kısmında yer alan taşların yüzüne ise bosaj yapılmadığı, ayrıca her taşın birbirine kırlangıç kuyruğu şeklindeki kenetlerle bağlandığı ortaya konulmuştur.[81]

Hadrianopolis Kale Planı

Plan 3

Hadrianopolis kentine ait kale/kent kapısı betimli toplam 4 sikkenin tamamı İmparator Gordianus III döneminde bastırılmıştır. Bu sikkeler arka yüzlerindeki benzerlikler göz önüne alınarak oluşturulan 3 farklı gruba ayrılmıştır:

[81] Karakaya, H., (2010): s. 106-107.

1. Grup: İki kuleli kale ve tek portallı kale girişi **(Kat. No: 66, 69).**

Bu sikkelerde iki tane konik çatılı ve büyük, düzgün kesilmiş taşlar ile kaplı kule, ortasında tek portallı kale kapısı, sur ve surlar üzerinde mazgallar tasvir edilmiştir. En çok tasvir edilen arka yüz tipidir.

Hadrianopolis Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 1. Grup

Kat. No: 66

2. Grup: İki kuleli kale ve tek portallı kale girişi **(Kat. No: 67).**

1. grup sikkelerden farklı olarak, giriş kapısının yarıya kadar demir parmaklıklı bir kapıyla kapalı olması ve üzerinde niş veya kemerlerin betimlenmesidir. Ayrıca kulelerdeki konik çatılar daha küçük tasvir edilmiştir.

Hadrianopolis Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 2. Grup

Kat. No: 67

3. Grup: İki kuleli kale ve üç portallı kale girişi **(Kat. No: 68).**

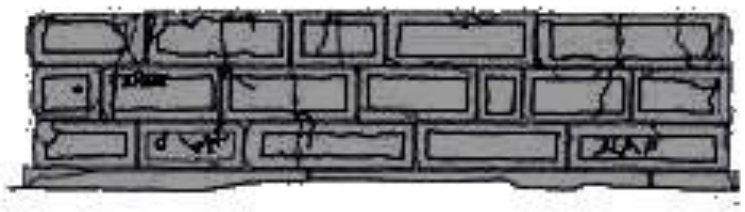
1. gruptaki tüm özelliklere sahip olup, ondan farklı olarak giriş kapısı 3 portallı olarak tasvir edilmiştir.

Hadrianopolis Kale/Kent Kapısı Betimli Sikke, 3. Grup

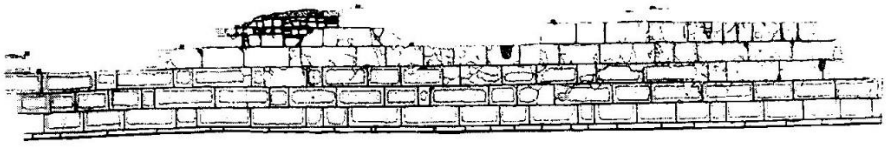
Kat. No: 68

Bu üç grupta da birbiriyle ve kalenin bilinen mimarisiyle benzer özellikler bulunmaktadır. Bütün arka yüz betimlerinde, kalenin büyük kesme taşlarla örüldüğü görülmektedir. Günümüzde kalenin bilinen bu özelliği **(Çizim 1-2)** sikkelerdeki betimle uyuşur. Ayrıca günümüze ulaşmış gravürde de **(Resim 8)** görülen tek portallı giriş ve kule, sikkeler ile uyum içerisindedir.

Hadrianopolis Kalesi, Doğu Sur Duvarı

Çizim 1

Hadrianopolis Kalesi, Kuzey Sur Duvarı

Çizim 2

Kale Kapısı Gravürü

Resim 8

3.3. NYMPHAEUM

Nymphaeum ya da Nymphaion, Yunan mitolojisindeki su, orman ve dağ perileri olan Nymphe'lere adanmış anıtsal çeşme yapılarıdır. Nymphaeum, etimolojik olarak "gelin" veya "genç kadın" anlamına gelen Nympha kelimesinden türetilmiştir.[82]

Arkaik Dönem'den bu yana kentlerde yer alan çeşme yapıları küçük ve basit yapılardır. Roma Dönemi'ne gelindiğinde ise anıtsal ölçülerde ve diğer kamu binalarına benzer şekilde gösterişli süslemeler ve heykeller ile bezenmiştir. Roma Dönemi'ndeki bu anıtsal çeşmeler, Anadolu'da birçok antik kentte görülmektedir. Anadolu'daki en ünlü anıtsal çeşme yapılarına örnek olarak, Perge, Side ve Magnesia antik kentlerinde yer alan nymphaeumlar verilebilir. Çalışmamızda mimari betimli sikke basan kentlerden, sadece Hadrianopolis kentine ait sikke tipinde nymphaeum betiminin yer aldığı tespit edilmiştir.

3.3. Hadrianopolis (Kat. No: 81)

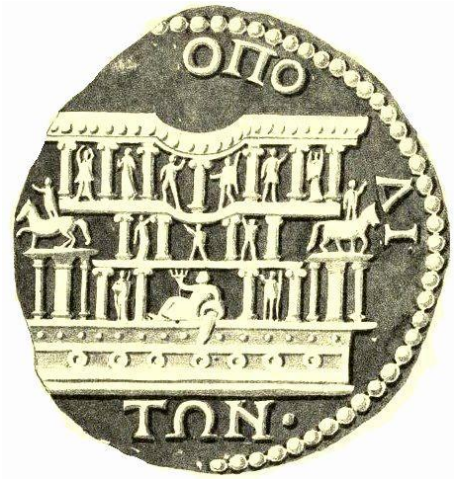
Hadrianopolis'e ait nymphaeum betimli sikke ilk defa 1859 yılında Thomas Leverton Donaldson tarafından yayınlanmış olup yayında sikkenin sadece arka yüz çizimi yer almaktadır**(Çizim 3).** Donaldson, sikkeden bahsederken ön yüzde Septimius Severus portresi olduğunu söyler.[83] Ancak bu yayında ve bu sikkenin bahsedildiği diğer yayınlarda, sikkenin ön yüz fotoğrafı bulunmamaktadır. Donaldson arka yüzdeki betimden bahsederken yapının bir tiyatro yapısı olduğunu söyler. Daha sonra yapılan yayınlarda, yapının önündeki nehir tanrısından yola çıkılarak yapının nymphaeum olduğu belirlenmiştir. Ayrıca tezde katalog taraması yapılırken Almanya'daki bazı müzayedelerde satışa çıkarılmış ve kat. no: 81'deki arka yüz tipinin aynısı olan Caracalla dönemine ait bir sikke tipi belirlenmiştir. Bu sikke tipinin ön ve arka yüz fotoğrafı bulunmaktadır. Ancak Caracalla dönemine

[82] Erhat, A., (1972): s. 282.
[83] Donaldson, T., L., (1859): s. 288-289.

tarihlenen bu sikkenin herhangi bir yayını bulunmamaktadır. Bundan dolayı tezde yer verilmemiştir.

Tezde kullanılan Hadrianopolis antik kentine ait Septimius Severus Dönemi (M.S. 212-217) sikkesi **(Kat. No: 81)**, bu yapı türüne ait önemli bir buluntu ve görseldir. Sikke üzerinde, etrafı lejant ile çevrili nymphelere adanmış üç katlı nymphaeum yer alır. Nymphaeum sikkeye kanatlı apsidal planlı olarak resmedilmiştir. Her kattaki sütunlar ve nişler içerisinde heykeller ayrıntılı bir şekilde sikkeye işlenmiştir. Yapının her iki yanında da üç sütunlu bir podyumda atlı figür (asker ?) heykelleri bulunur. Ortada ise uzanır şekilde resmedilmiş nehir tanrısı heykeli bulunur. Nehir tanrısının sağ elinde yaba, sol elinde ise içerisinden su akan kap yer alır.

Hadrianopolis antik kentinde, yapılan kurtarma kazılarında ve araştırmalarda bir anıtsal çeşme yapısına dair veri bulunmamaktadır. Bu açıdan baktığımızda, günümüzde nymphaeum yapısına ait tek kanıt bu sikke tipidir.

Hadrianopolis Nymphaeum Betimli Sikke, Arka Yüz Çizimi (Kat. No: 81)

Çizim 3

Başka bir kaynak ve buluntu olmadığından bu sikkenin üzerinde betimlenen yapı ile Roma İmparatorluğu'ndaki benzerleri ile karşılaştırma yapmak bize yapı hakkında fikir vermesi açısından oldukça önemlidir. Sikkede yapının kanatlı apsidal planda ve üç katlı olduğu görülmektedir. 1919 yılında Th. Wiegand tarafından bu

sikkeden yola çıkarak yapı hakkında planı önerisi yapılmıştır**(Plan 4).**[84] Düz temelli ve kanatlı apsidal planlı olarak çizilen yapının planı merkezde yarım daire niş ve bunun her iki yanında daha küçük boyutlu ikişer adet yarım daire niş şeklinde belirlenmiştir. Ancak yanlardaki nişlerin yarım daire olduğunu belirtecek bir bulgu bulunmamaktadır. Yapının birçok ayrıntısını net bir şekilde gösteren betimin yanlardaki nişleri de belirtiyor olması gerekirdi. Ancak betimde nişlerin olduğu bölümde sütunlarla oluşan bir mimari sergilenmektedir. Yine de yapının planına oldukça yakın bir plan önerisi sunulmuştur.

Hadrianopolis, Nymphaeum Plan Önerisi

Plan 4

Kanatlı apsidal plan, apsidal planın yana doğru açılan kanatlarla genişletilmiş tipi şeklinde tanımlanmaktadır.[85] Bu tip, merkezde yer alan dairesel büyük bir nişin her iki tarafına dik veya geniş açıda dönüşleri olan düz ve kısa duvarların yanlara doğru kanat şeklinde açılmasıyla elde edilen bir planı göstermektedir. Bu tip yapılarda apsidal nişin çevrelediği yarım daire bir havuz ve bu havuzun önünde ise kanatları da içine alacak şekilde yer alan dikdörtgen planlı bir daldırma havuzu yer alır. Apsidal nişin üzeri kubbe formlu bir çatı ile örtülü olacağı gibi örtüsüz olanlarda mevcuttur.[86]

[84] Erol, A., F., (2006): s. 125.
[85] Kanatlı apsidal planın en erken örnekleri İtalya'da yer alır. Augustus dönemine tarihlenen Via Degli Annibaldi çeşmesi en önemli örneğidir. Anadolu'daki örnekleri ise; Bergama'da, Demeter Nymphaeum ve Ephesos'ta Hydreion Nymphaeum'dur.
[86] Erol, A., (1999): s. 52-53.

Betimdeki yapının planına en yakın nymphaeumlar; Ürdün' de, Gerasa antik kentinde bulunan Nymphaeum, Leptis Magna'da bulunan Nymphaeum ve Olympia'da bulunan Herodes Atticus Nymphaeum'dur. Bu nymhaeumlar Hadrianopolis sikkesi üzerindeki nymphaeum betimi ile birçok benzerlik taşımaktadırlar. Kanatlı apsidal planlı olan bu yapılar çok katlı olmakla birlikte süslemeler ve heykellerle donatılmıştır.

Gerasa, Nymphaeum;

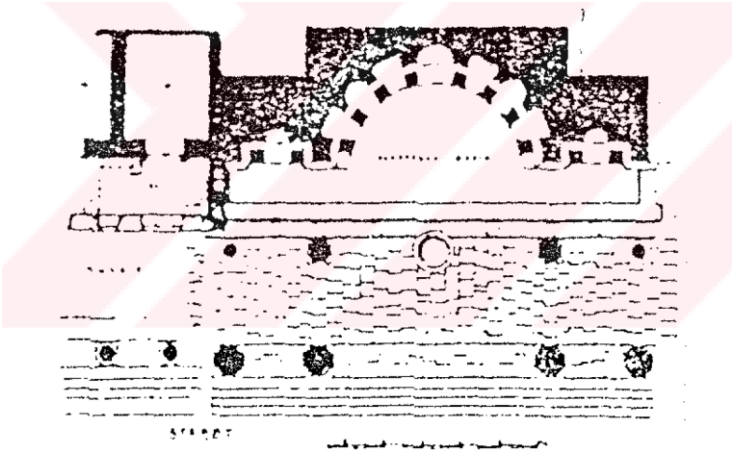
Günümüzde Ürdün'ün kuzey batısında yer alan Gerasa antik kentinde bulunan Gerasa Nympheum, M.S. 191'e tarihlenir. Kanatlı apsidal planlı yapının üstü yarım kubbe ile örtülüdür. Yüksek kaide üzerinde sütunlar ve nişler bulunan bu yapı iki katlıdır. Ayrıca nişlerde ve sütun aralarında birçok heykeltıraşlık eserleri yer alır.[87]

Geresa Nymphaeum

Resim 9

[87] MacDonald, L., W., (1986): s. 106.

Gerasa Nymphaeum

Plan 5

Leptis Magna, Nympaeum;

Günümüzde Libya'nın kuzeyinde, Güney Akdeniz'e limanı olan Al-Khums bölgesinin yakınında bulunan Leptis Magna antik kentinin güneyinde yer alan Nymphaeum, Septimius Severus dönemine (M.S. 193-211) tarihlenmektedir. Kanatlı apsidal planlı yapının üstü yarım kubbe ile örtülüdür. İki katlı olan yapı sütunlar ve niş içerisinde heykeller ile süslenmiştir. Nymphaeum betimli sikkedeki gibi yapının her iki yanında da atlı heykel figürleri bulunduğu bilinmektedir. [88]

Leptis Magna, Nymphaeum

Resim 10

[88] Bol, R., (1984): s. 76.

Leptis Magna, Nymphaeum Rekonstrüksiyonu

Resim 11

Olympia, Herodes Atticus Nymphaeum;

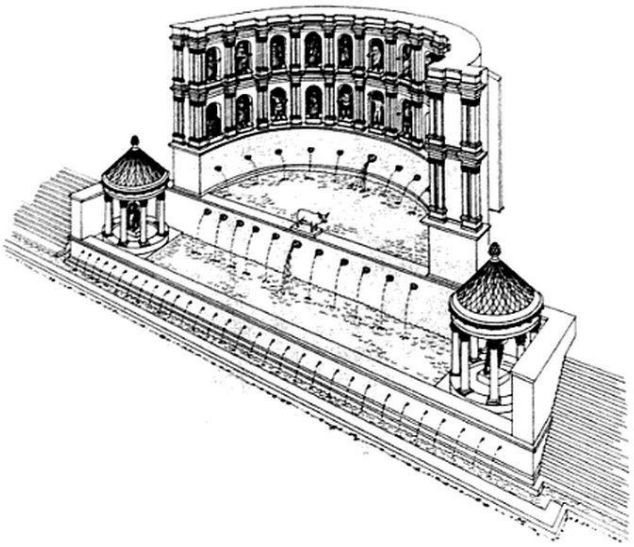
Olympia, Yunanistan'ın Peloponnessos Yarımadası'nın batısındaki, Alpheios ve Kladeos nehirleri arasında yer alır. Olympia'nın kuzeyinde bulunan nymphaeum, Heradotus Atticus tarafından M.S. 2.y.y.'da yaptırılmıştır. İon düzeninde yapılan çeşme, apsidal planlı ve iki katlıdır. Nişler ve sütunlar bulunan yapıda 22 adet imparator heykeli yer almaktadır.[89]

Herodes Atticus Nymphaeum

Resim 12

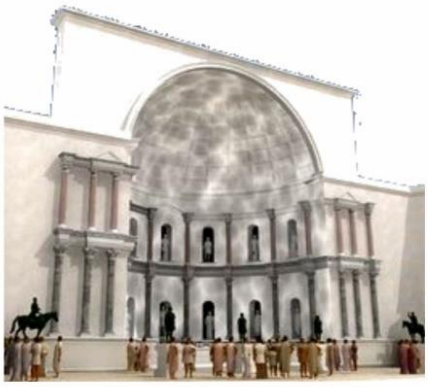
[89] Gazda, E. K., (2002): s. 140.

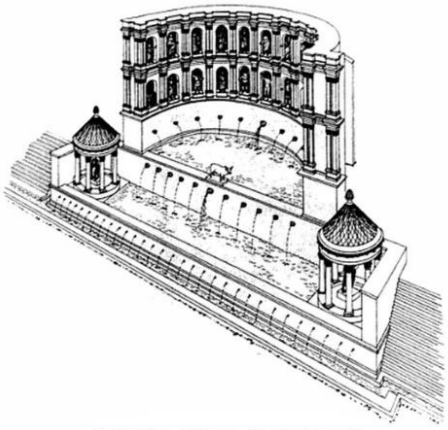
Herodes Atticus Nymphaeum

Çizim 4

Gerasa, Leptis Magna ve Olympia'ya ait nymphaeum yapıları, Hadrianopolis sikkesinde bulunan nymphaeum betimiyle birçok görsel benzerlik taşımaktadır. Yapıların ortak özellikleri; kanatlı apsidal planlı olmaları, nişler, heykeller ve sütunlar ile donatılmış olmalarıdır. Bir diğer dikkat çekici durum ise, sikke basım tarihi ile nymphaeumların inşa tarihlerinin oldukça yakın olmasıdır. Leptis Magna Nymphaeum'u Hadrianopolis sikkesindeki nymphaeum betimi ile en yakın plana ve sikkenin basım tarihi ile yapının inşası aynı tarihe tarihlenmesi açısından oldukça önemlidir. Aşağıda, nymphaeum yapılarının ve Hadrianopolis sikkesindeki nymphaeum'un mimari açıdan karşılaştırılması amaçlanmıştır **(Resim 13).**

Leptis Magna Nymhaeum

Herodes Atticus Nymphaeum

Hadrianopolis Nymphaeum Betimli
Sikke Çizimi
(Çizim 3)

Gerasa Nymphaeum

Nymphaeum Betimli Sikke ile Roma İmparatorluğu'ndaki

Benzer Nymphaeum Yapılarının Görsel Karşılaştırması

Resim 13

3.4. TAPINAK

Roma İmparatorluk Dönemi sikkelerindeki mimari betimlerin arasında en çok tapınak betimli sikkeler görülmektedir. Roma İmparatorluğu sikkelerinde birçok farklı yapı betimi vardır; önemli binalar, anıt sütunlar, tiyatrolar, amfitiyatrolar, köprüler, mezarlar, deniz fenerleri, limanlar vb. Fakat tapınaklar diğer yapılara göre daha çok betimlenmişlerdir. Bunun sebebi birçok büyük imparatorlukta olduğu gibi Roma İmparatorluğu'nda da dini yapılara önem verilmesidir. Çalışmamızda belirlenen mimari betimler arasında da en fazla görülen arka yüz tipi, tapınak betimleridir. Bu sikke betimleri bize yapı hakkında net bilgiler veremez. Ancak bize basıldığı kentte tapınak mimarisinin var olup olmadığını ve hangi tanrı/tanrıçalara tapınım olduğunu gösterebilirler.

Bu çalışmada yer alan 149 sikkenin, 94 tanesi tapınak betimli sikke tipidir. Thrakia'da 12 kentte bu tip sikkeler basılmıştır. Bu kentler sırasıyla; Anchialos, Apollonia Pontica, Augusta Traiana, Coela, Deultum, Hadrianopolis, Maroneia, Pautalia, Perinthos/Herakleia, Phillippopolis, Serdica, Topiros'dur. Bu kentler içerisinde yer alan Topiros sikkelerindeki **(Kat. No: 148, 149)** tapınak olarak değerlendirilen mimari yapının bir tapınak mı yoksa mezar anıtı mı olup olmadığı kesin değildir. Bazı yayınlarda yapı tapınak olarak geçse de yapının içerisinde kült heykelinin olmaması kaidesiz dört sütunlu bir yapı olması ve yanlarında atlı heykellerinin olması tapınaktan çok mezar anıtı ya da başka bir yapı türü olması ihtimalini karşımıza çıkarmaktadır. Benzer bir durum Augusta Traiana **(Kat. No: 42, 44, 48)** ve Hadrianopolis **(Kat. No: 73-75)** sikkelerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu sikkelerdeki betimler de tapınaktan çok mezar anıtını anımsatmaktadır. Yapının sütunlardan çatısına kadar olan yüksekliği boyutunda yüksek podyumu olan, piramidal çatılı ve toplam dört sütuna sahip bu yapılar bize Gümüşkesen Mezar Anıtı'nı hatırlatmaktadır. Fakat Topiros sikkelerinden farklı olarak bu yapılarda kült heykelleri bulunur. Bundan dolayı yayınlarda tapınak olarak değerlendirilen bu tip sikkeler hakkında doğru bir yargıya varmak oldukça zordur. Çalışmamızda Topiros'daki sikke betimleri referanslardaki gibi "Tholos Planlı Tapınaklar" başlığı altında değerlendirilmiştir. Fakat bu betimlerin bir mezar anıtı olma ihtimalini

unutmamamız gerekmektedir. Bunların dışında Serdica kentinde basılan sikke tipi **(Kat. No: 143)**, Hadrianopolis ve Augusta Traiana'nın yukarıda bahsettiğimiz sikke tiplerine benzer şekildedir. Fakat bu sikke tipinin bir farklılığı bulunur; sikkede bir derinlik verilerek yapının yuvarlaklığı gösterilmeye çalışılmıştır. Ayrıca podyumu diğer tiplerdeki yükseklik kadar değil daha az yükseklikte betimlenmiştir. Yayınlarda yüksek kaideli tapınak olarak geçen bu betimin, diğer sikke tiplerinden farklı olarak bir mezar anıtı olmasından çok yuvarlak planlı bir tapınak olması daha gerçekçi bir ihtimaldir.

Thrakia sikkelerinde görülen tapınak betimleri, Roma İmparatorluğu'nun diğer kentlere ait sikkelerdeki tapınak betimlerinde de olduğu gibi tapınağın ön cepheden görünüşü en çok kullanılan tiptir. Sikkelerde tapınaklar 3/4 perspektiften de betimlenirler ve hatta birden fazla yapının yer aldığı tapınak kompleksleri, tapınağın yer aldığı tepeler ve ağaçlar oldukça ustaca gösterilmiştir. Genelde tapınaklar tetrastyle yani ön cephesi dört sütunlu olarak betimlenir. Ancak distyle (ön cephesi iki sütunlu), heksastyle (ön cephesi altı sütunlu) ve oktostyle (ön cephesi sekiz sütunlu) planlı tapınaklarda betimlenmiştir. Oktostyle planlı tapınakların hepsi neokoros[90] sikkeleridir. Neokoros unvanına sahip Perinthos/Herakleia ve Philippopolis kentleri, sikkelerini bastırırken neokoros unvanından büyük bir onur duyarak herkese duyurmak istemiş ve genel olarak tapınakların altında "ΝΕΩΚΟΡΩΝ" lejantını kullanmışlardır. Bu tip sikkelerdeki tapınak betimleri daha çok sembolik olmalıydılar. Perinthos/Herakleia ve Philippopolis'de yapılan kazılar sonucunda oktostyle planlı bir tapınak kalıntısına ulaşılamamıştır. Kentler bu ünvanı bir övünç kaynağı olarak sikkelerinde gösterirken tapınaklarını da büyük ve abartılı betimlemiş olabilirler. Sonuç olarak neokoros sikkelerindeki tapınaklar bize yapı hakkında net bir bilgi veremezler fakat imparatorluk kültü ve tapınağının olduğunu bize bildiriler.[91]

Tapınakların önceki yapı tiplerinde olduğu gibi yerleşimlere göre değil tapınak stillerine göre değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Distyle, Tetrastyle,

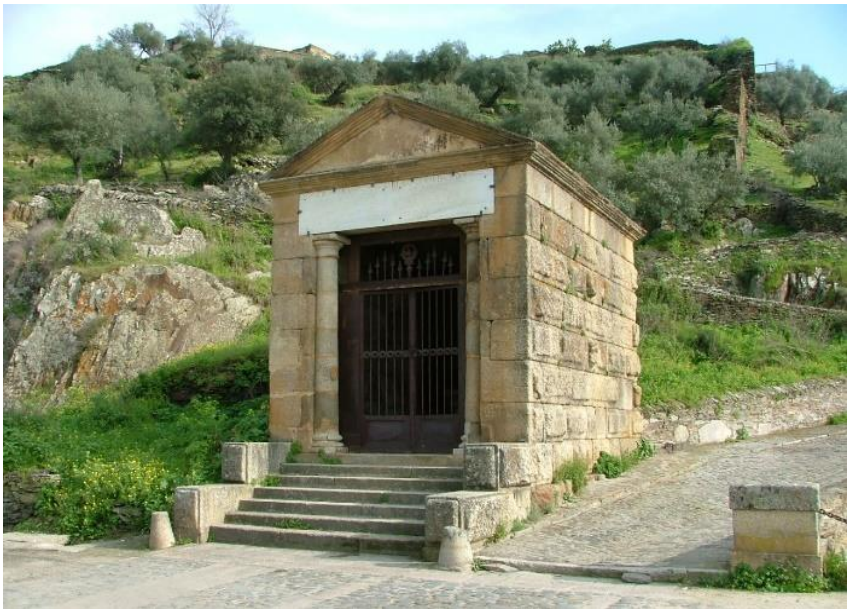
[90] "*Neokoros*" sözcük anlamı olarak tapınak görevlisi' dir. Roma İmparatoru için tapınak yapan bir kente verilen ünvan; bu kentler imparatora ait tapınağın koruyucusu sayılırdı.
[91] Tekin, O., (2011a): s. 112.

Heksastyle, Tholos Plan ve Neokoros (Nonostyle/ Oktostyle/ Heksastyle/ Tetrastyle) başlıkları altında kent sikkeleri detaylı bir biçimde incelenmiş ve kentlerin tapınak mimarileri ile karşılaştırma yapılmaya çalışılmıştır.

3.4.1. Distyle Planlı Tapınaklar

Ön cephede iki sütun bulunan ve genellikle podyumu bulunmayan distyle planlı tapınak betimlerinin içerisinde kült heykelleri görülmektedir. Thrakia bölgesinde, Augusta Traiana **(Kat. No: 43)**, Hadrianopolis **(Kat. No: 71)** ve Pautalia **(Kat. No: 89, 91)**'da basılmışlardır. Bu üç kentte de günümüze ulaşan distyle planlı tapınak mimarisi, arkeolojik veri olarak bilinmemesinden dolayı sikke betimleri ile karşılaştırma yapmak olanaksızdır. Fakat Roma İmparatorluğu Dönemi'ne tarihlenen ve sikkelerdeki betim ile oldukça benzer bir tapınak olan Alcantara Tapınağı bize görsel bir fikir vermesi amacı ile çalışmamızda yer almıştır.

Tam ismi "Distyle in Antis" olan bu tapınak planı, genellikle büyük yunan tapınaklarının öncüsü olmuşlardır. Ön cephede iki sütun ve içeride cellası bulunan bu tapınakların boyutları genellikle küçüktür. Alcantara Tapınağı buna örnektir. Günümüzde İspanya'nın batısında yer alan Alcantara Tapınağı, Gaius Iulius Lacer tarafından İmparator Traianus'a ithafen yapılmıştır.[92]

Alcantara Tapınağı

Resim 14

[92] Richert, E., (2012): s. 3-4.

3.4.1.1. Augusta Traiana (Kat. No: 43)

Augusta Traiana sikkelerinde yer alan ve Caracalla dönemine (M.S. 212-217) tarihlenen distyle planlı tapınak betimi ion düzenindedir. Tapınağın çatısı kubbeye benzer şekilde tasvir edilmiş olup cellasında Apollon kült heykeli bulunur. Çok sade bir şekilde sikkeye resmedilen bu tapınak hakkında arkeolojik veri olarak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Augusta Traiana kentinde Apollon kültü olduğu epigrafik kaynaklardan bilinmektedir.[93] Bu sikke betimi de bu bilgiyi desteklemektedir.

Augusta Traiana, Distyle Planlı Tapınak Betimli Sikke

Kat. No: 43

3.4.1.2. Hadrianopolis (Kat. No: 71)

Septimius Severus dönemine (M.S. 193-211) tarihlenen Hadrianopolis distyle planlı tapınak sikkesinde tapınak korinth düzenindedir. Alınlığı geniş olarak tasvir edilen tapınağın çatısı daha küçük ve piramidal'dir. İçeride Artemis kült heykeli bulanan tapınaktan günümüze ulaşan bir kalıntı bulunmamaktadır. Fakat Hadrianopolis'de Artemis kültü olduğunu epigrafik kaynaklardan da öğrenmekteyiz.[94] Ayrıca Hadrianopolis sikkelerinde tetrastyle planlı Artemis Tapınağı tasviri de bulunmaktadır. Ancak yapı hakkında arkeolojik veri olarak bir

[93] Bujukliev, H., (1997): s. 213-219.
[94] Sayar, M. H., (1998): s. 234.

bilgi bulunmadığından gerçekte yapının hangi plana ait olabileceğini söylemek mümkün değildir.

Hadrianopolis, Distyle Planlı Tapınak Betimli Sikke

Kat. No: 71

3.4.1.3. Pautalia (Ulpia Pautalia) (Kat. No: 89, 91)

Septimius Severus dönemine (M.S. 193-211) tarihlenen Pautalia sikkelerinde görülen distyle planlı tapınaklar ion düzeninde 3/4 perspektiften betimlenmiştir. İki sikke tipinde görülen bu tapınakların alınlıklarında kalkan motifi yer alır. Tapınağın girişinde ise Asklepios kült heykeli tasvir edilmiştir. Günümüzde Köstendil, Ahmet Paşa Camii'nin bulunduğu yerde yapılan kazılarda M.S. 1-2. y.y.'a tarihlenen Asklepios Tapınağı'nın kalıntıları ele geçirilmiştir. Zemini taş, mermer ve tuğla ile kaplı bu yapı hakkında çok fazla bilgi yoktur.[95]

Kat. No: 89 Kat. No:91

Pautalia, Distyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

[95] Nedelcheva, A., (2011): s. 81-82.

3.4.2. Tetrastyle Planlı Tapınaklar

Tetrastyle, tapınakların ön cephesinde dört sütun bulunan tapınak planıdır. Bazen tapınağın ön cephesinden, bazen ise çaprazdan 3/4 perspektif olarak sikkeye betimlenirler. Thrakia kent sikkelerinde en çok tasvir edilen tapınak planı tetrastyle'dir. Toplam 9 kentte bulunan bu tapınakların içerisinde genelde kült heykelleri yer alır. İçerisinde kült heykeli bulunmayan tapınak betimleri de bulunmaktadır. Tapınakların alınlıklarında genelde kalkan motifi görülür. Az da olsa yılan ve kartal motifi de görülmektedir. Sikkelerdeki tapınaklar İon, Dor ve Korinth düzeninde betimlenirler. Genellikle tek basamaklı bir kaide üzerinde görülen bu tapınaklar, az sayıda da olsa bazen kaidesiz bazen ise 2 ve 3 basamaklı olarak betimlenmişlerdir.

Roma Dönemi'ne ait günümüzde ayakta kalan ve çok iyi korunan tetrastyle planlı tapınak mimarisinin en iyi örnekleri; Roma antik kentinde bulunan Portunus Tapınağı ve Pulla kentinde bulunan Augustus Tapınakları'dır. Bu iki tapınağı kendimize model almamız bize görsel açıdan yardımcı olacaktır. Augustus Tapınağı, İmparator Augustus anısına M.Ö. 2 ve M.S. 14 tarihleri arasında inşa edilmiştir. Podyum üzerinde inşa edilen tapınak korinth düzenindedir.[96] Portunus Tapınağı ise M.Ö. 120-80 tarihleri arasında inşa edilmiştir. Augustus Tapınağı'na benzer şekilde podyumu bulunan tapınak, ion düzenindedir.[97]

Çalışmada, Thrakia'da sikkeler üzerindeki tetrastyle planlı tapınaklar toplam 60 tipte basıldığı tespit edilmiştir. Tezin bu bölümünde tipleri tek tek ele almak mümkün olmasa da kentlerde bu yapıların varlığı ve varsa sikkedeki plana uygun olup olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır.

[96] Robertson, D. S., (1969): s. 266.
[97] Stamper, J. W., (2005): s.62-65.

Pulla, Augustus Tapınağı

Resim 15

Roma, Portunus Tapınağı

Resim 16

3.4.2.1. Augusta Traiana (Kat. No: 42,44-49)

Augusta Traiana antik kentinde tetrastyle planlı tapınak betimli sikkeler İmparator Septimius Severus döneminde (M.S. 193-211) basılmaya başlanmıştır. Daha sonra ise Caracalla ve Geta dönemlerinde basıldıkları görülmektedir. Toplam 7 farklı tip de basılan sikkelerin 3 tanesi mezar anıtını andıran sikke tipleridir**(Kat. No: 42, 44, 48)**. Bu 7 tipin ortak özelliği korinth düzeninde olmasıdır. Fakat tapınağın içerisinde farklı kült heykelleri bulunmaktadır. Bu kült heykelleri Artemis, Apollon, Asklepios ve Hades'dir. Günümüze ulaşamayan bu tapınaklar hakkında arkeolojik veri olarak bir bilgi yoktur. Sikkelerde **(Kat. No: 42, 44- 49)** tapınaklar bazen tek basamaklı bazen iki basamaklı bazen ise üç basamaklı bir kaide üzerinde betimlenmiştir. Korinth düzenindeki tapınakların alınlıklarında genellikle kalkan motifi bulunur. İmparator Septimius Severus dönemine ait Augustus Tapınağı olduğunu biliyoruz. Daha öncesinde bu tapınağın Sabazios kültüne ait bir tapınak olduğu bilinmektedir.[98] Ayrıca Augusta Traiana'da Apollon, Bendis-Artemis ve Asklepios-Daros kültü olduğu da bilinmektedir.[99]

[98] Ivanov, R. T., (2006): s.39.
[99] Ivanov, R. T., (2006): s. 37.

Diğer bir tür olan ve daha önce bahsettiğimiz[100] sikke tiplerinde **(Kat. No: 42, 44, 48)**, yüksek kaideli tapınak içerisinde Artemis kült heykeli tasvir edilmektedir. Tapınağın her iki yanında da defne ağacı bulunur. Tapınağın podyumunda tamamını saran bir süsleme yer alır.

Kat. No: 42

Kat. No: 44

Kat. No: 45

Kat. No: 46

Kat. No: 47

Kat. No: 48

Kat. No: 49

Augusta Traiana, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

[100] Bknz. s. 132.

3.4.2.2. Anchialos (Ulpia Anchialos) (Kat. No: 20, 21)

Anchialos antik kentinde tetrastyle planlı tapınak betimli sikkeler **(Kat. No: 20, 21)** İmparator Gordianus III döneminde (M.S. 238-244) basılmıştır. 2 tipte basılan bu sikkelerde tapınak betimi aynıdır, fakat içerisindeki kült heykelleri farklıdır. Birinci sikkede **(Kat. No: 20)** Tykhe kült heykeli var iken ikinci sikkede **(Kat. No: 21)** Apollon kült heykeli bulunur. İkinci sikkedeki kült heykeli Praksiteles'in Apollo *Sauroktonos* heykeline[101] benzerliği ile dikkat çekmektedir.[102] Dor düzeninde olan tapınak iki basamaklı bir kaide üzerinde yer alır. Alınlığında kalkan motifi bulunmaktadır. Günümüzde bu tapınaklar hakkında arkeolojik veri olarak bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak epigrafik kaynaklardan Anchialos kentinde Apollon *Karsenos* kültünün olduğu bilinmektedir.[103]

Kat. No: 20

Kat. No: 21

Anchialos (Ulpia Anchialos), Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

[101] Praksiteles'in önemli eserlerinden birisi olan Apollo *Souroktonos* (kertenkele öldüren Apollon) M.Ö. 4. y.y'a tarihlenir. Praksiteles'in eserlerindeki ortak duruş yani vücuttaki "S" kıvrımının görüldüğü önemli bir eserdir. Döneminin heykeltraşlık özelliklerinin sikkeye yansıması açısından da oldukça önemlidir.
[102] Boardman, J., (1995): s.26.
[103] Oppermann, M., (2006): s. 242-243.

3.4.2.3. Apollonia Pontica (Kat. No: 22-27)

Apollonia Pontica'da 6 farklı tipteki tapınak betimli sikkelerin ilk defa Marcus Aurelius döneminde (M.S. 161-180) basıldığı tespit edilmiştir. Daha sonra Septimius Severus (M.S. 193-211) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde basılmışlardır. Bütün tiplerde tapınak aynı şekilde tasvir edilmiştir. İon düzeninde betimlenen tapınak betimlerinin alınlığında kalkan motifi yer alır. Septimius Severus döneminde tapınak içerisinde Apollon ve askeri elbiseli imparator tasvir edilmiştir. Caracalla ve Marcus Aurelius dönemlerinde tapınağın içerisinde kült heykeli görülmez. Sikkelerin dışında kentte Apollon kültünü epigrafik kaynaklarda Apollon *Latros* olarak bilmekteyiz.[104]

Kat. No: 22

Kat. No: 23

Kat. No: 24

Kat. No: 25

Kat. No: 26

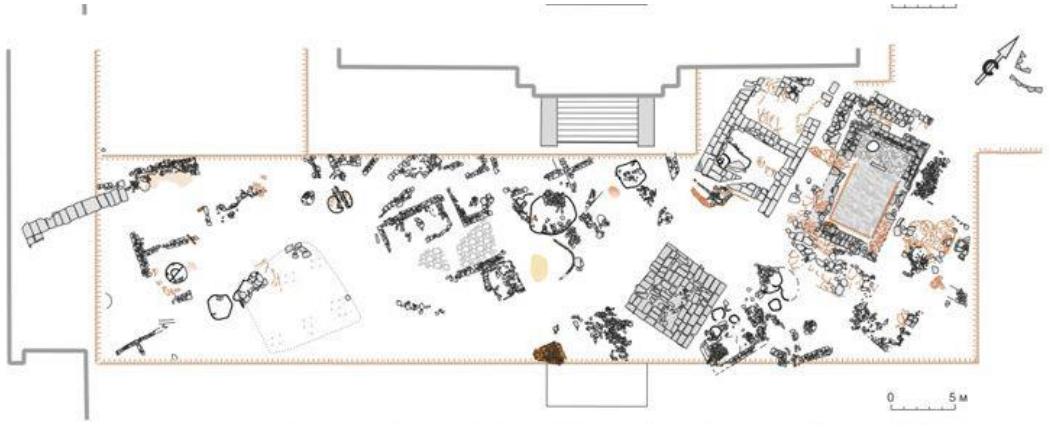
Kat. No: 27

Apollonia Pontica, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

[104] Ustinova, Y., (2009): s. 246-247.

Antik kentin büyük bir bölümünün ve tapınağın St. Kirik Yarımadası'nda olduğunu bilmekteyiz.[105] Günümüze kadar yapılan kazılarda St. Kirik Yarımadası'nda iki adet tapınak ve anıtsal bir sunak bulunmuştur. Yan yana olan tapınaklar birincisi Arkaik, ikincisi ise Helenistik Döneme tarihlenirler. Arkaik tapınağın hemen önünde anıtsal bir sunak bulunur. M.Ö. 6.-3. y.y.'a tarihlenen bu tapınak 11.75 x 6.8 m. boyutlarındadır. İon düzeninde olan tapınak, ön cephede iki sütunu bulunan küçük bir tapınaktır. Hemen önündeki sunak ise 5.8 x 5.8 m. boyutunda, kare plana sahiptir. Tam olarak bu tapınağın solunda yer alan Helenistik Tapınak ise Arkaik Tapınak ile hemen hemen aynı boyutlardadır.[106] Bu iki tapınaktan sonra Roma İmparatorluk Dönemi'nde yeni bir tapınağın mı yapıldığı yoksa burada tapınımın devam mı ettiği bilinmemektedir.

Sikkelerdeki tapınak betimi ile günümüzde temellerine ulaşılan tapınaklar arasında oldukça büyük farklar vardır. En önemlisi sikkelerde betimlenmiş tapınak, kazısı yapılan tapınaktan farklı olarak tetrastyle planlıdır. Ayrıca kazısı yapılan bu tapınakların hangi kültlere ait olduğu da bilinmemektedir. Ancak Apollonia Pontica, Roma'da bu yapıyı tasvir etmiş olsa bile sikke kalıpçısına bağlı olarak tapınağı gerçeğinden farklı olarak yansıtmış olduğunu söyleyebiliriz.

Apollonia Pontica, St. Kirik Kazı Planı

Plan 6

[105] Damyanov, M., (2012): s. 1.
[106] Panayotova, K., Damyanov, M., Stoyanova D., Bogdanova T., (2010): s. 1-4.

Apollonia Pontica, Arkaik Tapınak

Resim 17

3.4.2.4. Coela (Kat. No: 56)

Coela antik kentinde tapınak betimi sadece İmparator Gallienus Dönemi'nde (M.S. 253-268) basılmıştır. Suriye tipi alınlığı bulunan tapınak, korinth düzenindedir. Tapınağın içerisinde, sağ elinde Nike tutan kült heykeli bulunmaktadır. Kült heykelinin hangi tanrı/tanrıça'ya ait olduğu belirlenememiştir. Günümüze kadar kentte hiçbir kazı çalışmasının yapılmamasından dolayı kentin yapıları hakkında elimizde bir bilgi yoktur.

Coela, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikke Çizimi

Çizim 5

Coela Sikkesi

Kat. No: 56

3.4.2.5. Deultum (Kat. No: 57, 59-65)

Deultum antik kentinde, tetrastyle planlı tapınak betimli sikkeler İmparator Severus Aleksander ile eşi Julia Mamaea Dönemi'nde (M.S. 222-235) basılmaya başlanmıştır. Daha sonraları Gordianus III ve eşi Tranquillina (M.S. 238-244) Dönemi'nde basılan bu sikkeler toplam 8 farklı tiptedir. Tapınakların içerisinde Tykhe, Apollon ve Asklepios kült heykelleri bulunur. Severus Aleksander dönemindeki tapınak betimi **(Kat. No: 57)** korinth düzeninde tasvir edilmiştir. Gordianus III dönemindeki sikke tiplerinde ise tapınağın ion düzeninde olduğu görülmektedir. Gordianus III döneminde iki tip sikkede **(Kat. No: 60, 62)** tapınak perspektifi ustaca sikkeye aktarılmıştır. Bu sikkelerde tapınak içerisinde Tykhe ve Apollon kült heykelleri görülmektedir. Bir diğer sikke tipinde ise **(Kat. No: 65)** büyük bir arı kovanın altında çok küçük bir tapınak betimlenmiştir. İçerisinde kült heykeli olmayan bu tapınağın detayları net bir şekilde görülememektedir. Günümüzde Deultum'daki tapınaklar ayakta olmasa da yapılan kazılar sonucunda kalıntılarına ulaşılmıştır. Deultum şehri kurulduktan 10 yıl kadar kısa sürede tapınakların da inşa edildiğini bilmekteyiz. Bu tapınaklardan bir tanesi de Asklepios Tapınağı'dır. Yapılan kazılarda Asklepios'a ait heykel kolu ve yılan başı gibi parçalara ulaşılmıştır. Tapınaktaki kült heykeli, muhtemelen imparatorun kenti ziyaret etmesini sağlamak amacıyla dikilmiştir. Tapınağın sütun başlıklarının altın ile kaplı olması onun süslü mimarisinin ve ihtişamının sadece bir parçasını göstermektedir. Gordianus III ve Tranquillina Dönemi'ndeki tapınak betimi **(Kat. No: 64)** muhtemelen kazı sonuçlarından bilinen Asklepios Tapınağı'nı tasvir etmektedir. Tapınak etrafında yapılan kazılarda 5 adet yazıt bulunmuştur. Onların üzerindeki yazıların resmî yazılar olduğu anlaşılmaktadır. Bunların üç tanesi Philippus I (M.S. 244-249) adına yazılmış, iki tanesi de onun eşi Marcia Otacilia Severa adına yazılmıştır. Söz konusu yazıtlarda İmparatoriçe "Ordugâhın anası" *mater castrorum* olarak tanımlanmaktadır. III. yüzyılın ortalarına doğru Deultum

Gotların istilâları neticesinde harabeye çevrilmiş ve aynı zamanda İmparator kültünün de bulunduğu bu tapınaklar yıkılmıştır.[107]

Kat No: 57

Kat No: 59

Kat No: 60

Kat No: 61

Kat No: 62

Kat No: 63

Kat No: 64

Kat No: 65

Deultum, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

[107] Kostova K., (2013): s. 62-64.

3.4.2.6. Hadrianopolis (Kat. No: 70, 72-80)

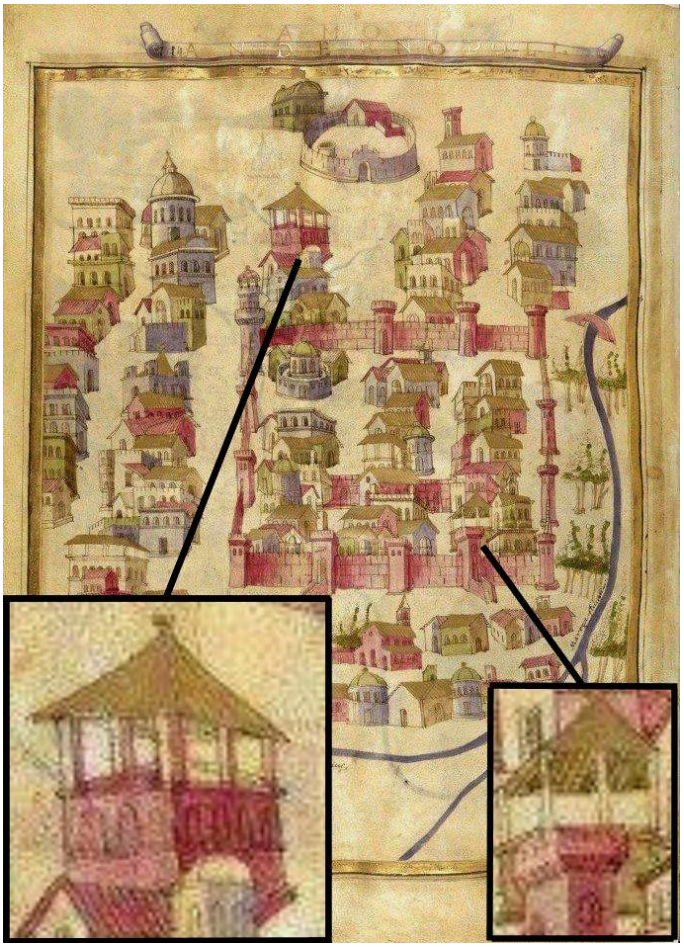
Hadrianopolis antik kentinde tetrastyle planlı tapınak betimli sikkeler İmparator Marcus Aurelius (M.S. 161-180) döneminden itibaren basılmaya başlanmıştır. Daha sonra Septimius Severus (M.S. 193-211), Caracalla (M.S. 212-217), Geta (M.S. 209-211) ve Gordianus III (M.S. 238-244) dönemlerinde basılmıştır. Toplam 10 farklı tipte basılan sikkelerin 3 tanesi mezar anıtını andıran yüksek podyumlu tapınak betimli sikke tipleridir **(Kat. No: 73-75)**. Bu 3 sikke tipi de korinth düzeninde betimlenmiştir. Caracalla ve Geta dönemlerinde basımı yapılan sikke tiplerinde, tapınak içerisinde sağa dönük Artemis kült heykeli görülür. Her iki yanında da defne ağacı bulunan bu yapı hakkında arkeolojik veri olarak herhangi bir bilgi yoktur. Fakat Roma İmparatorluğu'nun M.S. 2. yüzyılını gösteren bir harita derlemesi olan *Claudii Ptolemaei Geographiae* adlı eserde Hadrianopolis kentine ait bir gravür bulunur **(Resim 18)**.[108] Gravürde, sikkedeki tapınağın mimarisi ile benzerliği göze çarpan iki tane yapı yer almaktadır. Bu iki yapı da yüksek podyumlu ve ön cephesinden bakıldığında iki sütunlu ve üç sütunlu olarak resmedilmiştir. Bu iki yapının sikkedeki betim ile görsel benzerliği bize aynı yapılar olabileceğini düşündürmektedir. Ancak elimizde bu verilerin dışında bir bilgi yoktur.

Kat. No: 73 Kat. No: 74 Kat. No: 75

Hadrianopolis, Yüksek Podyumlu Tapınak Betimli Sikkeler

[108] Ptolemaios: s. 134.

Hadrianopolis Kenti Gravürü

Resim 18

Diğer 7 sikke tipi ise; ön cepheden betimlenen tetrastyle planlı tapınaklardır. Bu tapınakların içerisinde farklı tanrı/tanrıçalara ait kült heykelleri bulunmaktadır. Bu heykeller Artemis, Athena, Apollon, Tykhe ve Zeus'a aittir. Bunların dışında Nikola Moushmov'un *Ancient Coins of the Balkan Peninsula* adlı eserinde 2762 ve 2763 numaralı kataloğunda tetrasyle planlı tapınak içerisinde Demeter kült heykeli ve tetrasyle planlı tapınak betimlenen bir Homonia sikkesi olduğundan bahseder. Fakat bu sikkelerin görsellerine ulaşılamadığından tezde yer verilmemiştir. Bir sikke tipi hariç diğer sikke tiplerinde tapınak ion düzeninde gösterilmiştir. Sadece Gordianus III dönemine ait bir sikke tipinde **(Kat. No: 80)** tapınak korinth düzeninde betimlenmiştir.

Sikke betimlerinde tapınakların kaideleri; 1, 2 ve 4 basamaklı olarak tasvir edilmiştir. Tapınakların alınlığında, sikke tiplerine göre kalkan motifi, mızrak ile kalkan ve kartal motifi görülür, bazen ise alınlıkta motif görülmez. Günümüzde bu tapınaklara ait herhangi bir kalıntıya rastlanılmamıştır. Devam eden araştırma ve kurtarma kazılarının, ileride bizi bu konuda aydınlatacağını umut etmekteyim.

Kat. No: 70

Kat. No: 72

Kat. No: 76

Kat. No: 77

Kat. No: 78

Kat. No: 79

Kat. No: 80

Hadrianopolis, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

3.4.2.7. Pautalia (Ulpia Pautalia) (Kat. No: 84-88, 90, 92-95)

Pautalia kentinde tetrastyle planlı tapınak betimli sikkelerin 10 farklı tipte olduğu belirlenmiştir. Bu sikke tipleri İmparator Marcus Aurelius döneminde basılmaya başlanmıştır. Daha sonra Lucius Verus, Commodus, Septimius Severus, Julia Domna ve Caracalla dönemlerinde basılmaya devam etmiştir. Tapınak içerisinde Asklepios, Hygeia ve Apollon kült heykelleri görülmektedir. Apollon Kült heykeli sadece Caracalla döneminde basılan bir sikke tipinde **(Kat. No: 93)** görülmektedir. Bir sikke tipinde **(Kat. No: 88)** ise tapınağın içerisinde kült heykeli yerine üzerinde yılan bulunan sunak yer alır. Diğer sikke tiplerinde Asklepios ya da Asklepios ile Hygeia kült heykelleri görülür. Ayrıca bazı sikkelerde **(Kat. No:92,95)** tapınağın önünde sunak da betimlenmiştir. Tapınaklar genellikle korinth düzeninde tasvir edilmiştir. Sadece Septimius Severus dönemindeki sikkelerde **(Kat. No: 88, 90)** tapınak ion düzenindedir. Alınlıkta ise kalkan, yılan ve kartal motifleri görülür.

Günümüzde Köstendil, Ahmet Paşa Caminin bulunduğu yerde yapılan kazılarda M.S. 1-2. y.y.'a tarihlenen Asklepios Tapınağına ait kalıntılar ele geçirilmiştir.[109] Ancak tapınağın planı hakkında bir bilgi yoktur. Asklepios Tapınağı sikkelerde distyle planlı olarak da betimlenmiştir. 7 tipte **(Kat. No: 84-87, 92, 94, 95)** tetrastyle planlı betimi bulunan Asklepios Tapınağı'nın, distyle planlı olması da bir ihtimaldir. Bu durum, tapınağın planı hakkında sikkeden yola çıkılarak bir öneri yapılmasını önlemektedir. Ayrıca bu tasvirler sikke kalıpçısının becerisine bağlı olabileceğinden tapınağı aynı dönemde farklı planda betimlemiş olabileceği de bir ihtimaldir.

[109] Nedelcheva, A., (2011): s. 81-82.

Kat. No: 84

Kat. No: 85

Kat. No: 86

Kat. No: 87

Kat. No: 88

Kat. No: 90

Kat. No: 92

Kat. No: 93

Kat. No: 94

Kat. No: 95

Pautalia, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

3.4.2.8. Philippopolis (Kat. No: 116-125)

Philippopolis kentinde Tetrastyle planlı tapınak betimli sikkelerin 10 farklı tipte basıldığı belirlenmiştir. Bu sikke tipleri İmparator Commodus döneminde (M.S. 180-192) basılmaya başlanmıştır. Daha sonra İmparator Septimius Severus (M.S. 193-211), Caracalla (M.S. 212-217) ve Geta (M.S. 209-214) dönemlerinde basılmaya devam etmiştir.

Bu sikkelerde tapınak içerisinde Asklepios, Apollon ve Dionysos kült heykelleri görülmektedir. Philippopolis tetrastyle planlı tapınak betimleri iki şekilde sikkeye yansımıştır; **Kat. No: 116, 117, 121, 122, 123**'deki sikke tiplerinde; tapınaklar ağaçlar ile çevrili bir kaya üzerinde tasvir edilmiştir. Tapınakların detayları sikke üzerindeki betimlerin küçük boyutlu olduğu için tanımlanamamaktadır. **Kat. No: 118-120, 124, 125**'teki sikke tiplerinde ise tapınaklar sadece ön cepheden betimlenmiştir. Ön cepheden betimlenen tapınaklar korinth düzenindedir. Alınlıklarında kalkan ve mızrak motifi yer alır.

Günümüzde, Thrakia'da bulunan kentler arasında en çok yayını yapılan antik kent Philippopolis'dir. Kentle ilgili yapılan araştırmalarda toplam 6 tapınak olduğu düşünülmektedir. Ancak günümüzde 3 tapınağın kazısı yapılmış ve bize arkeolojik bilgiler sunmaktadır. Bu tapınaklar hakkında bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Tapınaklardan birincisi imparator kültüne ait olan tapınaktır. Kentin agorasında yapılan kazılarda tapınağın bazı kalıntılarına ulaşılmıştır. Bu tapınağın uzunluğu 13.20 m. olup genişliği 6 metredir. Duvarları Opus Quadratum şeklinde olup demirlerle sağlamlaştırılmış mermer bloklardan yapılmıştır. Doğu-Batı istikametinde olan tapınağın yakınında bir altara da rastlanılmıştır. Tapınak Hadrianus (M.S. 117-138) döneminde inşa edildiği düşünülmektedir.[110] Ancak tapınak inşa edilmeden önce de kentte imparator kültünün olduğu bilinmektedir.[111] Bu tapınağı tasvir eden sikkeler "Neokoros Sikkeleri (Nonostyle/ Oktostyle/ Heksastyle/Tetrastyle)" başlığı altında ayrıca değerlendirilmiştir.

[110] Topalilov, İ., (2012): s. 143-144.
[111] Ivanov, R. T., (2012): s. 267-268.

Bilinen ikinci tapınak ise Asklepios Tapınağı'dır. Kentin doğu kapısında yani şehir merkezine yakın bir yerde, Marcus Aurelius (M.S. 161-180) Dönemi'ne tarihlenen Asklepios Tapınağı'na ait bir friz parçası bulunmuştur. Bu Asklepios Tapınağı daha sonraları İmparator ailesi, Commodus ve Bruttia Crispina'nın Kültüyle bağlantılı hale gelmiştir.[112] Tapınak hakkında mimari bilgi bulunmamaktadır. kat. no: 119'daki sikke betimi bu tapınağı tasvir etmektedir. Sikkede tetrastyle planlı olarak öne cepheden tasvir edilen tapınağın içerisinde Asklepios heykeli bulunur ve korinth düzenindedir. Alınlığında ise kalkan ve mızrak kabartması görülmektedir.

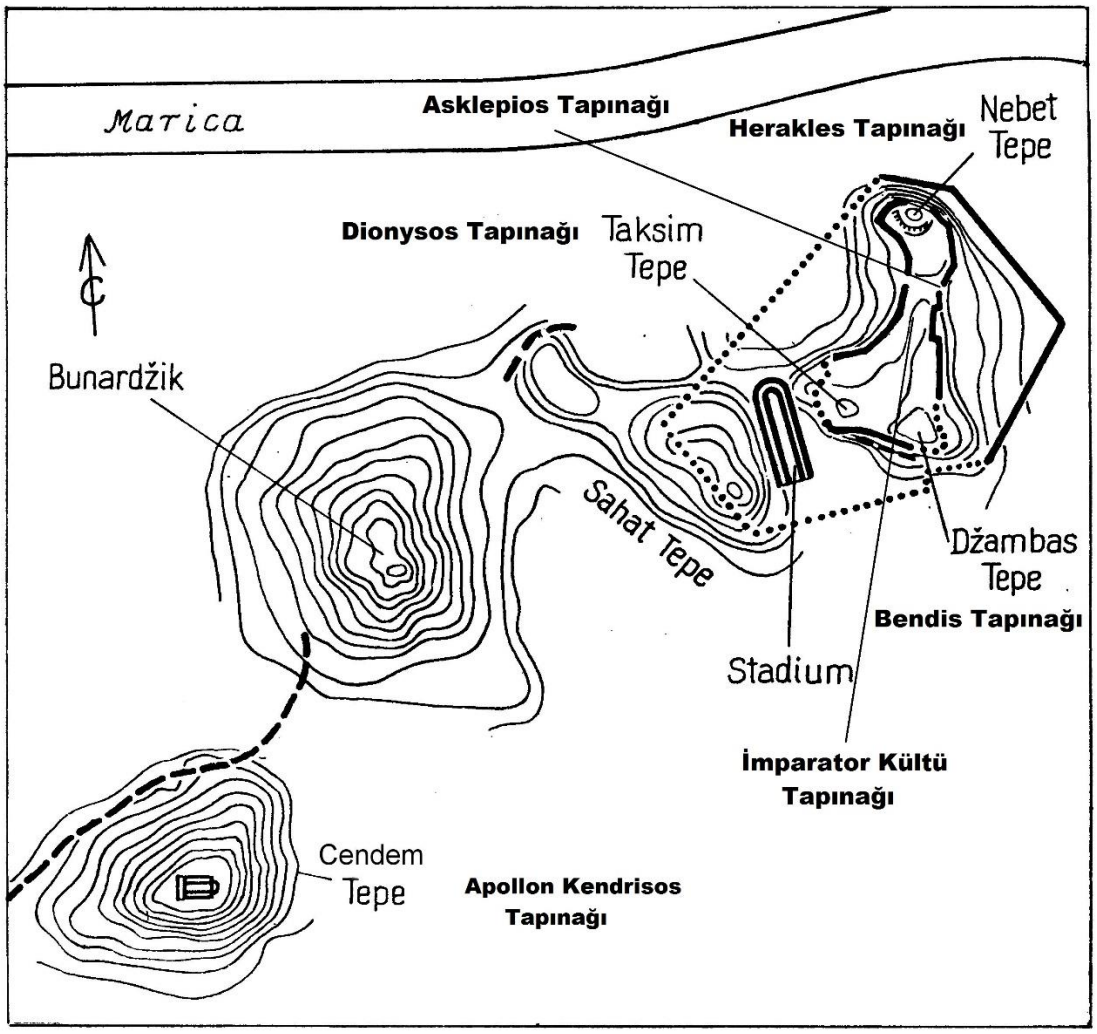
Üçüncü tapınak ise günümüzde Cendemtepe üzerinde yer alan Apollon Kendrisos Tapınağı'dır. Apollon Kendrisos Tapınağı'nın çevreye hâkim olan Cendemtepe üzerinde yer aldığı bilgisi kesindir.[113] 4. yüzyıla kadar varlığını korumuş olan tapınak, imparatorluğun duraklama dönemine tekabül eden bu yüzyılda ise yıktırılarak yerine Kilise kompleksi yapılmıştır.[114] **Kat. no: 116, 118, 124 ve 125**'deki sikke tiplerinde tasvir edilen tapınak, hem bir tepede hem de sadece sade bir tapınak olarak betimlenmiştir. Sikkelerden içerisindeki kült heykelleri anlaşılamayan **Kat. No: 121, 122 ve 123**'deki tapınakların da ağaçlar ile çevrili bir tepe üzerinde tasvir edilmesinden dolayı Apollon Kendrisos Tapınağı olması muhtemeldir.

Bu tapınakların dışında Philippopolis'te yer aldığı düşünülen diğer 3 tapınağın nerede yer aldıkları ise aşağıda belirtilmiştir:

Bendis Kültüne ait Tapınak günümüzde Dzambas Tepe'de, Dionysos Tapınağı'nın Taksim Tepe'de ve Herakles Tapınağı'nın Nebettepe'de yer aldığı tahmin edilmektedir.[115]

[112] Topalilov, İ., (2012): s.145.
[113] Topalilov, İ., (2012): s.146-147; Burrell, B., (2004): s. 1.
[114] Ivanov, R. T., (2006): s. 28.
[115] Ivanov, R. T., (2012): s. 297; Gilles, K. J., Weisser B., (2006): s. 129; Topalilov, İ., (2012): s. 212.

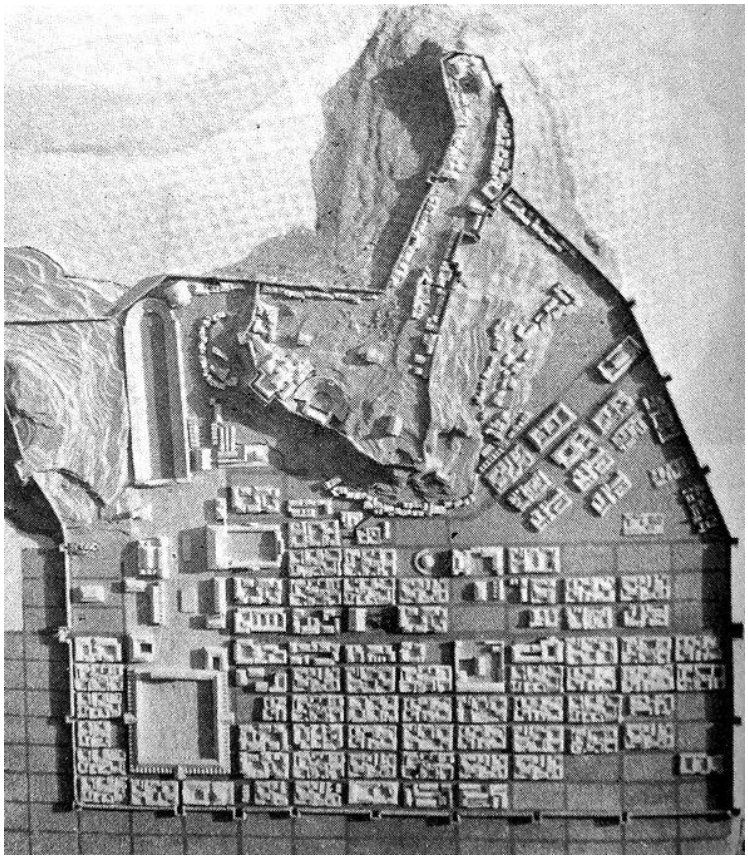
Tapınakların hiçbiri ayakta olmadığından sikkedeki betimler ile mimarilerinin görsel açıdan karşılaştırılması yapılamamaktadır. Fakat bu sikke betimleri ile kazılardan elde edilen bilgilerin birbiriyle örtüştüğü görülmüştür. Kompleks yapılar başlığı altında bu sikkeler ile diğer Philippopolis sikkeleri görsel olarak daha detaylı olarak karşılaştırılmıştır.[116]

Philippopolis Kenti Planı

Plan 7

[116] Bkz., s. 173-175

Philippopolis Kent Maketi

Resim 19

Plovdiv Günümüz Fotoğrafı

Resim 20

Kat. No: 116

Kat. No: 117

Kat. No: 118

Kat. No: 119

Kat. No: 120

Kat. No: 121

Kat. No: 122

Kat. No: 123

Kat. No: 124

Kat. No: 125

Philippopolis, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

3.4.2.9. Serdica (Ulpia Serdica) (Kat. No: 141, 142, 144-147)

Serdica antik kentinde tetrastyle planlı tapınak betimli sikkelerin 6 tipte basıldığı belirlenmiştir. Bu sikke tipleri İmparator Septimius Severus'un eşi Julia Domna (M.S. 193-217) tarafından basılmaya başlanmıştır. Daha sonra Caracalla, Geta ve Gallienus döneminde de basılmaya devam etmiştir. Bu sikkelerde tapınak içerisinde Asklepios ve Serapis kült heykelleri görülmektedir. Bu çalışmada yer verilen 6 sikke tipinden 5 tanesinde Asklepios kült heykeli betimlenmiştir. Asklepios Tapınağı betimlenen bu sikkelerin ön yüzlerinde farklı imparatorların olması sebebiyle 5 farklı tipe ayrılmıştır. Bu 5 tipin haricindeki 1 tipte **(Kat. No: 146)** ise Serapis kült heykelinin betimlendiği görülmüştür. Sikke tiplerinin hepsinde tapınak ön cepheden sikkeye yansımıştır. Tapınaklar korinth düzenindedir. Betimlerde tapınakların alınlıklarında yılan ve kalkan motifleri görülür. Sadece bir sikke tipinde alınlıkta herhangi bir motif görülmez.

Tetrastyle Planlı Tapınak betimlerinde görülen Asklepios ve Serapis kült heykelleri, kentte Asklepios ve Serapis Tapınakları'nın var olduğunun önemli bir kanıtıdır. Sofya Balkan Oteli'ndeki kazıların sonucunda kentte Serapis tapınağına ait olduğu düşünülen arşitrav parçaları **(Resim 21)** bulunmuştur. Bu arşitrav parçaları sikke tipindeki **(Kat. No: 146)** gibi tapınağın korinth düzeninde olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu buluntuların yakınında bir sunak da belirlenmiştir.[117] Serapis Tapınağı'na ait en önemli bulgular bunlardır.

Bir diğer tapınak olan Asklepios Tapınağı hakkında ise önemli bir detaya ulaşılmıştır. Yapılan kazılar sonucu tapınağın arşitrav gibi bazı mimari öğelerine ulaşıldığı ve bu buluntular ışığında Asklepios Tapınağı'nın tholos planlı bir tapınak olduğu ortaya çıkmıştır.[118] Yani sikkelere hem tetrastyle planlı hem de tholos planlı olarak yansıyan tapınağın, gerçekte tholos planlı bir tapınak olduğu kanıtlanmıştır. Bu bilgi bize aynı zamanda sikkedeki tapınak betimlerinin, gerçekte var olan tapınak mimarisi ile farklı planlarda olabileceğini göstermektedir. Asklepios Tapınağı ve tholos planlı sikke betimi **(Kat. No: 143)**, "Tholos Planlı Tapınaklar" bölümünde

[117] Bobcev S., (1964): s. 45-50.
[118] Bobcev S., Ivanov, T., (1989): s. 49-50.

detaylı olarak incelenmiştir.[119] Bu bilgilerin dışında Serdica'da Asklepios kültünün olduğu epigrafik olarak da bilinmektedir.[120]

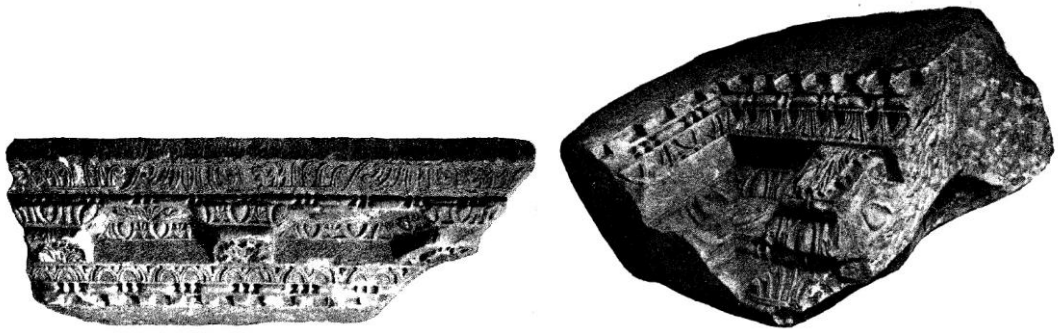
Sikkelerde yer alan Asklepios ve Serapis Tapınakları haricinde, Serdica'nın kuzeyinde, Zeus Tapınağı'na ait olduğu düşünülen kalıntılar da ele geçirilmiştir.[121]

Serdica Kenti

Plan 8

[119] Bkz., s. 163-164.
[120] Koustantinos, M., (2013): s. 50.
[121] Ivanov, R. T., (2006): s. 11.

Serdica, Serapis Tapınağı, Arşitrav Parçaları

Resim 21

Kat. No: 141 Kat. No: 142 Kat. No: 144

Kat. No: 145 Kat. No: 146 Kat. No: 147

Serdica, Tetrastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

3.4.3. Heksastyle Planlı Tapınaklar

Heksastyle, tapınakların ön cephesinde altı sütun bulunan tapınak planıdır. Sikkelerin hepsinde tapınak betimlerinin içerisinde tanrı/tanrıça kült heykelleri yer alır. Tapınaklar ion ve korinth düzeninde betimlenmiştir. Thrakia Bölgesi'nde, Anchialos **(Kat. No: 19)**, Deultum **(Kat. No: 58)** ve Maroneia **(Kat. No: 82, 83)** kentlerinde basılmışlardır. Toplam 4 sikke tipinde görülen bu tapınak planının ikisi Maroneia kentine aittir.

3.4.3.1. Anchialos (Ulpia Anchialos) (Kat. No: 19)

Anchialos kenti sikkelerinde heksastyle planlı tapınak betimi Maximinus Thraks Dönemi'nde (M.S. 235-238) basılmıştır. İçerisinde Apollon Kült Heykeli tasvir edilen tapınak, ion düzenindedir. Alınlığında kalkan motifi görülür. Anchialos kentinde tetrastyle planlı tapınak betimi de görülür. Fakat günümüzde tapınak hakkında arkeolojik veri olarak bir bilgi olmadığından iki farklı tapınak mı yoksa aynı tapınağın farklı betimi mi olduğu bilinmemektedir.

Kat. No: 19

Anchialos (Ulpia Anchialos), Heksastyle Planlı Tapınak Betimli Sikke

3.4.3.2. Deultum (Kat. No: 58)

Deultum kentinde heksastyle planlı tapınak betimi İmparator Severus Aleksander Dönemi'nde (M.S. 222-235) basılmıştır. Deultum sikkelerinde de Anchialos kenti sikkelerindeki gibi aynı durum ile karşı karşıyayız, tetrastyle planlı tapınak betimi olduğu gibi heksastyle planlı tapınak betimi de vardır. İki farklı tapınak mı yoksa aynı tapınağın farklı betimi mi olduğu bilinmemektedir. İmparator Severus Aleksander Dönemi'nde sikkelerde hem tetrastyle hem de heksastyle planında betimlenen tapınağın, içerisinde büyük ihtimalle Apollon ya da Herakles kült heykeli bulunmaktadır. Severus Aleksander Dönemi'ndeki iki planda da tapınak korinth düzenindedir. Alınlıklarında kalkan motifi görülür. Deultum kentinde devam eden kazılarda henüz bir Apollon veya Herakles Tapınağı'na ulaşılamamıştır. Ancak kazılarda, tetrastyle planlı tapınaklar bölümünde bahsetmiş olduğumuz[122] Asklepios Tapınağı'nın arkeolojik veri olarak kentte belirlendiğini bilmekteyiz. [123]

Kat. No: 58

Deultum, Heksastyle Planlı Tapınak Betimli Sikke

[122] Bkz., s. 156-158.
[123] Kostova K., (2013):s. 58-67.

3.4.3.3. Maroneia (Kat. No: 82, 83)

Maroneia'da Caracalla (M.S. 212-217) ve Trebanianus Gallus (M.S. 251-253) dönemlerinde tapınak betimli sikkeler basılmıştır. Bu iki sikke tipi de heksastyle planlı ve korinth düzenindedir. Tapınakların içerisinde Dionysos kült heykeli vardır. Birbiri ile farklı dönemlerde de basılsalar aynı tipte betimlenen bu sikkeler, bize Maroneia'da bir Dionysos Tapınağı'nın olduğunu kanıtlarlar.

Maroneia'da yapılan kazılar sonucunda M.Ö. 4.-2. yüzyıllarına ait Dionysos Tapınağı'nın kalıntılarına ulaşılmıştır. İki bölümden oluşan tapınak ana bina, kuzey ve batısında ona bitişik ek küçük mekânlardan oluşmaktadır **(Plan 10)**. Güney doğu kuzey batı yönünde olan tapınağın 20.80 m. uzunluğunda ve 8.60 m. genişliğe sahip olduğu bilinmektedir. Ayrıca 5.55 x 8.60 m. ebatlarında doğudan girilen geniş bir girişi bulunmaktadır. Cella'da ocak veya heykelin kaidesi olduğu düşünülen bir bölüm görülmektedir. Cella'nın ebatları 15.25 x 8.60 m.'dir. Tapınağın, Dionysos Tapınağı olarak yorumlanmasının sebebi antrede bulunan kil Dionysos maskı gösterilmiştir.[124]

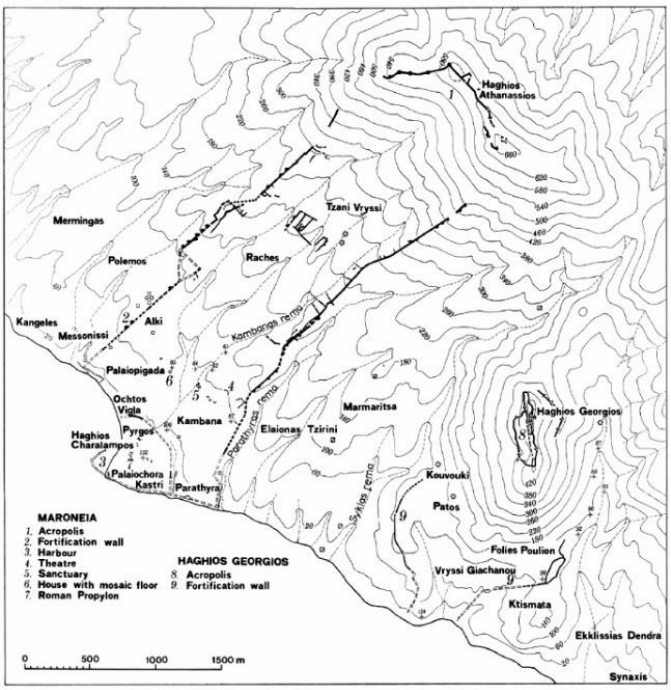
M.S. 3. y.y.'a ait Maroneia sikkelerindeki heksastyle planlı tapınak betimleri ile kazılar sonucunda ulaşılan Dionysos Tapınağı'nın arasında uzun bir zaman farkı bulunmaktadır. Buna göre tapınak, Roma Dönemi'nde de tapınım görmüş olabilir ya da Roma Dönemi'nde farklı bir tapınak inşa edilmiş olabilir. Ancak yapılan kazıların yayınlarında Roma Dönemi Tapınağı hakkında bir bilgi yer almamaktadır.

Kat. No: 82 Kat. No: 83

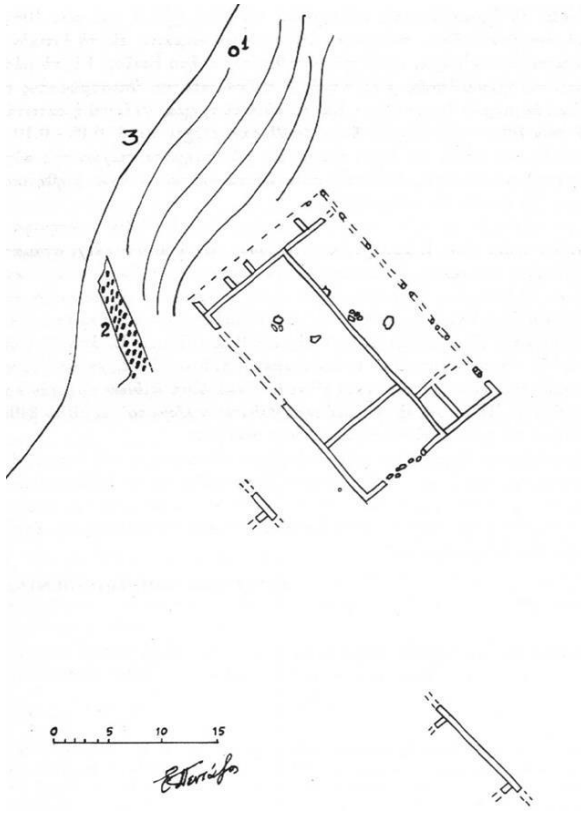
Maroneia, Heksastyle Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

[124] Emin, B., (2014): s. 56-59.

Maroneia Kenti Planı

Plan 9

Maroneia, Dionysos Tapınağı

Plan 10

3.4.4. Tholos Planlı Tapınaklar

Antik kaynaklarda Tholos, Skias, Monopteros ve Rotonda olarak bahsedilen bu planın yapımı hakkında Vitruvius[125] bize detaylı bilgi aktarır. Anlatımına göre dairesel planlı tapınaklar iki tipe ayrılmaktadır. Bunlardan ilki Monopteros olup, cellasız yapılmaktadır. İkincisi ise Peripteros'tur ve sütun bileziğinin içinde dairesel planlı bir cella yer almaktadır.[126]

Thrakia kenti sikkelerinde, tholos planlı tapınak betimleri Serdica ve Topiros'da basılmıştır. Serdica sikkelerinde 1, Topiros sikkelerinde ise 2 tip tholos planlı tapınak betimi bulunur.

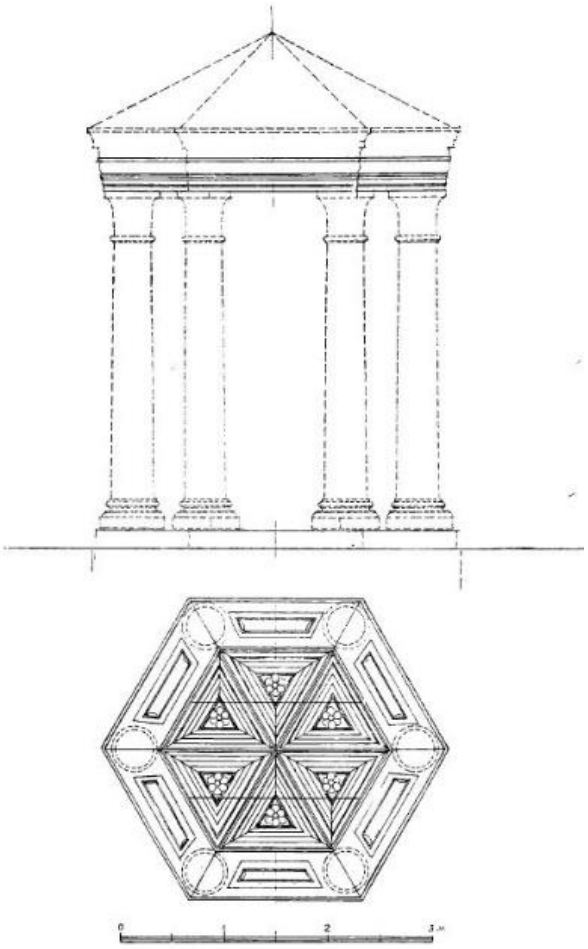
3.4.4.1. Serdica (Ulpia Serdica) (Kat. No: 143)

Serdica kentine ait sikke betiminde tholos planlı tapınak Caracalla Dönemi'nde (M.S. 212-217) basılmıştır. Korinth düzenindeki bu tapınak içerisinde tanrı Asklepios ve Apollon Latros heykelleri bulunur. Tapınak yüksek bir podyum üzerinde tasvir edilmiştir. Her iki yanında defne ağacı bulunur.

Serdica' da yapılan kazılar sonucu, günümüze sadece temelleri ulaşan tholos planlı bir yapı tespit edilmiştir. Sikkedeki yapı olduğunu düşündüğüm bu yapı, altı sütunlu ve yüksek podyumlu'dur. Bu yapının detaylı çizimleri **(Çizim 6)** aşağıda sikke ile karşılaştırmalı olarak mevcuttur. Kazı raporlarında yapının altıgen monopteros plan ve korinth düzeninde olduğu yazmaktadır.[127]Ayrıca kazılarda tholos planlı tapınağa ait arşitrav parçaları da bulunmuştur **(Resim 21)**. Bu arşitrav parçalarının bu tapınağa ait olduğu bilinmektedir.[128] Sikkede betimlenen tholos planlı Asklepios Tapınağı'nın, kazılarda belirlenen bu tapınak olduğunu söyleyebiliriz. Sikkelerde hem tetrastyle **(Kat. No: 141, 142)** hem de tholos planlı olarak görülen Asklepios Tapınağı'nın, kazılar sonucunda belirlenen bu tapınak **(Çizim 6)** ile tholos planlı olduğu kesinleşmiştir.

---

[125] Vitrivius: 4.8.
[126] Karademir, H., (2009): s. 1.
[127] Bobcev S., (1964): s. 124-132.
[128] Bobcev S., Ivanov, T., (1989): s. 49-50.

Serdica, Tholos Planlı Yapı

Çizim 6

Serdica, Tholos Planlı Tapınak Betimli Sikke

Kat. No: 143

3.4.4.2. Topiros (Kat. No: 148, 149)

Topiros kenti sikkeleri üzerinde 2 tip tholos planlı yapı bulunur. Antoninus Pius (M.S. 138-161) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde basılan bu sikke tiplerinde yapı, konik çatılı resmedilmiş ve içerisinde kült heykeli bulunmamaktadır. Her iki tipte de sütunların yivleri net bir şekilde görülmektedir. Her iki tipte de yapı korinth düzenindedir. Caracalla Dönemi'nde basılan sikkede yapının her iki yanında da atlı süvari heykeli betimlenir. Diğer tipteki sikkede ise yapının yanlarında atlı heykelleri bulunmamaktadır. Yapıların içerisinde kült heykelinin bulunmaması nedeniyle bir tapınak mı yoksa başka bir amaç doğrultusunda kullanılan yapımı olduğunu bilmemekteyiz. Bazı referanslarda tapınak olarak geçen bu yapı hakkında, maalesef yeteri kadar kazı ve araştırma yapılmadığından dolayı elimizde arkeolojik veri olarak bir bilgi bulunmamaktadır.

Kat. No: 148 Kat. No: 149

Topiros, Tholos Planlı Tapınak Betimli Sikkeler

3.4.5. Neokoros Sikkeleri (Nonostyle/Oktostyle/Heksastyle/Tetrastyle)

Neokoros, bir eyalette imparator kültüne ayrılmış tapınak inşa ettiren şehre verilen bir unvandır. Neokoros kelime anlamı olarak "Tapınak muhafızı/bakıcısı" anlamındadır.[129] Thrakia Eyaletinde, neokoros ünvanına sahip Perinthos/Herakleia ve

[129] Burrell, B., (2004): s. 1.

Philippopolis kentleri, sikkelerini basarken neokoros ünvanından büyük bir onur duyarak herkese duyurmak istemiş ve bundan dolayı tapınakların etrafını çevreleyen veya tapınak betimlerinin altına "ΝΕΩΚΟΡΩΝ–ΝΕΩΚΟΡΩV-ΝΕΩΚΟΡΩ" lejantlarını kullanmışlardır. Bu tip sikkelerdeki tapınak betimleri genellikle heksastyle, oktostyle ve nonostyle planlıdırlar. Tapınak betimli neokoros sikkeleri sembolik olmalıydılar, bizi bu düşünceye iten sebeplerden birisi, Perinthos/Herakleia ve Philippopolis'deki yapılan kazılarda heksastyle, oktostyle ve nonostyle planlı bir tapınak kalıntısının bulunmamasıdır. Kentler, neokoros ünvanını bir övünç kaynağı olarak sikkelerinde gösterirken, tapınaklarını da büyük ve abartılı olarak betimlemiş olabilirler.

3.4.5.1. Philippopolis(Kat. No: 126-134)

Philippopolis'deki neokoros sikkelerinde tapınaklar oktostyle planlıdır. İlk olarak İmparator Elagabalus Dönemi'nde basılmaya başlanılan sikke tipleri daha sonra Julia Paula tarafından da bastırılmıştır. Toplam 9 farklı tipte basılan neokoros sikkelerinde tapınaklar korinth düzenindedir. Alınlıklarında mızrak ve kalkan motifi bulunur. Sadece bir sikke tipi **(Kat. No: 129)** dışında, tapınak betimlerinde kült heykeli tasviri bulunmamaktadır.

Kentin agorasında yapılan kazılarda İmparator Kültü Tapınağı'nın bazı mimari kalıntılarına ulaşılmıştır. Kazılar sonucunda tapınağın uzunluğu 13.20 m. genişliği ise 6 m. olduğu saptanmıştır. Ayrıca duvarlarının Opus Quadratum şeklinde olduğu ve demirlerle sağlamlaştırılmış mermer bloklardan yapıldığı da bilinmektedir. Tapınağın yönü ise Doğu-Batı istikametindedir. Kazılarda tapınağın yakınında bir altara da rastlanılmıştır. İmparator Kültü Tapınağı'nın, Hadrianus (M.S. 117-138) döneminde inşa edildiği düşünülmektedir.[130] Bu tapınak yapılmadan önce de kentte imparator kültünün olduğu bilinmektedir.[131]

Bu bilgiler ışığında tapınağın, sikkede betimlenen tapınak gibi büyük ölçülerde ve oktostyle planda olmadığı görülmüştür. Neokoros ünvanı bulunan Philippopolis'in, sikkelerindeki tapınakları abartılı bir biçimde büyük ölçülerde göstermesi olarak yorumlayabiliriz.

[130] Topalilov, İ., (2012): s. 143-144.
[131] Ivanov, R. T., (2012): s. 267-268.

Kat. No: 126

Kat. No: 127

Kat. No: 128

Kat. No: 129

Kat. No: 130

Kat. No: 131

Kat. No: 132

Kat. No: 133

Kat. No: 134

Philippopolis, Neokoros Sikkeleri

3.4.5.2. Perinthos/Herakleia (Kat. No: 100-115)

Perinthos/Herakleia sikkelerindeki tapınak betimlerinin sadece neokoros sikkelerinde görüldüğü tespit edilmiştir. Tapınaklar tetrastyle, nonostyle, heksastyle ve oktostyle planlı olarak betimlenmiştir. İlk defa Septimius Severus döneminde basılan bu tipler, daha sonra Caracalla, Geta, Elagabalus, Severus Aleksander ve Gordianus III dönemlerinde basım görmüştür. Perinthos/Herakleia sikkelerinde 16 farklı tip tespit edilmiştir. Bu tipleri görsel benzerlik açısından 3 ana gruba ayırarak incelemek mümkündür:

1. Grup: Tapınaklar ön cepheden ve 3/4 perspektif olarak basamaklı bir kaide üzerinde tetrastyle, heksastyle ve oktostyle planlı ve tek bir tapınak olarak betimlenmiştir. Septimius Severus, Caracalla, Geta ve Severus Aleksander dönemlerinde bastırılmıştır. Caracalla Dönemi'nde bastırılan bir sikke tipinde (Kat. No: 108) diğer neokoros sikkelerinden farklı olarak tapınak içerisinde kült heykeli tasviri bulunmaktadır. Bu özelliği ile dikkat çeken sikkede imparator ayakta ve tapınağın yanında tasvir edilmiştir **(Kat. No: 100, 101, 103,108, 109, 114)**.

Kat. No: 100

Kat. No: 101

Kat. No: 103

Kat. No: 108

Kat. No: 109

Kat. No: 114

1. Grup, Perinthos, Neokoros Sikkeleri

2. Grup: Karşılıklı iki tapınak 3/4 perspektif olarak sikkede betimlenmiştir. Bu gruptaki sikke tiplerinde tapınaklar tetrastyle, heksastyle, oktostyle ve nonostyle planlı tasvir edilmişlerdir. Tasvirler Septimius Severus, Caracalla, Elagabalus ve Severus Aleksander dönemlerindeki sikkelerde görülmektedir **(Kat. No: 102, 105, 106, 112, 113)**.

Kat. No: 102

Kat. No: 105

Kat. No: 106

Kat. No: 112

Kat. No: 113

2. Grup, Perinthos, Neokoros Sikkeleri

3. Grup: Bu gruptaki sikke tiplerinde tanrıça Tykhe ayakta sola dönük vaziyette betimlenmiştir. Bütün tiplerde sağ elinde tapınak bulunurken bazen ise sol elinde de veya arkasında da tapınak betimlenmiştir. Tapınaklar ön cepheden veya 3/4 perspektif olarak tasvir edilmiştir. Septimius Severus, Caracalla, Geta ve Gordianus III dönemlerinde basılmışlardır **(Kat. No: 104, 107, 110, 111, 115)**.

Kat. No: 104

Kat. No: 107

Kat. No: 110

Kat. No: 111

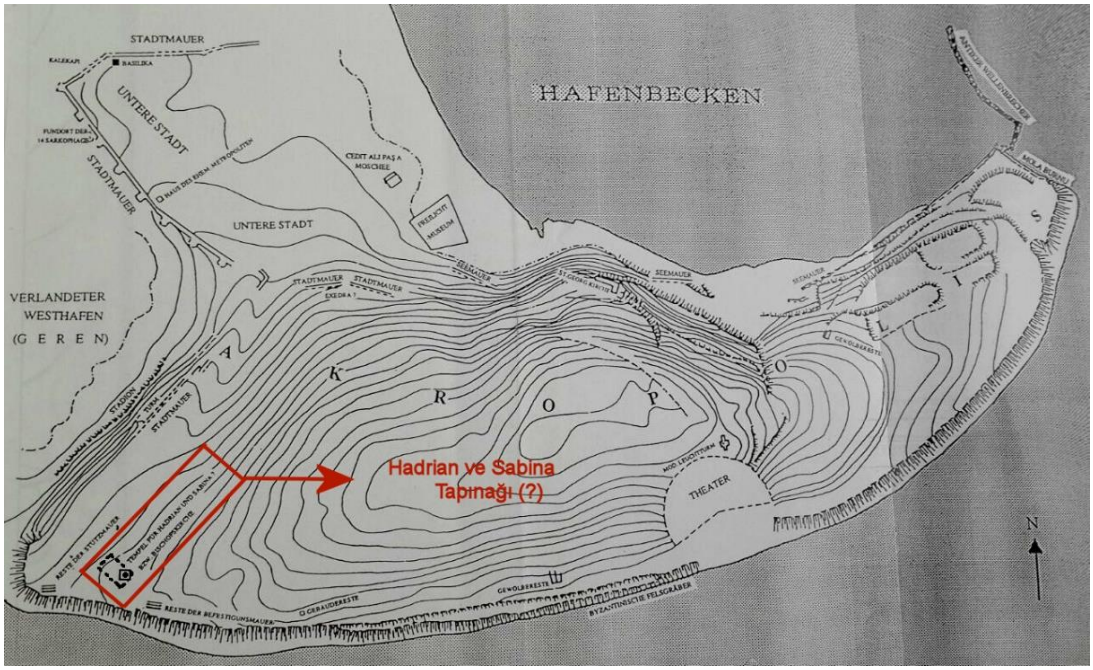

Kat. No: 115

3. Grup, Perinthos, Neokoros Sikkeleri

Yapılan kazılar sonucunda Perinthos/Herakleia'da, Hadrianus-Sabina Tapınağı'na ait olduğu düşünülen ve üzerinde yazıt bulunan, mermer arşitrav parçası bulunmaktadır.[132] Ancak tapınak hakkında bilgimiz şimdilik bununla sınırlıdır. H. Sayar'a göre Hadrianus-Sabina Tapınağı, Perinthos/Herakleia'nın güney batısında Bizans Dönemi'ne ait Klise'nin olduğu olduğu alanda yer almaktadır **(Plan 11)**.[133] Sikkelerdeki betimin bu tapınak olduğunu söyleyebilmemiz için ileride yapılacak çalışma ve kazıları beklememiz gerekmektedir.

[132] Sayar, M. H., (1998): Bauinschriften: 37.
[133] Sayar, M. H., (1998): s. 384

Perinthos/Herakleia Kenti Planı

Plan 11

3.5. KOMPLEKS YAPILAR

Sikkelerde, yerleşimlerin önemli yapıları genellikle tek başlarına betimlenirler. Ancak bazı betimler de vardır ki bütün bir kenti ya da önemli yapıları bir arada göstermeye çalışırlar. Sikke kalıpçısının maharetine göre mimari detaylar sikkede net olarak gözükebilir. Ancak yine de bize yapıların mimarisi hakkında gerçekçi bilgiler veremezler. Fakat şehirlerdeki yapıların varlığını kanıtlar ve diğer mimari betimli sikkeleri görsel olarak desteklerler. Pautalia ve Philippopolis'de bu tip sikkeler belirlenmiştir. 5 farklı tipte basılan bu sikkeler, tezde değerlendirmeye aldığımız bu iki kentteki tapınakları da birada göstermesi açısından oldukça önemlidir.

3.5.1. Pautalia (Ulpia Pautalia) (Kat. No: 96-98)

Pautalia sikkelerinde kompleks yapı betimleri İmparator Septimius Severus (M.S. 193-211) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde basılmıştır. Kompleks yapı betimli sikkelerde 6 farklı yapı görülür. Bu yapıların ortasında, tetrastyle planlı tapınaklarda da gördüğümüz **(Kat. No: 84-87, 92, 94, 95)** bir Asklepios Tapınağı tasvir edilmiştir. Diğer beş yapıya değinmek gerekirse, **Kat. No: 96 ve 98**'de sikkenin sağında, **Kat. No: 97**'de ise sikkenin solunda bulunan ve içerisinde kült heykeli bulunan çatısız ve kemerli bir tapınak tasvir edilmiştir. Diğer yapılar ise sikkelerde önde iki veya dört sütunlu kırma çatılı yapılardır. Yüksek ihtimalle bu yapıların hepsi tapınak betimleridir. Çünkü, **Kat. No: 96**'daki tasvirlerde yapıların 4 tanesinin içerisinde kült heykeli bulunmaktadır. Diğer iki yapı ise muhtemelen çok küçük betimlendiği için içerisinde kült heykeli görülmemektedir. Bu yapıların etrafında ağaçlar ve insan figürleri tasvir edilmiştir.

Distyle ve tetrastyle planlı tapınak sikkelerinde gördüğümüz Hygeia ve Apollon Tapınakları muhtemelen bu sikke tiplerindeki 5 yapıdan ikisini tasvir etmektedir. Ancak hangi tapınağın, sikke betimindeki hangi yapıya ait olduğunu kült heykellerinin anlaşılamamasından dolayı bu sikkelerden anlayamamaktayız. Tetrastyle ve distyle planlı tapınak betimli sikkelerde tespit edilen tapınakların dışındaki diğer 3 yapının başka tapınakları mı betimlediğini bilmemekteyiz. Ancak epigrafik kaynaklardan Pautalia'da Zeus, Aphrodite ve Hera kültünün de olduğunu bilmekteyiz.[134] Bu tanrı/tanrıçalara ait tapınakların olabileceğini ve bu sikke tiplerinde betimlenmiş olabileceğini göz önünde bulundurmamız gerekmektedir.

Kompleks yapı betimli sikkelerdeki 6 yapıdan günümüzde mimari kalıntılarına ulaşılan sadece Asklepios Tapınağı bulunmaktadır.[135] Diğer yapılar hakkında mimari bir veri bulunmamaktadır. Ancak sikke betimlerinden yola çıkarsak Pautalia'da Asklepios Tapınağı dışında Apollon, Aphrodite, Hera, Hygeia ve Zeus Tapınakları'nın da olması muhtemel gözükmektedir.

---

[134] http://www.perseus.tufts.edu/Ulpia Pautalia, (01.03.2015); IGBulg IV: 2213.
[135] Nedelcheva, A., (2011): s. 81-82.; Asklepios Tapınağı hakkında bilgiler için bkz. s. 149-150.

Kat. No: 96

Kat. No: 97

Kat. No: 98

Pautalia, Kompleks Yapı Betimli Sikkeler

3.5.2. Philippopolis(Kat. No: 135, 136)

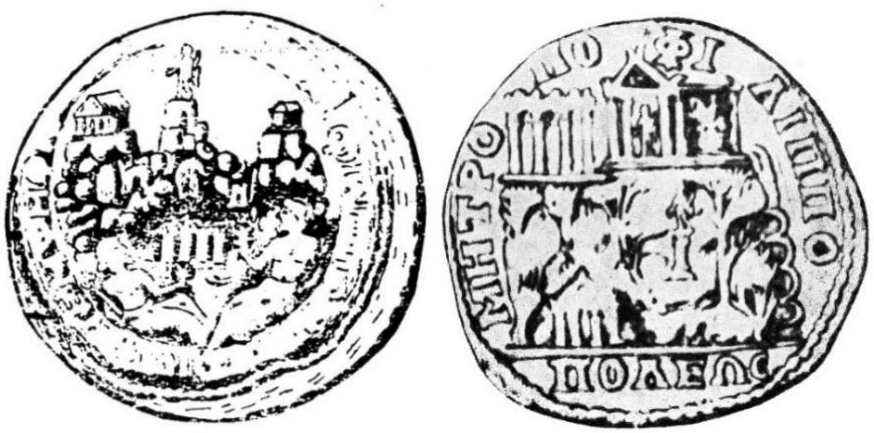
Philippopolis sikkelerinde kompleks yapı betimleri 2 farklı tipde basıldığı tespit edilmiştir. Bu sikkeler İmparator Antoninus Pius ve Caracalla Dönemleri'nde basılmıştır. Philippopolis'e ait diğer sikkelerde görülen tapınak **(Kat. No: 116-125)** ve anıt sütun **(Kat. No:137-139)** tasvirlerinin hepsini bu iki sikke tipinde görebilmek mümkündür.

Antoninus Pius dönemine tarihlenen kat. no: 135'deki sikke tipinde; sikkede üç tepe görülmektedir. Sağdaki ve soldaki tepelerin üzerinde tapınak bulunmaktadır. Ortadaki tepede ise tanrı/tanrıça heykeli görülmektedir. Sikkenin altında ise bir tapınak daha tasvir edimiştir. Solda yer alan tepe üzerindeki tapınak büyük olasılıkla Cendem Tepede yer alan Apollon Kendrisos Tapınağı'dır. Sağda yer alan tepede ise diğer tepelerde yer aldığı tahmin edilen Dionysos, Herakles veya Bendis

Tapınağı'dır. Sikkenin alt kısmındaki tapınak ise büyük olasılıkla Asklepios Tapınağı veya agorada testip edilen İmparator Kültü Tapınağı'dır.

Caracalla Dönemi'ne tarihlenen kat. no: 136'daki sikke tipinde ise; kayalık bir tepe üzerinde yer alan Apollon Kendrisos Tapınağı olduğunu düşündüğüm tapınak betimi bulunmaktadır. Bu tapınağın solunda ise hangi yapı türü olduğu anlaşılmayan bir sütun sırası betimlenmiştir. Tepenin aşağısında büyük olasılıkla Asklepios Tapınağı veya İmparator Kültü Tapınağı ve onun üzerinde anıt sütun tasviri bulunmaktadır.

Philippopolis kentinin önemli yapılarını tasvir eden bu sikkeler diğer sikke betimlerinin de destekçisidir. "Tetrastyle Planlı Tapınaklar" ve "Neokoros Sikkeleri" başlıkları altında bu tapınaklar incelenmiş ve günümüzde ki durumları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Bu bölümde ayrıca Philippopolis sikkelerinin görsel karşılaştırması ve kompleks yapı betimli sikkelerdeki yapıların diğer sikke tiplerindeki hangi yapıyı tasvir ettiği gösterilmeye çalışılmıştır **(Resim 22).**

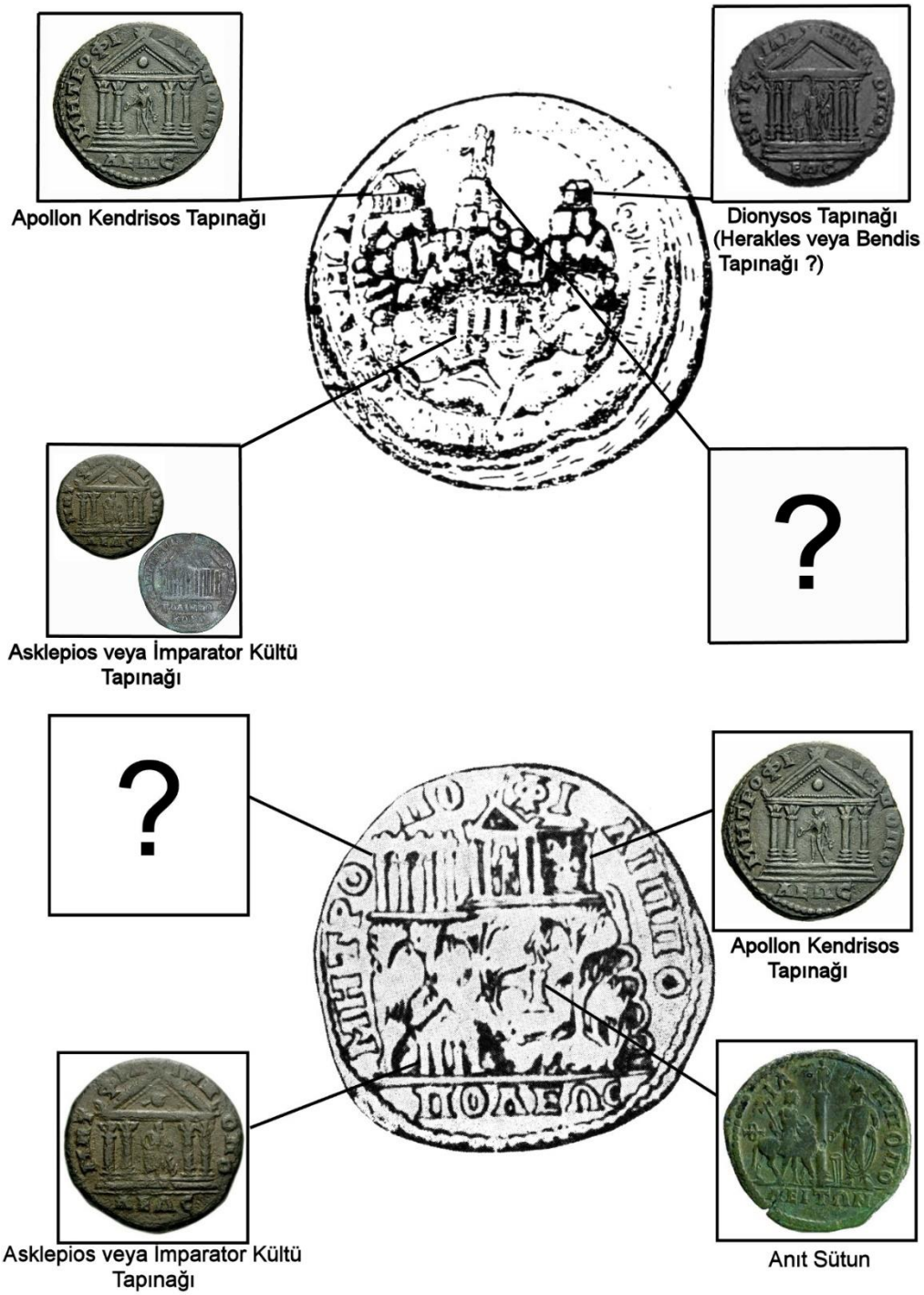

Kat. No: 135 — Kat. No: 136

1.Tip — 2.Tip

Philippopolis, Kompleks Yapı Betimli Sikkeler

Çizim 7

Kompleks Yapı Betimli Sikkelerdeki Yapıların, Diğer Philippopolis Sikkelerindeki Yapılar ile Karşılaştırılması

Resim 22

SONUÇ

Thrakia, İmparator Claudius ile M.S.46 yılında Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti haline gelmiştir. Ancak bu çalışmada, Roma'nın Claudius Dönemi'nde (M.S. 41-54) Thrakia'yı topraklarına katmasına rağmen, Hadrianus Dönemi'ne (M.S.117-138) kadar imar faaliyetlerinin sikkelere yansımadığı anlaşılmıştır. Hadrianus Dönemi'nden itibaren Thrakia'da mimari betimli sikkeler basılmaya başlanmış olduğu ve Gallienus Dönemi'ne (M.S.253-268) kadar da devam ettiği gözlenmiştir. Sikkelerin, Roma'da bir propaganda aracı olarak kullanıldığı halde Hadrianus dönemine (M.S. 117-138) kadar sikkelerde neden mimari betimlerin olmadığı sorusu aklımıza gelmektedir. Bunun nedenlerinden birincisi; Thrakia'da İmparator Traianus ile beraber birçok yerleşime kent statüsü verilmiş, yeni kentler kurulduğu ve imar faaliyetlerinin arttığı bilinmektedir. Ancak bu değişimlerin kısa zamanda olamayacağı, Traianus'dan sonraki hükümdarın bu değişimleri kullanıp propaganda yapmaya başlaması daha gerçekçi bir yaklaşımdır. İlk olarak da Traianus'dan sonraki hükümdar olan Hadrianus, Roma'nın Thrakia'ya kazandırdığı ihtişamlı yapılarını propaganda aracı olarak sikkelerde kullanmıştır. İkinci neden ise; Thrakia kentlerinin çoğunda, Hadrianus Dönemi'nden sonra sikke basımının başlamasıdır. Thrakia'da mimari betimli sikke basımı yapan kentler arasında, İmparator Hadrianus döneminden önce sikke basımını Deultum, Perinthos, Maroneia ve Philippopolis kentleri yapmıştır, ancak sikkelerde mimari betim bulunmamaktadır. Bu sonuçlara göre ilk olarak Hadrianus, kendinden önceki imparatorların ve kendisinin Thrakia'da yaptığı imar faaliyetlerini, yapıları sikkelere yansıtarak siyasi bir düşünce ile propaganda yapmıştır.

Bu çalışmada Thrakia'da Mimari Betimli Sikke basan 14 kent belirlenmiştir. Bu kentler Anchialos, Apollonia Pontica, Augusta Traiana, Bizye, Coela, Deultum, Hadrianopolis, Maroneia, Pautalia, Perinthos/Herakleia, Philippopolis, Plotinopolis, Serdica, Topiros'tur. Bu kentlere ait sikkelerde 149 tip belirlenmiş ve incelenmiştir. Tezde kullanılan sikkelerin hepsi bronz sikkedir.

Çalışmada, Thrakia sikkelerinin çeşitli karşılaştırmaları ve tabloları yapılarak görsel sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Toplam 24 sikke tipi ile Philippopolis kenti **(Kat. No: 116 - 139)** en çok mimari betimli sikke tipi bulunan kent iken **(Tablo 5)**, en fazla mimari betimli sikke tipleri ise İmparator Caracalla döneminde (M.S. 212-217) bulunduğu görülmüştür **(Tablo 2)**.

Sikkelerde Kale/Kent Kapısı, Tapınak, Anıt Sütun ve Nymphaeum olmak üzere 4 farklı mimari yapı türü tespit edilmiş, birden fazla mimari yapı betimine sahip sikke tipleri ise "Kompleks Yapılar" başlığı adı altında toplanmıştır. Söz edilen yapı tipleri incelendiğinde;

Anıt Sütun betimli sikkeler Antoninus Pius (M.S. 138-161), Septimius Severus (M.S. 193-211), Geta (M.S. 209-214) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde, Pautalia ve Philippopolis kentlerinde 4 farklı tipte basılmıştır. Philippopolis'de sikkenin arka yüzdeki betimleri, İmparatorlar Septimius Severus, Caracalla ve Geta dönemlerinde de aynıdır. Söz konusu üç imparator döneminde, aynı tip sikkenin basılması, bize Septimius Severus'un **(Kat. No: 137)** bir zafer sonucu onurlandırılmasını gösterirken, daha sonra Caracalla **(Kat. No: 138)** ve Geta **(Kat. No: 139)** dönemlerinde sadece sikkenin ön yüzünü değiştirip arka yüzdeki betimin aynısının kullanılması, babalarının hatırasını devam ettirmesi ve onu onurlandırmasını göstermektedir. Yapılan kazı ve araştırmalarda her iki anıt sütun ve heykeline ait arkeolojik veriye ulaşılamamıştır. Yapıların mimarileri hakkında elimizde bir bilgi olmadığı için Roma'daki diğer örnekleri ile karşılaştırılma yapılmıştır. Ancak Philippopolis ve Pautalia antik kentlerinde, anıt sütun yapısı olmalıdır. Çünkü Roma'da kentler sikkelerine sadece kentte var olan yapılarını yansıtırlar. Sahip olmadıkları bir yapıyı sikkelerinde betimlemediklerini söyleyebiliriz.

Kale/Kent Kapısı Betimi; sikkelerde çokça kullanılan tiplerden birisidir. Thrakia'da Hadrianus döneminden (M.S.117-138) itibaren sikkelerde kullanılmaya başlanan bu betim, Philippus I (M.S.244-249) dönemine kadar devam etmiştir **(Tablo 2)**. 5 antik kentte belirlenen kale/kent kapısı betimli sikkeler, Anchialos, Augusta Traiana, Bizye ve Hadrianopolis kentlerinde basılmışlardır. Plotinopolis

kentindeki sikke tipi **(Kat. No: 140)** hakkında ise yayınların bazılarında kale olarak bahsedilse de bazılarında hangi yapı türüne ait olduğu belirtilmemiştir. Ayrıca bizim yapmış olduğumuz değerlendirmelerde de bu sikke tipinin hangi yapı türüne ait olduğu net olarak belirlenememiştir. Kale/Kent kapısını andıran bu yapı üzerinde quadriga bulunur. Ancak bu quadriga betimi, bir köprü üzerinde askeri geçiş törenini tasvir eden atlı askerler de olabilir. Bu nedenden dolayı "Kale/Kent Kapısı" başlığı altında değerlendirilmemiştir. Anchialos, 18 sikke tipi ile en çok kale/kent kapısı betimli sikke basan kent **(Tablo 5)** olmasına rağmen diğer Thrakia kentlerinden farklı olarak kale yapısı günümüze ulaşmamıştır. Günümüze kale yapısı ulaşan kentler; Augusta Traiana, Bizye ve Hadrianopolis'dir.

Kale/Kent Kapısı betimli sikkelerin 12 farklı tip ile en çok Septimius Severus döneminde (M.S. 193-211) basıldığı gözlenmiştir **(Tablo 2)**. Kentin gücünü temsil eden kale/kent kapısı yapıları, sikkelerde ayrıntılı bir biçimde betimlenir. Her kentin sikke betimlerinde, var olan kalesinden bir özelliğini göstermeye çalışması dikkat çekmektedir. Örneğin, Augusta Traiana sikkelerinde kale üç kuleli tasvir edilmiştir. Bu sayede sikkelerini, diğer kentlerin kale betimlerinden farklı tutmuş ve tanınmasını kolaylaştırmıştır. Aynı şekilde Bizye kenti de sikkelerinde kale yapısını oldukça detaylı bir şekilde işlemiştir. Bizye sikkelerinde kale betimlerinin en önemli ayırt edici özelliği, kalenin üzerinde quadriga bulunmasıdır. Bir diğer kale betimli sikke basan kent olan Hadrianopolis'te ise genelde kalesinin kuleleri konik çatılı olarak gösterilmiştir. Kalenin girişi genellikle kemerli bir kapı şeklinde betimlenir. Bu farklı kale betimleri aslında şehirlerin bir arması gibidir. Sikkelerde lejant olmasa bile o dönemde rahatlıkla hangi şehre ait olduğu anlaşılabilecek olan bu tip sikkeler, bu açıdan bakıldığında çok önemlidir. Ancak sikkedeki betimlerin mimari gerçekliğine geldiğimizde ise yapının belirgin özelliği dışında bir sonuç beklenmeyeceği görülmüştür. Sadece yapının en belirgin mimari özelliğini yansıtılmaya çalışılır. Yapılar hakkında bize net bilgilerde ziyade bize kentte kale yapısının var olduğunu kanıtlayabilir.

Thrakia'da, Nymphaeum betimli sikkeler sadece Hadrianopolis sikkelerinde görüldüğü ve Septimius Severus (M.S. 193-211) döneminde basıldığı tespit edilmiştir. Hadrianopolis kent sikkeleri arasında nymphaeum betimli sikke tipi **(Kat. No: 81)** görsel olarak en ilginç sikkelerden birisidir. Nymphaeum sikkeye kanatlı apsidal planlı olarak resmedilmiştir. Her kattaki sütunlar ve nişler içerisinde heykeller ayrıntılı bir şekilde sikkeye işlenmiştir. Yapının her iki yanında da üç sütunlu bir podyumda atlı figür (asker ?) heykelleri bulunur. Ortada ise uzanır şekilde resmedilmiş nehir tanrısı heykeli bulunur. Nehir tanrısının sağ elinde yaba, sol elinde ise içerisinden su akan kap yer alır. Günümüzde herhangi bir kalıntısı bulunmayan bu yapı hakkında sikkeden başka bir veri yoktur. Yapının mimarisi hakkında elimizde bir bilgi olmadığından dolayı Roma İmparatorluğu'ndaki benzer nymphaeumlar ile karşılaştırılma yapılmıştır.

Roma İmparatorluğu sikkelerinde en fazla görülen yapı türü olan tapınak betimleri, Thrakia'da 12 kentte görülmektedir. Anchialos, Augusta Traiana, Apollonia Pontica, Coela, Deultum, Hadrianopolis, Maroneia, Pautalia, Perinthos/Herakleia, Philippopolis, Topiros ve Serdica kentlerinde toplam 94 tip tespit edilmiştir. Bu kentler içerisinde yer alan Topiros sikkelerindeki **(Kat. No: 148, 149)** mimari yapının bir tapınak mı yoksa mezar anıtımı olup olmadığı belirlenememiştir. Yapının içerisinde kült heykelinin olmaması kaidesiz dört sütunlu bir yapı olması ve yanlarında atlı heykellerinin olması tapınaktan çok mezar anıtı ya da başka bir yapıya ait olması ihtimalini karşımıza çıkarmaktadır.

Tapınak betimli sikkelerin diğer yapı betimleri ile karşılaştırıldığında daha uzun yıllar basılmaya devam ettiği , dolayısıyla tapınakların, belki şehirler için daha tanıtıcı bir yapı olarak kabul edildiği düşünülebilir **(Tablo 5)**. Thrakia kent sikkelerindeki tapınak betimleri, Roma İmparatorluğu'nun diğer kentlerindeki tapınak betimlerinde de olduğu gibi tapınağın ön cepheden görünüşü en çok kullanılan tiptir. Sikkelerde tapınaklar 3/4 perspektiften de betimlenirler ve hatta birden fazla tapınağın yer aldığı kompleksler, tapınağın yer aldığı tepeler ve ağaçlar oldukça detaylı olarak betimlenmiştir. Tezin 3. bölümünde, sikkelerdeki tapınak betimleri; tapınakların planlarına göre distyle, tetrastyle, heksastyle, tholos planlı ve neokoros (nonostyle/oktostyle/heksastyle/tetrastyle) sikkeleri olarak ele alınmıştır.

Thrakia'da en fazla tapınak betimli sikke tiplerine sahip kent Philippopolis olarak görülmektedir **(Tablo 5)**. Bu sikkelerdeki tapınakların içerisinde birçok Tanrı-Tanrıça Kült Heykeli betimi vardır. Tapınak betimlerindeki kült heykelleri kentin tanrısı/tanrıları hakkında bilgiler verir. Kentlerde, tapınaklar içerisinde en çok kült heykeli betimi yapılan tanrının Apollon olduğu görülmektedir **(Tablo 3)**. Ayrıca en çok tapınak betimli sikkeler İmparator Caracalla Dönemi'nde (M.S. 212-217) basılmıştır **(Tablo 2).** Tapınak betimli sikkelerde de mimari anlamda kale/kent kapısı betimli sikkelerde de olduğu gibi yapıların mimarisi hakkında detaylı bilgi veremezler. Bu tip sikkeler de aynı kale/kent kapısı betimli sikkeler gibi sembolik bir özellik taşır. Yapılar hakkında net olarak mimari bilgiler vermeseler de kentlerdeki tapınak yapılarının varlığını bize kanıtlarlar ve tanrı/tanrıçalar tapınım olduğu hakkında bilgiler verir.

Thrakia'da Anchialos, Hadrianopolis, Perinthos/Herakleia ve Coela kentlerinin sikkelerindeki tapınaklar, varlıkları açısından arkeolojik olarak desteklenememektedir. Bunların dışında Apollonia Pontica ve Maroneia'da yapılan kazılarda tapınakların varlığı bilinmekte ancak kazılarda tespit edilen tapınakların tarihi ile sikkelerin basım tarihleri arasında uzun zaman farkları vardır. Maroneia'daki Dionysos Tapınağı M.Ö. 4.-2. y.y.'a tarihlenmiş, kentte kazılarda Roma Tapınağı'na ait bir buluntuya rastlanılmamış ancak sikkelerdeki tapınak tipi Caracalla Dönemi'nde basılmıştır **(Kat. No: 82, 83)**. Apollonia Pontica'daki tapınak ise M.Ö. 6.-3. y.y.'a tarihlenir. Bu kentteki kazılarda da Roma Tapınağına ait bir buluntuya rastlanılmamıştır. Bu farklardan dolayı **Kat. No: 22-27, 82, 83**'deki sikke betimlerini bu yapılar ile desteklememiz oldukça güçtür. Bu iki sikke bize, her iki kentte de kazılarda bir veri elde edilemeyen Roma Dönemi Tapınakları'nın varlığını göstermektedir.

Bu kentler dışındaki diğer Thrakia kentlerinde sikke betimlerindeki tapınaklar arkeolojik veriler ile desteklenmiştir. Fakat birçok Thrakia kentinde, sikkedeki tapınakların içerisinde betimlenen farklı tanrı/tanrıça kült heykelleri bulunmaktadır. Örneğin Deultum, birbirlerine yakın tarihlerde basımı yapılmış sikkelerde **(Kat. No: 57-65)**, görsel olarak benzer tetrastyle planlı tapınakların içerisinde birden çok tanrı/tanrıça kült heykelleri (Tykhe, Apollon ve Asklepios) betimlenir. Fakat sadece

Asklepios Tapınağı hakkında arkeolojik bilgilere sahibiz, Tykhe ve Apollon tapınakları hakkında arkeolojik olarak bir bilgi bulunmamaktadır. Augusta Traiana, Pautalia ve Philippopolis kentlerindeki tapınak betimli sikkeler de bu duruma örnek olarak verilebilir. Kent sikkelerinde, tapınaklarda farklı tanrı/tanrıçaya ait kült heykeli betimi olması, kentlerde bu tanrı/tanrıçalara tapınım olduğunu kanıtlayabilir.

Tapınak betimli sikkelerde dikkat çeken bir diğer sorun ise Serdica'da örneği bulunan sikke tipleridir. İçerisinde Asklepios kült heykeli olan tapınak betimleri hem tetrastyle planlı **(Kat. No: 138, 139, 141, 142, 144)** hem de tholos planlı **(Kat. No: 140)** olarak betimlenmiştir. Ancak kazı sonuçlarından elde edilen bilgilere göre Serdica'da Asklepios Tapınağı olduğu düşünülen tholos planlı bir tapınağın kalıntılarına ulaşılmıştır. Buna göre sikkedeki tapınak betimlerinin gerçekte olan tapınak planından farklı olabileceği ve bizi yanıltabileceği sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca neokoros (nonostyle/oktostyle/heksastyle/tetrastyle) sikkelerinde buna benzer bir durum bulunmaktadır. Philippopolis'te yapılan çalışmalarda İmparator Kültü Tapınağı'nın kalıntılarında ulaşılmıştır. Ancak bu tapınağın, sikkelerde **(Kat. No: 126-134)** betimlenen tapınaklar gibi büyük ölçülerde ve oktostyle planlı olmadığı görülmüştür. Özellikle neokoros ünvanı bulunan kentlerin sikkelerindeki tapınak betimleri gerçekte olduğundan büyük bir planda gösterilmiştir. Bu durum neokoros sikkelerinin sembolik betimler olduğunu düşündürmektedir. Philippopolis'teki bu örnek kentlerin neokoros ünvanını bir övünç kaynağı olarak sikkelerine yansıtırken, tapınaklarını da abartılı bir biçimde betimlemiş olabileceğini göstermektedir.

Pautalia ve Philippopolis sikkelerinde bulunan ve tezde "Kompleks Yapılar" olarak bir başlık altında toplanan sikke tipleri, kentlerin genel yapısı hakkında bize görsel ve diğer sikke tiplerini destekleyici bilgiler verir. Pautalia'da kompleks yapı betimleri Septimius Severus (M.S. 193-211) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde 3 farklı tipte basılmıştır **(Kat. No: 96-98)**. Philippopolis'te ise Kompleks Yapılar Antoninus Pius (M.S. 138-161) ve Caracalla (M.S. 212-217) dönemlerinde 2 farklı tipte basılmıştır **(Kat. No: 135, 136)**. "Anıt Sütun Betimli" ve "Tapınak Betimli" sikkelerdeki tasvirlerin hepsini bu tip sikkelerde görmek mümkündür. Bu tipler ayrı ayrı incelediğimiz sikke betimlerinin bir toplamı gibidirler. Ancak bu tipler kentlerin genel yapısı hakkında görsel bilgi ve yapıların

varlıkları dışında bize bilgi veremezler. Betimlenen yapılar sikkeye sığdırabilmek adına küçük boyutlarda sembolik olarak tasvir edilir ve bir gerçeklik aranamaz.

Sonuç olarak sikkelerde yapı betimleri büyük bir ustalık ve incelikle işlenip, bizim kentlerdeki yapıları görsel olarak algılamamızı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca bu sikkeler bize kentteki yapıların varlıklarını kanıtlamaları açısından da oldukça önemlidir. Ancak sikkelerdeki betimlerden yola çıkarak yapılar hakkında net bir plan önerisi yapılmasının bizi yanıltabileceği de görülmüştür. Kimi zaman sikke betimlerinde mimari yapılar o kadar ayrıntılı olarak tasvir edilmiştir ki sikkedeki betimden yola çıkarak tahmini bir plan önerisi yapılabilir**(Örn. Kat. No: 55, 81)**. Fakat kimi zaman da sikkedeki betimler artık birçok kentte kullanılan bir tip haline gelmiş ve sembolikleştirilmiştir. Bu durum özellikle tapınak betimlerinde görülmektedir. Bu tip betimlerden yola çıkarak ise bir plan önerisi yapılması gerçekçi değildir**(Örn. Kat. No: 20, 57, 93)**. Ayrıca bazı sikkelerde aynı yapının farklı planlarda tasvir edildiğide görülmüştür**(Örn. Kat. No: 138, 140)**. Bu nedenlerden dolayı mimari betimli sikkeler hakkında genel bir kanıya varmanın oldukça güç olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Herodotos: *Herodot Tarihi*, Çeviren: M., Ökmen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1983.

Homeros: *Odysseia,* Çeviren: A., Erhat, A., Kadir, Can Yayınları, İstanbul, 1998.

Ptolemaios: *Claudii Ptolemaei Geographia,* Hazırlayan: Karl Friedrich August Nobbe, Sumptibus et typis Caroli Tauchnitii, Tom. 1., Rome, 1843.

Strabon: *Geographika*, Çeviren: A., Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2005.

Vitrivius: *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Çeviren: S., Güven, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005.

Modern Kaynaklar

AMNG II (1912): Münzer, Friedrich, Max, L. Strack, *Die antiken Münzen von Thrakien, Die antiken Münzen Nord-Griechenlands Vol. II.*, Berlin.

Anabolu, M. U., (1952): *Küçük Asya Sikkeleri Üzerindeki Mimari Tasvirleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Doçentlik Tezi, İstanbul.

Arslan, M., (1999): "Trakya Kent Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetler Müzesi 1998 Yıllığı*, Ankara, s. 257-276.

Biernacka-Lubanska, M., (1973): "Iconographic Sources the History of Roman Aqueducts in Northern Thrace", *Archaeologia Polona*, Sayı: 14, Wrocław, s. 315-329.

BMC: Head, B. Vincent, Gardner, P.,*Catalogue of Greek Coins: The Tauric Chersonese, Sarmatia, Dacia, Moesia, Thrace, &c*, British Museum. Dept. of Coins and Medals, Vol. IV, London.

Boardman, J., (1995): *Greek Sculpture: The Late Classical Period*, Thames and Hudson Press, London.

Bobcev, S., Ivanov, T., (1989): *Vestiges de Ulpia Serdica Decouverts au Curts de Cinquante Ans-Revue, Serdica archeological materials and excavations*, Vol: II, Academie Bulgarie Des Sciences, Sofia.

Bobcev, S., (1964): "Archaologischa Ausgrabungen im Zentrum von Sofia in den Jahren 1953-1954 im Abschnitt des Zentralen Universalmagazins Unt um Diesen", *Ulpia Serdica archeological materials*

and excavations, Cilt 1, Academie Bulgarie Des Sciences, Sofia, s. 124-144.

Bol, R., (1984): *Das Statuenprogramm des Herodes–Atticus–Nymphaums*, Olympische Forschungen 15, Berlin.

Burrell, B., (2004): *Neokoroi: Greek cities and Roman Emperors*, Cincinnati Classical Studies, Brill, Boston.

Bujukliev, H., (1997): "Le culte d'Apollon à Augusta Trajana et dans son territoire", *Archaia Thrake I*, Edit.: D. Triantaphyllos, D., Terzopuolou, Komotini, s. 213-219.

Ceylan, M., A., (2011): "Vize'de (Kırklareli) Yerleşmenin Gelişimi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 23, İstanbul, s. 53-92.

Dağlı, G., (2008): *Hadrianoupolis Surları Kurtarma Kazısında Bulunan Roma ve Bizans Dönemi Kandilleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Damyanov, M., (2012): "Two Decates of Archaeological Research in Apollonia Pontica", *Archaeological İnstitute of America*, Sayı: 112, Philadelphia, s. 1-36.

De Sena, E. C., (2014): *Constantine in The Imperial Palace at Ulpia Serdica*, Institute for Protection of Cultural Monuments Sremska Mitrovica, Sremska Mitrovica.

Deoudi, M., Tsoka, A., (2012): "Lampen aus dem Spätklassisch-Hellenistischen Hausbefund "Ochthos" aus Maroneia", *Boreas Dergisi*, Münstersche Beiträge zur Archäologie, Sayı: 35, Münster, s. 37-52.

Dirimtekin, F., (1963): "Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri, Envanter No: 39-08-495", *Ayasofya Müzesi Yıllığı V*, s. 15-25.

Donaldson, T., L., (1859): *Architectura numismatica; or, Architectural medals of classic antiquity: illustrated and explained by comparison with the monuments and the descriptions of ancient authors, and copious text. One hundred lithographs and woodcuts.*, Day & Son, London.

Draganov, D., (2007): *The Coinage of Deultum*, Bobokov Bros. Foundation, Sofia.

Elkins, N. T., (2013): "A Note on Late Roman Art: The Provincial Origins of Camp Gate and Baldachin Iconography on the Late Imperial Coinage", *American Journal of Numismatics,* , Sayı: 25, New york, s. 283-302.

Elkins, N. T., (2015): *Monuments in Miniature: Architecture on Roman Coinage*, American Numismatic Society, New York.

Emin, B., (2014): *Yunanistan Trakyası'nda Kült Merkezleri*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Erol, A., (1999): *Aiolia, İonia, Karia, Lykia, Pisidia, Pamphylia, Kilikia Bölgesi Çeşme Yapıları*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Erol, A., F., (2006): "Bir Hadrianopolis Sikkesi Üzerinde İkonografik Gözlem", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı: 122, İstanbul, s. 125-131.

Ertuğrul, Ö., (1995): *Vize*, Vize.

Erhat, A., (1972): *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Erzen, A., (1994): *İlkçağ Tarihinde Trakya, Başlangıçtan Roma Çağı'na Kadar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Fuchs, G., (1969): *Architekturdarstellungen auf römischen Münzen der Republik und der frühen Kaiserzeit*, De Gruyter, Berlin.

Gagarin, M., Fantham E., (2010): *The Oxford Encyclopedia of Ancient Greece and Rome*, Volume I, Oxford University Press, Oxford.

Gazda, E., K., (2002): *The Ancient Art of Emulation,* University of Michigan, Ann Arbor.

Gilles, K. J., Weisser B., (2006): "Antike Münzen aus Philippopolis und Perinth aus der Mosel bei Trier", *Trierer Magazine*, Sayı: 69, Trier, s. 127-136.

Grigorova, V., (1998): *Neue Beitrage Zur Erforschung Der Münzpragung Von Ulpia Pautalia*, Annotazioni Numismatiche Suppl. XII, Milano.

Güveloğlu, A., (2013): "Trakya'da İlk Kentleşme Süreci ve Hadrianopolis Örneği", *Edirne İçin*, Derleyen: Yeliz Okay, Doğu Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 29-38.

Gyuzelev, V. T., (2000): *Средновековният Анхиало. – В: История на Поморие, I, Анхиало от Древността до Освобождението*. Поморие.

Haas, W., (1979): *Politische Geschichte: (Provinzen und Randvölker: Griechischer Balkanraum; Kleinasien),* De Gruyter, München.

Head, B. V., (1911): *Historia Numorum: A Manual of Greek Numismatics*, 2. Edt., Clarendon Press, London.

Hill, P.V., (1989): *The Monuments of Ancient Rome as Coin Types,* Seaby, London.

IGBulg. IV: "Inscriptiones in territorio Serdicensi et in vallibus Strymonis Nestique repertae", *Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae*, Edit. : Mihailov, G., 1966.

Imhoof-Blumer, F., (1908): *Zur Griechischen und Römischen Münzkunde*, Genf.

Ivanov, R.T., (2006): *Roman Cities in Bulgaria Part II*, National Museum of Bulgarian Books and Polygraphy, Sofya.

Ivanov, R. T., (2012): *Tabula Imperii Romani, K 35/2 Philippopolis*, Tendril Publishing House, Sofia.

İplikçioğlu, B., (1996): *Eskiçağ Tarihi'nin Anahatları II*, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

İreçek, K. Y., (1990): *Belgrad İstanbul Roma Askeri Yolu*, Çeviren: A.K. Balkanlı, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Jurukova, J., (1973): *Die Münzprägung von Deultum*, Akademie-Verlag, Berlin.

Jurukova, J., (1976): *Coins of the Ancient Thracians*, British Archaeological Reports, Oxford.

Jurukova, J., (1981): *Die Münzprägung von Bizye*, Akademie-Verlag, Berlin.

Jurukova, J., (1987): *The Coinage of the Towns in Moesia Inferior and Thrace, 2nd-3rd centuries AD: Hadrianopolis*, Sofia.

Kamisheva, M., (2009): "Археологическото наследство на Стара Загора и неговото опазване", *Паметници, реставрация, музеи, 3-4*, s. 38-43.

Kamisheva, M., (2010): "Turning The Cultural-Historical Monuments inthe Townof Stara Zagors From the Antique Rediod Into Tourist Attacration", *ОперативнаПрограма Регионално Развитие 2007-2013*, Стара ЗаГора, s. 2-43.

Karademir, H., (2009): *Anadolu'da Dairesel Planlı Tapınaklar*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstiüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

Karakaya, H., (2009): "Edirne Kalesi 2008 Yılı Kurtarma Kazıları", *18. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ankara, s. 105-134.

Karakaya, H., (2010): "Edirne (Hadrianapolis) Kalesi Zindanaltı 4 Pafta, 15 Ada, 21-53 Parsaller 2009 Yılı Kurtarma Kazısı", *19. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ordu, s. 47-78.

Kostova K., (2013): "Деултум Град на римския императори", *Hayka списание*, Sayı: 39, София, s. 58-67.

Koutsoumanis, M., (2010): "Η ανασκαφική έρευνα στην Πλωτινόπολη Διδυμοτείχου και στον ταφικό τύμβο Θυρέας", *ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ Γεωλογικές και Γεωφυσικές έρευνες στο δήμο Τριγώνου,* Ευρος- Τριγώνου, 2010, s. 37-47.

Koustantinos, M., (2013): *Healing gods : the cult of Apollo Iatros, Asclepius and Hygieia in the Black Sea Region*, International Hellenic University, Degree of Master of Arts (MA) in Black Sea Cultural Studies, Thessaloniki.

Lazarov, M., (2000): *Античният Анхиало. in История на Поморие. Анхиало от древността до освобождението*, Поморие.

MacDonald, L., W., (1986): *The Architecture of the Roman Empire*, Vol: II, Yale University Press, New Haven.

Madden, F., W., Stevenson, S.W., (1889): *A Dictionary of Roman Coins, Republican and Imperial*, G. Bell and Sons, London.

Mansel, A. M., (1938): *Trakyanın Kültür ve Tarihi*, Resimli Ay Matbaası, İstanbul.

Mansel, A. M., (1965): *"İlkçağda Edirne" Edirne*: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Mionnet, T. E., (1837): *Description de Médailles Antiques Grecques et Romaines, suppl. II,* Paris.

Moushmov, N., (1912): *Ancient Coins of the Balkan Peninsula*, Sofia.

Nedelcheva, A., (2011): "Observations on the wall flora of Kyustendil", *EurAsian Journal of BioSciences,* Sayı: 5, Sofia, s. 80-90.

Olivia, P., (1985): *The Birth of Greek Civilization*, The University of Alberta Press, Edmonton.

Oppermann, M., (2006): *Der Thrakische Reiter des Ostbalkanraumes im Spannungsfeld von Graecitas, Romanitas und lokalen Traditionen*, Schriften des Zentrums für Archäologie und Kulturgeschichte des Schwarzmeerraumes 7, Langenweissbach.

Panayotova, K., Damyanov, M.,

Stoyanova D., Bogdanova T., (2010): "Apollonia Pontica; The Archaic Settlement and Temenos on the Island of St. Kirik", *National Institute of Archaeology with Museum*, Sofia.

Panayotova, K., (1998): "Apollonia Pontica; Recent Discoveries in the Necropolis", *The Greek Colonisation of the Black Sea Area: Historical Interpretation of Archaeology* Edit.: Gocha R. Tsetskhladze, Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 97-104.

Pizhev, A., (2004): *Old Plovdiv*, Slavena Publ. House, Varna.

Price, M.J., Trell, B.L., (1977): *Coins and their Cities: Architecture on the Ancient Coins Greece, Rome and Palestine*, Vecchi, London.

Prokopov, I., Filipova, S.,

Paunov, E., (2009): "The Numismatic Collection of the Regional Historical Museum at Kyustendil (Ancient Ulpia Pautalia) Part I: Greek, Macedonian, Thracian, Roman Republican and Provincial Coins", Edit.: I., Prokopov, C*oin Collections and Coin Hoards From Bulgaria, Vol: II,*. Sofia.

Richert, E.,(2012): *Sacred Place: Contextualizing Non-Urban Cult Sites and Sacred Monuments in the Landscape of Lusitania from the 1st to 4th c. AD*, Vol: II, University of Edinburgh, Edinburgh.

Robertson, D. S., (1969): *Greek and Roman Architecture*, Cambridge University Press, Cambridge.

Romanoff, D., (1982): *The orders, medals, and history of the Kingdom of Bulgaria*, Denmark: Balkan Heritage, Rungsted.

Rowan, C., (2012): *Under Divine Auspices: Divine Ideology and the Visualisation of Imperial Power in the Severan Period*, Cambridge University Press, Cambridge.

Ruzicka, L., (1915): *Die Münzen von Serdica*, Österr. Numism. Ges., Vienna.

Ruzicka,L., (1933): *Die Münzen von Pautalia*, Bulgarisches Archaeologisches Institut, Sofia.

Sayar, M. H., (1998): *Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung*, Geschichte, Testimonien, Griechische und Lateinische Inschriften; Denkschriften der Österreichischen Akademie der Wissenschaften 269. Veröffentlichungen der Kleinasiatischen Kommission 9., Wien.

Schönert-Geiss, E., (1965): *Die Münzprägung von Perinthos*, Akademie-Verlag, Berlin.

Schönert-Geiss, E., (1987): *Die Münzprägung von Maroneia*, Akademie-Verlag, Berlin.

Schönert-Geiss, E., (1991): *Die Münzprägung von Augusta Traiana und Traianopolis*, Akademie-Verlag, Berlin.

Sear, D., (1979): *Greek Coins and Their Values, Vol: II; Asia and Afria*, Seaby, London.

Sear, D., (1982): *Greek Imperial Coins and Their Values, The Local Coinages of the Roman Empire*, Seaby, London.

Sevin, V., (2001): *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

SNG, (1942-1979): *Sylloge Nummorum Graecorum*, Denmark, The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum. Volume II: Macedonia and Thrace, Copenhagen.

SNG, (1947): *Sylloge Nummorum Graecorum*, Part 2: Sicily – Thrace, Great Britain, Volume IV, Fitzwilliam Museum, Leake and General Collections, London.

SNG, (2004): *Sylloge Nummorum Graecorum*, Great Britain XII, The Hunterian Museum, University of Glasgow, Part 1: Roman Provincial Coins: Spain - Kingdoms of Asia Minor. Oxford.

SNG, (2005): *Sylloge Nummorum Graecorum Bulgaria*, The Bobokov Bros. Collection, Thrace and Moesia Inferior Volume I: Deultum, Ruse.

Smith, E. B., (1956): *Architectural symbolism of Imperial Rome and the Middle Ages*. Princeton Monographs in Art and Archaeology 30., Princeton University Press, Princeton.

Staatliche Museen zu Berlin: *Beschreibung der antiken Münzen*, Berlin, 1888.

Stamper, J. W., (2005): *The Architecture of Roman Temples - The Republic to the Middle Empire*, Cambridge University Press, Cambridge.

Tamaenko, M., (1999): *Monumental Coins: Buildings & Structures on Ancient Coinage*, Krause Publications, Iola.

Tekin, O., (2008): *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Tekin, O., (2011): *Konuşan Paralar Tarih Boyunca Anadolu Kentleri ve Sikkeleri,* Türkiye İş Bankası Yayınları ve Şişe Cam, İstanbul.

Tekin, O., (2011a): *Helen ve Roma Tarihi*, Açık Öğretim Üniversitesi Yayınları, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Thomas, E., (2007): *Monumentality and the Roman Empire: Architecture in the Antonine Age*, Oxford University Press, Oxford.

Topalilov, İ., (2012): *Das Romische Philippopolis. P. 1. Topografie, Stadtebau und Architectur*, Faber, Veliko Tarnovo.

Topalov, S., (2007): *Apollonia Pontica, Contribution to the Study of the Coin Minting of the City 6th - 1st c. B.C.*, Sofia.

Triandaphyllos, D., (2000): *Αρχαία Θράκη*, Γεννική Γραμματεία Περιφέρειας Μακεδονίας-Θράκης, Θράκη.

Tzvetkova, J., (2008): *History Of The Thracian Chersonese*, Faber, Sofia.

Ustinova, Y., (2009): *Apollo Iatros: A Greek God of Pontic Origin, Griechen und ihre Nachbarn am Nordrand des Schwarzen Meers,* Edit.: K. Stähler and G. Gudrian, , Ugarit-Verlag, Münster, s. 245-299

Varbanov, I., (2005): *Greek Imperial Coins and Their Values, Volume II: Thrace (from Abdera to Pautalia)*, Adicom, Bourgas.

Varbanov, I., (2007): *Greek Imperial Coins and Their Values, Volume III: Thrace (from Perinthus to Trajanopolis)*, Adicom, Bourgas.

Velkov, V. I., (1997): *Cities in Thrace and Dacia in Late Antiquity: Studies and Materials*, Hakkert, Amsterdam.

Yavuzoğlu, N., (1974): "Vizede Mağara Manastır Kompleksi", *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 355, s. 121-124.

Yıldırım, Ş., (2003): "Hadrianopolis Sur Duvarları", *İdol Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği Dergisi*, Sayı: 16, s. 16-21.

Yıldırım, Ş., (2005): "Makedonya Kulesi Kurtarma Kazısı 2002", *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Ankara, s. 232-250.

Yıldırım, Ş., (2007): "Hadrianopolis", *Aktüel Arkeoloji*, Sayı:3, İstanbul, s. 53-57.

İnternet Tabanlı Kaynaklar

http://kassiani.fhw.gr

http://www.coinproject.com

https://www.cngcoins.com

http://www.coinarchives.com

http://citygate.ancients.info

http://www.forumancientcoins.com

http://www.sylloge-nummorum-graecorum.org

http://wildwinds.com

http://www.xanthi.ilsp.gr

http://referenceworks.brillonline.com

http://www.persee.fr

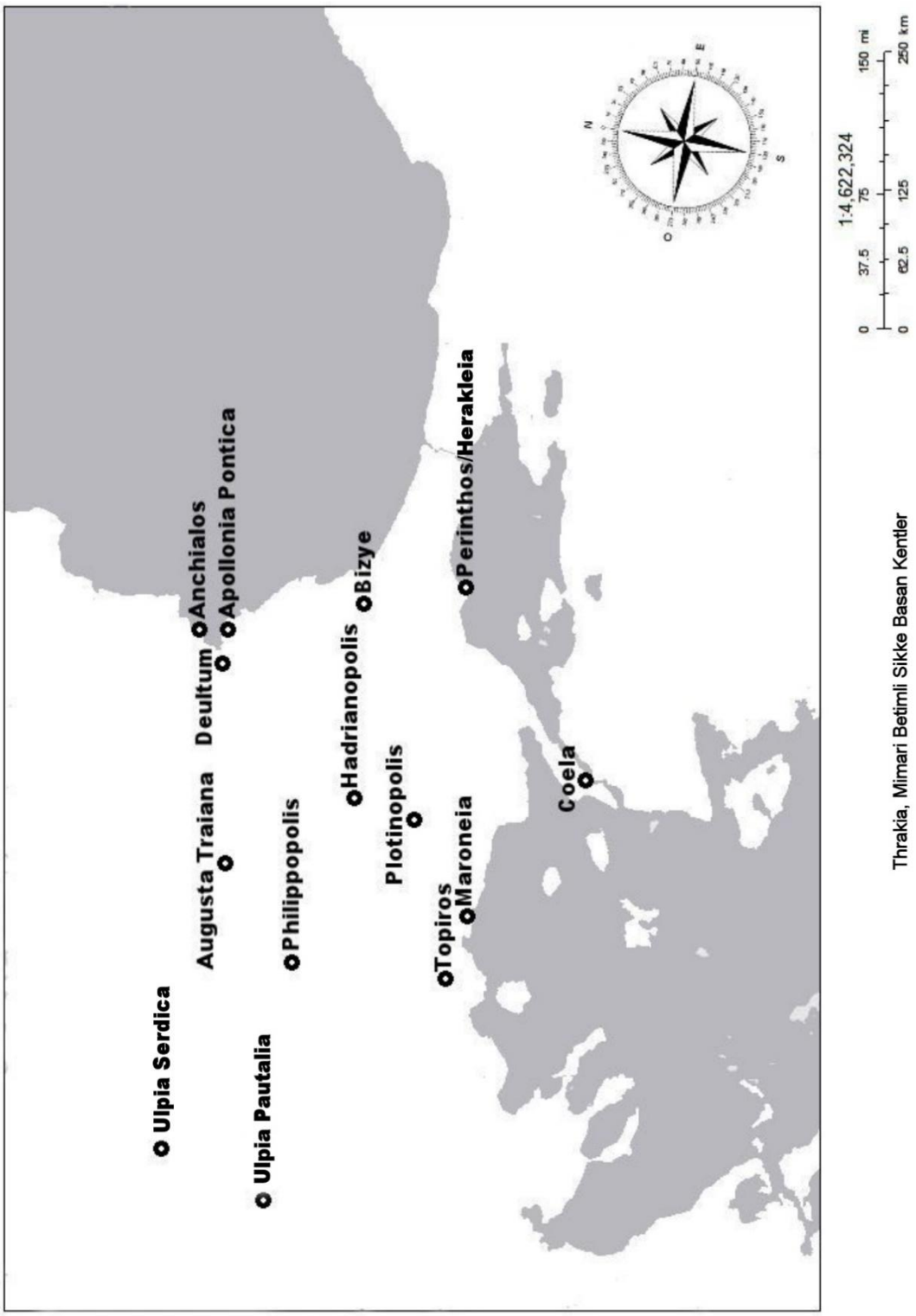
http://www.perseus.tufts.edu

http://www.livius.org

http://www.varbanovbooks.com

https://www.wikipedia.org

HARİTALAR

Thrakia, Mimari Betimli Sikke Basan Kentler

Harita 1

Thrakia Eyaleti

Harita 2

TABLOLAR

KENTLER / İMPARATORLAR	Anchialos (Ulpia Anchialos)	Apollonia Pontica	Augusta Traiana	Bizye	Coela	Deultum	Hadrianopolis	Maroneia	Pautalia(Ulpia Pautalia)	Perinthos/Herakleia	Philippopolis	Plotinopolis	Serdica(Ulpia Serdica)	Topiros
Hadrianus M.S. 117-138				x										
Antoninus Pius M.S. 138-161				x					x		x			x
Lucius Verus M.S. 161-169			x						x					
Marcus Aurelius M.S. 161-180		x	x				x		x					
Commodus M.S. 180-192	x		x						x		x			
Septimius Severus M.S. 193-211	x	x	x	x			x		x	x	x	x		
Julia Domna M.S. 193-217									x				x	
Geta – Caracalla M.S. 211			x											
Geta M.S. 209-211	x		x				x			x	x		x	
Caracalla M.S. 212-217	x	x	x	x			x	x	x	x	x		x	x
Caracalla – Plautilla M.S. 212-217			x											
Elagabalus M.S. 218-222										x	x			
Julia Paula M.S. 219-220											x			
Severus Aleksander M.S. 222-235						x				x				
Severus Aleksander – Julia Mamaea M.S. 222-235						x								
Maximinus Thraks M.S. 235-238	x													
Gordianus III M.S. 238-244	x					x	x			x				
Gordianus III – Tranquillina M.S. 238-244	x					x								
Philippus I M.S. 244-249				x										
Trebonianus Gallus M.S. 251-253								x						
Gallienus M.S. 253-268					x								x	

İmparatorlar/İmparatoriçeler ve Mimari Betimli Sikke Basan Kentler

Tablo 1

MİMARİ / İMPARATORLAR	Anıt Sütun	Kale/Kent Kapısı	Kompleks Yapılar	Nymphaeum	Tapınak	**Toplam**
Hadrianus M.S. 117-138		1				**1**
Antoninus Pius M.S. 138-161	1	1	1		1	**4**
Lucius Verus M.S. 161-169		1			1	**2**
Marcus Aurelius M.S. 161-180		3			4	**7**
Commodus M.S. 180-192		3			3	**6**
Septimius Severus M.S. 193-211	1	12	1	1	18	**33**
Julia Domna M.S. 193-217					2	**2**
Caracalla – Geta M.S. 211					1	**1**
Geta M.S. 209-214	1	2			6	**9**
Caracalla M.S. 212-217	1	9	3		24	**38**
Caracalla – Plautilla M.S. 212-217		1				**1**
Elagabalus M.S. 218-222					8	**8**
Julia Paula M.S. 219-220					2	**2**
Severus Aleksander M.S. 222-235					3	**3**
Severus Aleksander – Julia Mamaea M.S. 222-235					1	**1**
Maximinus Thraks M.S. 235-238		3			1	**4**
Gordianus III M.S. 238-244		5			12	**17**
Gordianus III – Tranquillina M.S. 238-244		2			3	**5**
Philippus I M.S. 244-249		2				**2**
Trebonianus Gallus M.S. 251-253					1	**1**
Gallienus M.S. 253-268					3	**3**

İmparatorlar/İmparatoriçeler ve Dönemlerinde Sikkelerdeki Mimari Betimler

Tablo 2

KENTLER / TANRILAR	Anchialos (Ulpia Anchialos)	Apollonia Pontica	Augusta Traiana	Bizye	Coela	Deultum	Hadrianopolis	Maroneia	Pautalia(Ulpia Pautalia)	Perinthos/Herakleia	Philippopolis	Plotinopolis	Serdica(Ulpia Serdica)	Topiros
Apollon	x	x	x			x	x		x		x			
Apollon Latros - Asklepios													x	
Artemis			x				x							
Asklepios			x			x			x		x		x	
Asklepios - Hygieia									x					
Athena							x							
Dionysos								x			x			
Hades			x											
Hermes											x			
Serapis													x	
Tykhe	x					x	x			x				
Zeus							x							

Sikkelerde Tapınak İçerisinde Betimlenen Kült Heykelleri ve Kentler

Tablo 3

	KENTLER	İMPARATORLAR
TAPINAK	Anchialos (Ulpia Anchialos),	Maximinus Thraks, Gordianus III
	Apollonia Pontica,	Marcus Aurelius, Septimius Severus, Caracalla
	Augusta Traiana,	Septimius Severus, Geta, Caracalla
	Coela,	Gallienus
	Deultum,	Severus Aleksander, Gordianus III
	Hadrianopolis,	Marcus Aurelius, Septimius Severus, Caracalla, Geta, Gordianus III
	Maroneia,	Caracalla, Trebonianus Gallus
	Pautalia(Ulpia Pautalia),	Lucius Verus, Marcus Aurelius, Commodus, Septimius Severus, Caracalla
	Perinthos/Herakleia,	Septimius Severus, Geta, Caracalla, Elagabalus, Severus Aleksander, Gordianus III
	Phillippopolis,	Elagabalus, Commodus, Septimius Severus, Geta, Caracalla
	Serdica(Ulpia Serdica),	Geta, Caracalla, Gallienus
	Topiros	Antoninus Pius, Caracalla
KALE/KENT KAPISI	Anchialos (Ulpia Anchialos),	Commodus, Septimius Severus, Geta, Caracalla, Maximinus Thraks, Gordianus III
	Augusta Traiana,	Marcus Aurelius, Lucius Verus, Commodus, Septimius Severus, Geta, Caracalla,
	Bizye,	Hadrianus, Antoninus Pius, Septimius Severus, Caracalla, Philippus I
	Hadrianopolis	Gordianus III
KOMPLEKS YAPILAR	Pautalia(Ulpia Pautalia)	Septimius Severus, Caracalla
	Philippopolis	Antoninus Pius, Caracalla
ANIT SÜTUN	Pautalia(Ulpia Pautalia)	Antoninus Pius
	Philippopolis	Septimius Severus, Geta, Caracalla
KESİN OLMAYANLAR	Topiros	Antoninus Pius, Caracalla
	Plotinopolis	Septimius Severus
NYMPHAEUM	Hadrianopolis	Septimius Severus

Mimari Betimlerin Kentler ve İmparatorlara Göre Dağılımı

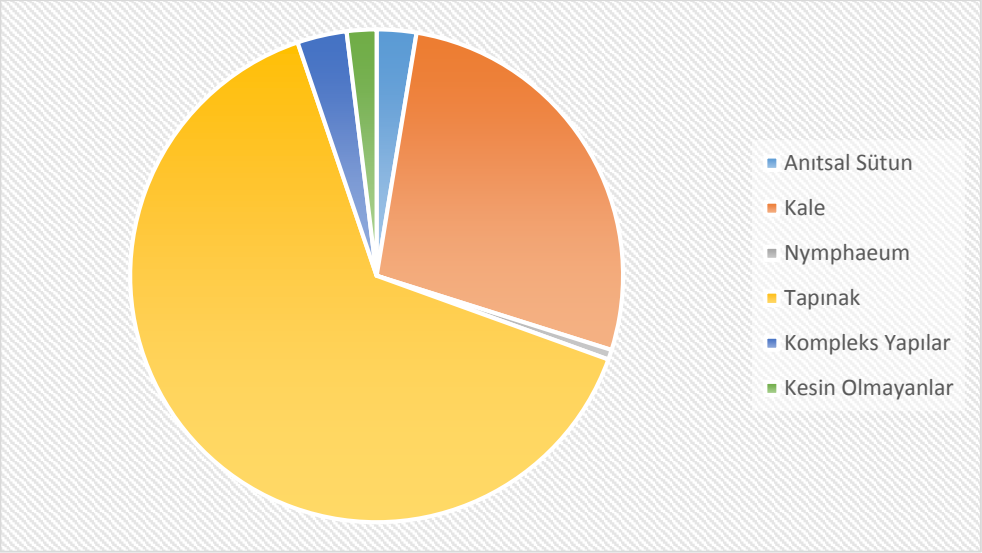
Tablo 4

MİMARİ / KENTLER	Anıt Sütun	Kale/Kent Kapısı	Kesin Olmayanlar	Komleks Yapılar	Nymphaeum	Tapınak	Toplam
Anchialos (Ulpia Anchialos)		18				3	21
Apollonia Pontica						6	6
Augusta Traiana		14				8	22
Bizye		6					6
Coela						1	1
Deultum						9	9
Hadrianopolis		4			1	11	16
Maroneia						2	2
Pautalia(Ulpia Pautalia)	1			3		12	16
Perinthos/Herakleia						16	16
Philippopolis	3			2		19	24
Plotinopolis			1				1
Serdica(Ulpia Serdica)						7	7
Topiros			2				2
Toplam	4	42	3	5	1	94	**149**

Tezde Kullanılan Sikkelerin Kentlere Göre Sayısal Dağılımı

Tablo 5

GRAFİKLER

Mimari Yapı Betimlerinin Dağılımı

Grafik 1